

Titova Jugoslavija – to so naši delovni ljudje

★ Izkušnje, ki jih je Tito pridobil v državi brezpravnosti in socialnih spopadov, so ga oblikovale v najbolj odločnega in čvrstega revolucionarja, hkrati pa tudi v nasprotnika sleherne šablone in dogme.

★ Naši narodi in narodnosti nadaljujejo Titovo in naše delo in pri tem so potrdili pripravljenost in sposobnost nadalje razvijati vse tisto, kar je bilo doseženega.

★ Tito ni nikoli pozabil zgodovinskih zakonitosti, stremeljenj narodov in potreb po razvoju celotnega človeštva. Ustvarjalno je uresničeval marksistično metodo, nenehno je raziskoval smisel in zahteve poglavitnih tokov sodobne zgodovine. Zato je jasno videl dogodke tudi v tistih zgodovinskih trenutkih, ko so mnogi izgubili sposobnost za orientacijo.

★ Titu in Jugoslaviji je pripadlo zgodovinsko priznanje, da sta postala gostitelja prve konference neuvrščenih držav. Kar je bilo pred dvajsetimi leti samo vizija novih odnosov v svetu, je danes prepričanje, ki prežema zavest večine človeštva.

★ Titova Jugoslavija – to so naši delovni ljudje, čvrsto odločeni nadaljevati Titovo pot, za vsako ceno braniti in razvijati pridobitve revolucije.

★ Najgloblja izkušnja, ki smo si jo skupaj s Titom pridobili, je spoznanje, da se moramo vselej in v vsakem trenutku zanašati predvsem na lastne sile, nenehno se moramo zavedati, da živimo v svetu, v katerem nihče nikomur ničesar ne podarja.

★ Tito je bil brezkompromisen in odločen, kadar so se nacionalistične težnje in njihovi nosilci poskušali uveljaviti in sejati razdor med našimi narodi in narodnostmi, kadar so hoteli izničiti temeljne revolucionarne pridobitve in izpodkopavati obrambno moč in odpornost socialistične Jugoslavije.

★ Eno od najdragocenejših izročil delovanja tovariša Tita, ki ga velja tudi leto po njegovi smrti posebej naglasiti, je, da moramo stalnice našega razvoja braniti z vsemi sredstvi, tako kot je tudi on to brez obotavljanja počel v vseh prelomnih trenutkih naše zgodovine.

★ Tovariš Tito ostaja veliko ime v naši, delavskega gibanja in v zgodovini človeštva.

★ »Jugoslavija je v letu dni, ko smo ostali brez Tita, tudi v mednarodnih odnosih dokazala, da uresničuje njegovo izročilo,« sta med drugim dejala Cvijetin Mijatović in France Popit.

Svoboda! Svobodna Ljubljana. 9. maj 1945. Dan, ki bo za vedno ostal zapisan v zgodovini slovenskega naroda. Tedaj, 9. maja je bilo dokončno uresničeno tisto, kar se je leta 1941 zdelo skoraj neizvedljivo. Po krvavih štirih letih, v katerih so se bojevali slovenski partizani skupaj z drugimi partizanskimi enotami Jugoslavije proti italijanskemu fašizmu, nemškemu nacizmu in domačim izdajalcem, je napočil zmagovalni trenutek, uresničenje dolgoletnega sna, prave in resnične svobode, za katero so pod vodstvom tovariša Tita šli v boj vsi narodi Jugoslavije.

Ostale so fotografije, ki nam ohranjajo obraz moža, obraz, ki ga v svoji predstavi vedno znova obujamo in dopolnjujemo, obraz, ki nas je učil, v katerem vidimo vse tisto, kar je bilo že nešteto-krat prizadeto, dobro in pametno povedano o njem – in zmeraj še nekaj več. Obraz nikoli ne more prikriti resnice, zato iščemo v njem zagotovilo za vse tisto, kar nam pomeni Titovo ime.

Tito - ostaja veliko ime v naši

Pod majskimi zastavami, spuščeni na pol droga, smo družno obudili misli na Tita - revolucionarja, borca, vizionarja, heroja, borca za mir.

Leto dni je minilo od takrat, ko so usta onemela v topi bolečini, ko so se roke slehernega delavca stisnile v pesti, ko se je ustavil korak ob neizprosni in kruti novici: Umrli je tovariš Tito. Letošnjega 4. maja ob 15.05 se je v Jugoslaviji spet ustavil čas. Minuta molka v spoštljiv spomin na predsednika Tita. Jugoslavija je ponovno onemela ob spominu na največjega sina naših narodov. Ničesar bistvenega ni moč dodati k temu, kar smo občutili in izpovedali že pred letom dni, v tistem žalostnem začetku maja, ko smo se poslavljali od tovariša Tita. Jugoslavija in delavsko gibanje je izgubilo človeka, ki je posebej neklonljivo hrepenenje in zavesten boj narodov in ljudstev po novem, svobodnem življenju vsakega in vseh.

Več kot tisoč žalnih slovesnosti v Jugoslaviji je najmanj in največ, kar ljudstvo lahko podari svojemu največjemu sinu ob obletnici njegove smrti. Osrednja žalna seja je bila v Beogradu v dvorani skupščine SFRJ. Komemoracije po vseh glavnih mestih republik in pokrajin pa tudi v tujini so v mislih ponovno prehodile življenjsko in revolucionarno pot Josipa Broza-Tita, pot veličine, ki jo je spoštoval svet. Ponovna in enotna prisega naših ljudi, da bomo dosledno nadaljevali Titovo pot je porok naše prihodnosti.

Brez Tita - vendar s Titom

O življenju in delu tovariša Tita je na skupni komemorativni seji organov in organizacij federacije govoril predsednik predsedstva SFRJ Cvijetin Mijatović.

»Tudi ta priložnost,« je dejal predsednik Mijatović, »nas obvezuje, da se, četudi samo delno, spomnimo na to, kar je Tito v sedmih desetletjih boja v prvih vrstah delavskega gibanja in več kot štirih desetletjih na čelu partije dosegel s svojo mislijo in delom doslednega marksista in neutrudnega revolucionarja.

V našem osvobodilnem boju, ki je bil hkrati tudi globoko socialistična, avtentična revolucija, je bila prvič v naši zgodovini vzpostavljena resnična ljudska oblast. Na njenih trdnih temeljih in demokratičnih načelih Avnoja je rasla zgradba SFRJ. Razvijala in krepila sta se bratstvo in enotnost kot ena največjih pridobitev Titove epohe, temelj naše večnarodnostne skupnosti, trdno vgrajen v našo ustavno ureditev in globoko zakoreninjen v naše skupno življenje.

Tito je znal ne le iz uspehov, ampak tudi iz slabosti in napak izluščiti izkušnje in nauke, nujne tako za gibanje kot za njegovo vodstvo.

Danes bi lahko dejali, da je ob vsakem našem koraku čutili Titovo misel in delo,« je še poudaril tovariš Mijatović. »Nadaljevali bomo mirno, vendar odločno in neomajno po Titovi poti, po kateri smo hodili skupaj z njim več kot štiri desetletja. Saj je to pot, ki je zgodovinsko preskušena in tudi v naši praksi potrjena. Obenem bomo še budnejši kot doslej, zavedajoč se, da živimo v času, ko se krepijo pritiski in prizadevanja oslabiti Titovo Jugoslavijo in jo odvrniti od njene poti.

Minulo leto po Titovi smrti je potrdilo našo revolucionarno kontinuiteto. Čeprav smo se soočili z neugodnimi mednarodnimi okoliščinami in oteženimi gospodarskimi razmerami pri nas, pa tudi nemajhnimi lastnimi slabostmi, je naš samoupravni sistem naprej dokazoval svojo sposobnost premagati ovire, dokazoval je svojo življenjskost. Boj za stabilizacijo našega gospodarstva je bil v zadnjem letu težak; ta boj se nadaljuje in tudi v prihodnje ne bo lahak. Jasno je, da lahko le na temelju nadaljnega doslednega razvoja sistema samoupravljanja premagamo gospodarske težave in zagotovimo dobre možnosti za nadaljnji razvoj.

Predsednik Mijatović je še posebej naglasil: »Enotnost in skupnost, pripravljenost in odločenost braniti pridobitve naše socialistične revolucije so se še močnejše pokazale, ko jih je kdo, bodisi od zunaj ali znotraj, poskušal ogroziti. To se je pokazalo tudi ob nedavnih sovražnih izbruhih na Kosovu.

Titova življenjska in revolucionarna izkušnja ga je opozarjala, da mora gledati na cilje našega gibanja v najtesnejši povezavi z dogodki v svetu. Ustvarjalno je uresničeval marksistično metodo, nenehno je raziskoval smisel in zahteve poglobitvini tokov sodobne zgodovine. Temelj vseh Titovih strateških zamisli na mednarodnem področju so bili neodvisnost, svoboda in pravica do nemotenega razvoja. Izhajajoč iz tega, da je varnost drugih držav tudi naša varnost, da nemoten gospodarski in družbeni razvoj drugih narodov v marsičem pogojuje tudi naš lasten razvoj, nadaljujemo Titovo zunanjo politiko brez omahovanja in zastojev. Dolga leta je tovariš Tito soustvarjal koncepcijo neuvršenosti kot novo, naprednejšo obliko odnosov in sodelovanja med državami, katere bistvo je svoboda, neodvisnost in enakopravnost narodov in držav.

Naša bodočnost je le v federativni, socialistični, samoupravni Jugoslaviji,« je ob zaključku svojega govora še dejal Cvijetin Mijatović. »To prepričanje je naša moč in naša bodočnost, naše varno mesto v svetu, je to, kar prežema zavest vsakega našega človeka in povezuje vse rodove.

Za nas se je začelo obdobje brez Tita, vendar s Titom. Resne težave imamo in probleme. Imeli smo jih tudi prej - tudi težje. Toda naša moč raste in dovolj smo pripravljeni, da realno ocenimo naše stanje in naše slabosti, dovolj smo odločni, da jih obvladamo, kot smo jih vselej. Zaupanje vase in mir pa ne smeta oslabiti naše budnosti in popolne pripravljenosti.

Do Titove dediščine imamo ustvarjalen odnos

Na skupnem zasedanju vseh zborov skupščine SRS, predsedstva SRS, predsedstva CK ZKS ter delegacij republiških vodstev družbenopolitičnih organizacij, na pobudo predsedstva RK SZDL Slovenije ob prvi obletnici smrti Josipa Broza-Tita, je predsednik CK ZK Slovenije France Popit med drugim dejal: »Titovo in naše delo živi in rase iz trdnih temeljev, ki so jih skupaj s Titom ustvarili in jih krepijo naprej rodovi revolucionarjev, trdno zakoreninjeni v boju delavskih in ljudskih množic svojih narodov in narodnosti za pravičnejše in srečnejše odnose med ljudmi. Naše in njegovo delo je socialistična, samoupravna, neuvrščena Jugoslavija. Titova Jugoslavija - to so naši delovni ljudje, čvrsto odločeni nadaljevati Titovo pot. Dvignili smo se nad bolečino. Trdo smo poprijeli za delo doma in nadaljevali titovsko politiko neuvršenosti. Najgloblja izkušnja, ki smo si jo skupaj s Titom pridobili, je spoznanje, da se moramo vselej in v vsakem trenutku zanašati predvsem na lastne sile. Napredku je v hudih časih največja opora tista, ki rase iz ljudstva. Tako nas je učil Tit. Tito je bil brezkompromisen in odločen, kadar so nacionalistične težnje in njihovi nosilci skušali sejati razdor med našimi narodi in narodnostmi. Tudi danes je za nas življenjskega pomena nadaljevanje take Titove politike. Še vedno je aktualen boj tako proti ozkosrčnemu nacionalizmu in šovinizmu kakor tudi proti raznim velikodržavnim tendencam.

Frontovsko organizirane socialistične sile z vodilno vlogo zveze komunistov imajo v naši družbi jasno opredeljene naloge. Titova zamisel vloge in politike partije je bila, je in ostaja tudi v prihodnje partija množic in hkrati njihova organizirana idejnopolitična, kritična in ustvarjalna zavest.

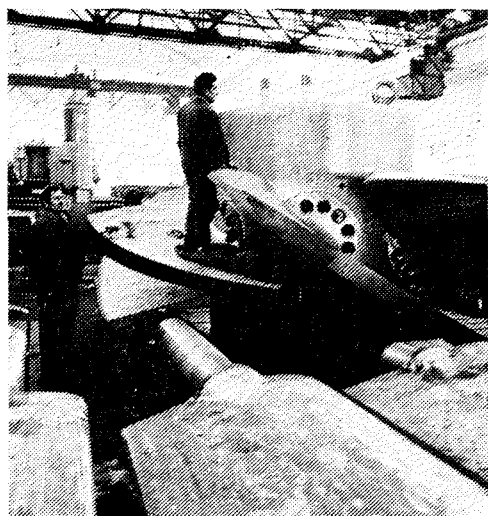
Eno od najdragocenejših izročil delovanja tovariša Tita, ki ga velja tudi leto dni po njegovi smrti posebej naglasiti, je, da moramo stalnice našega razvoja braniti z vsemi sredstvi, tako, kot je tudi on to brez obotavljanja počel v vseh prelomnih trenutkih naše zgodovine. Ne bi bili marksisti, če bi si delali utvaro, da takšnih preizkušenj in celo prelomnic v prihodnje ne bo. Pomembno je, da socialistični samoupravni sistem omogoča, da samoupravne interese učinkovito, demokratično in uspešno presegamo s tem, da krepimo vlogo in položaj, pravice in odgovornost delovnih ljudi. Pri tem se lahko veliko naučimo iz izkušenj Titovega revolucionarnega dela. Kot se je Tito jasno zavedal, da revolucije ne morejo izvajati ozke politične oziroma družbene skupine, da je lahko le dejanje politično zrelih in z jasno perspektivo oboroženih množic, tudi ni prezrl vloge različnih generacij v tem boju. Njegova velika skrb in pozornost je že pred narodnoosvobodilnim bojem veljala vlogi mladine v revolucionarnem gibanju, saj je mlada generacija bolj kot katerakoli druga zavzeta za prihodnost. Iz zaupanja mladini, iz njene enakopravnosti v tem boju sta rasli resnična predanost in poštvrtovalnost mlade generacije v NOB in v socialistični graditvi domovine, tako mora biti tudi danes.

Tito je s svojim značajem in človeškimi lastnostmi združeval v sebi veliko revolucionarno energijo. Pri tem ne gre le za osebno hrabrost, za človekovo srčnost, marveč za pogum, ki je potreben za velika dejanja, za optimizem, brez katerega ni mogoče premagovati dramatičnih okoliščin, in za človečnost, brez katere množice niso pripravljene na žrtvovanje.

Titovo delo nas v celoti zavezuje, da imamo do Titove dediščine ustvarjalen odnos, da ustvarjalno iščemo najboljše rešitve v teoriji in praksi. Nikomur ne smemo dovoliti, da bi spremenil smer razvoja, ki smo ga skupaj z njim gradili, saj se s tem ne bi izneverili samo Titu, temveč tudi lastni zgodovini.

zgodovini in zgodovini človeštva

Po vseh delovnih kolektivih širom po Jugoslaviji so se ob 15.05 oglasile sirene in napovedale, da je minilo natanko leto dni, odkar je prenehalo biti srce našega voditelja, tovariša Tita. Obstalo je vse; stroji ljudje. Tako je bilo tudi v Litostroju v Ljubljani. Z enominutnim molkom so delavci počastili spomin na svojega borca za delavske pravice.

Čilska socialistična stranka je posmrtno odlikovala tovariša Tita z redom »Salvador Allende«. Omenjena stranka, ki sledi idejam ubitega predsednika Allendeja, je prvič podelila to svoje najvišje priznanje človeku, ki ni bil rojen v Čilu. V obrazložitvi je poudarjeno, da čilska stranka podeljuje to odlikovanje preminulemu jugoslovanskemu predsedniku v znak priznanja za vse, kar je storil za narode »tretjega sveta«, za stvar proletariata in mir v svetu ter njegov prispavek k splošnemu napredku človeštva.

Vsi največji svetovni časopisi so na vidnih mestih objavili članke in reportaže o vodji jugoslovanskih narodov in narodnosti, tovarišu Titu. Med drugim so pisali tudi o dosežkih in razvoju Jugoslavije in o njeni prihodnosti v notranji in zunanji politiki.

V komentarju o Jugoslaviji piše osrednji kitajski časnik Ren Min Ribao: »Jugoslavija trdno hodi po Titovi poti, poti socialističnega samoupravljanja in neuvrčenosti. S smrtjo tovariša Tita je sicer nastala praznina, vendar Jugoslavija tudi po njegovi smrti uveljavlja politiko neuvrčenosti in se bojuje proti politiki nasilja, blokovski politiki in tujemu vmešavanju, kar ceni ves napredni svet.«

Ob obletnici smrti predsednika Tita je v Skopju v turškem jeziku izšla knjiga Tito in njegova ideologija. Avtor je znani novinar in publicist Mustafa Karahasan. Knjiga na približno dvesto petdesetih straneh opisuje lik predsednika Tita kot zgodovinske osebnosti, vizionarja in utemeljitelja neuvrčene politike miroljubnega sožitja pa tudi vzgojitelja mladine in humanista.

Trije člani ljubljanskega planinskega društva Matica Tone Sazonov, Milan Rebula in Andrej Velicković so se 4. maja skozi metež, sneg in veter podali proti vrhu Triglava, najvišji točki naše domovine, da bi tako počastili spomin na tovariša Tita. Sele na višini več kot 2515 metrov, nad domom na Kredarici, je neurje ustavilo pogumne planince. V sneg so zabodli jugoslovansko trobojnico, ki plapolala na pol droga.

Posebno slovesnost so ob obletnici smrti tovariša Tita pripravili v brežiškem domu JLA. Najprej so odprli razstavi Tito v jugoslovanski fotografiji in Tito – beseda – delo, nato pa je krajanom Brežic ter starešinam in vojakom garnizije Cerklje govoril Milutin Baltić, sekretar predsedstva CK ZK Hrvatske, ki je v svojem govoru orisal življenje in delo tovariša Tita.

Poslednji dom

*Ne trgajte mu rož pomladnih
za poslednji dom
ne spleтайте mu vencev
iz zelenih vej,
nič črnih noš
in tožnih žalostink.*

*Umrl je mož, ki je živel povsod
in bo povsod njegov poslednji dom.*

*In vsi cvetovi,
ki pomlad jih seje
v različnih časih
na severu in jugu
na vzhodu in zahodu,
bodo njegovi večni spremljevalci,
vedno novi,
vedno živi.*

*Razpredel je misel svojo
o sožitju med ljudmi
različnih ras
in ver
in narodov
po svetu vsem;
mir je sejal
z besedo
in zgledom svojim.*

*Zato je zdaj
njegov poslednji dom povsod,
kjer misel Titova
bodočnosti utira pot,
kjer se kali nov človek,
kjer živi pošten in trden rod.
zato ne trgajte mu rož pomladnih
za poslednji dom,
ne spleтайте mu vencev
iz zelenih vej,
nič črnih noš
in tožnih žalostink!*

*Umrl je mož,
ki je živel povsod
in bo povsod
njegov poslednji dom.*

MARICA NAKRST
Solkan

OBLETNICA TITOVE SMRTI

Preteklo je leto dni, odkar te ni, tovariš TITO. Bolečina spomina ostaja z nami. V vsako srce – na milijone nas je – svetlo si luč prižgal, domovino ljubiti si znal!

Ostala je pesem strojev, žito naprej zori. Ostal je mir – nekateri so se tako bali – obljubljam ti, da ga bomo ohraniti znali. Od triglavskega vrha do vardarskih bregov naj se razlega pesem naša, pesem dela! »Proletarska dežele močna je, sméla« poslušali smo tvoje besede, široka množica te je vedno, predsednik Tito, rada sprejela. Naj svobodno sonce sije še naprej, naj bo človek človeku kakor bratu brat vselej, naj trdna vez tovarištva nikdar ne mine, naj pot bo svetla in široka – naše domovine!

Preteklo je leto dni, odkar te ni, tovariš TITO. Plemenito si imel srce in pridne roke, ki niso nikdar počivati znale. Preskromne so naše besede zahvale...
Jana Beravs – Vesna

Ob obletnici Titove smrti so bile številne žalne seje v domala vseh središčih, kjer so zaposleni naši delavci na začasnem delu v tujini. Približno 600.000 Jugoslovancev na začasnem delu v ZRN se je zbralo v klubih in uradnih predstavništvih in na vseh sestankih so poudarili, da v tujini zaposleni Jugoslovanci trdno verujejo v Titovo delo in pridobitve naše revolucije, v bratstvo in enotnost, in da so pripravljeni braniti socialistično, samoupravno in neuvrčeno Jugoslavijo.

V spominski knjigi v Beogradu, v katero so se vpisale vse delegacije, je zapisano:

»Titovo delo in njegovo dosledno uresničevanje je prihodnost naše socialistične samoupravne in neuvrčene Jugoslavije. Zagotavljamo jo z bratstvom in enotnostjo, enakopravnostjo narodov in narodnosti vseh naših socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin, z razvojem socialističnih samoupravnih odnosov in nesebičnim prizadevanjem za vsestranski materialni in duhovni napredek naše družbe, za neodvisnost in neuvrčenost naše domovine. Ustvarjamo pogoje, v katerih bo človek sam kovač svoje sreče. Porok za to so naš delavski razred, delovni ljudje mest in vasi in vsi pripadniki Jugoslovanske ljudske armade in vseh obojnih sil, varnostnih sil in sil družbene samozashite socialistične samoupravne Titove Jugoslavije.«

Majski portret: Rado Stepišnik

Partizanski pevovodja, aktivni krajan

Sonce je nizko obsvetljevalo okno sobe, v kateri sva se pogovarjala. Nagajivi žarki so mu silili v oči in jih je z roko zaslanjal. Pred sabo je imel že pripravljeno, urejeno mapo z zapisniki in drugim gradivom krajevne borčevske organizacije v Koleziji, katere predsednik je že vrsto let.

»Pred odcepitvijo borcev iz Murgel, ki so osnovali svojo krajevno organizacijo, je bilo v kolezijski organizaciji ZB 354 članov. Sedaj nas je manj, vendar je dela vedno dovolj, saj se tudi naša starostna doba pomika navzgor in z njo vprašanja bolezní, ustreznih stanovanj, osamelosti in še vsega takega, kar pač s seboj prinašajo leta.«

O delu in delovanju krajevne borčevske organizacije Kolezija bomo še pisali, toda tokrat smo želeli v majski portret ujeti podobo nekdanjega borca, ki še vedno z obema nogama tiči sredi dela in prav nič ne kaže, da bo kmalu izpregel.

Tudi za Rada Stepišnika velja, da ni le aktivist v svoji, borčevski organizaciji, ampak je vsestransko aktiven v krajevni skupnosti kot delegat v SZDL, v komiteju za SLO in tudi na občinski ravni, kjer v občinski borčevski organizaciji deluje v komisiji za stanovanjska vprašanja. Hkrati je delegat OO ZZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik pri mestnem odboru ZZZB NOV. »Res, sestanki so skoraj vsak dan, enkrat na občini, potem na mestnem odboru, včasih, po potrebi, pa se sestane tudi naš ožji odbor krajevne organizacije. Prehudo pa vendar še ni. Lansk leto je bilo bolj naporno, ko smo s člani občinske ko-

misije ZZZB NOV za obravnavo borčevskih stanovanjskih vprašanj obredli vrsto vaških naselij v občini, da bi ugotovili, kakšno je stanje na tem območju pri kmetih – borcih. Več kot 300 kilometrov sem tako prevozil in lahko rečem, da bi nekateri kmetje – borci lahko dobili za prenovalo večja posojila, pa si niso upali prositi za več, ker bi ne zmogli plačevanja anuitet.«

Ves razgret mi pripoveduje o tem, kako vsako leto obiščejo in obdarujejo starejše borce na terenu, kako prirajajo izlete in praznovanja. Zena naju prekine sredi pripovedi, ko prinese na mizo dišeči skodelici kave. Potpežljivo za hip še postoji in tiho zapre za sabo vrata, vaju čakanja, saj je njen mož vse dneve bodisi na sestankih ali pa doma zabubljen med gradivi.

Rado Stepišnik je iz vojnih dni prinesel tri »dodatna« imena. Najprej je bil v Ljubljani med ilegali svojega »kvarta« znan kot Stričko, nazadnje, ko je partizanal na Primorskem, pa so ga vsi poznali kot Stipeta.

Na mizo je prinesel zajeten zavoj papirjev, spominov, dokumentov in dnevniških

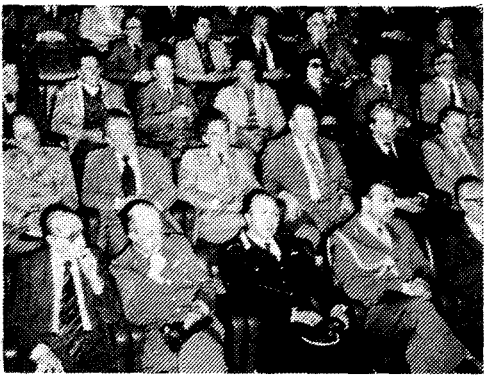
zapisov iz partizanskih let. Prepustnice, dovolilnice, nalogi, vsi porumeneli pričajo, da je minilo od tistih časov že skoraj štirideset let, zato pa so ostali žigi Glavnega štaba NOV in PO Slovenije in podpisi jasni. Med vsemi temi dragocenimi spomini je srfotal na tla papirček, s katerega sva s težavo prebrala besedilo: »Beli so z aviona vrgli časopise, poslušajmo, kaj po širnem svet godi se; in berimo, kaj nam Rupnik govori, če nam svete daje al' laži. Naj nam povedo, kje zdaj so nemške zmage, in kako žive ljubljanske bele zgage. Kaj godi se sred ljubljanskih belih hiš in kako deli pravico križ.«

»Tole pesmico in note zanjno smo pripravili za enega od mitingov na Primorskem,« se spominja Rado Stepišnik, ki je bil štirinštridesetega s Primorskega poslan na osvobodeno ozemlje v pevovski tečaj, s katerega se je vrnil ter potem po nalogu propagandnega oddelka Devetega korpusa obiskal odrede, brigade in druge enote, vse od Kokrškega odreda do Jeseniško-bohinjskega odreda, kjer je moral preverjati, so po enotah aktivni na kulturnem področju, in če imajo povsod ustanovljene pevske zборе.

»Po vojni me je pot nekdanja partizana odvedla v vrste JLA in ni bilo več dosti časa za petje,« se nasmiha Stepišnik, ki mu je iz oči brati, da med starimi bojnimi tovariši še vedno rad zapoje katero od pesmi, ki se jih je dobro naučil že na tečaju v Gradcu. Mogoče je to pesem o črnolaski ali pa Na oknu glej obrazek bled...

B. Ž. J.

Odmevi na videmska odlikovaja

Dvesto sedemštrideset odlikovanj, ki so jih pred časom v Vidmu v Italiji podelili predstavniki ZZZB NOV Jugoslavije nekdanjim italijanskim udeležencem narodnoosvobodilnega boja, je doživelo v tamkajšnjem dnevnem in drugem časopisu izreden odmev. Tako so o tej slovesnosti med drugim poročali Novi Matajur, Messaggero Veneto, »La voce del popolo«, Il gazzettino, L'Unita in še vrsta drugih. »Mnogi voditelji in aktivisti Anpija videmske pokrajine, ki so bili med odlikovanci, so moške, ki niso nikoli pozabili, da so bili partizani...« je med drugim zapisal Luigi Raimondi, ko je opisal slavnostno podelitev jugoslovanskih državnih odlikovanj nekdanjim italijanskim borcem.

Državna odlikovanja petim delavcem založbe Borec

Predsedstvo SFRJ je za dolgoletno uspešno delo in prizadevanja na posameznih področjih dejavnosti v založbi Borec odlikovalo pet delavcev te založniške hiše. Milena Štrajnarjeva je prejela odlikovanje za dolgoletno delo pri glasilu ZZZB NOV Slovenije »TV 15«, ostali odlikovanci pa so: Ema Srakar, Marija Ivanuš, Andreja Kmecl in Avgust Molc.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČ

Nova Gorica – opora družbenim odnosom in socialistični revoluciji

Od 2. aprila so se začeli vrstiti občni zbori združenj borcev NOV v Novi Gorici in njeni okolici. Ti občni zbori so ponovni dokaz, da so borci NOV in njihove organizacije družbenopolitična sila, brez katere naša družba ne more uspešno napredovati. Od 7.500 borcev NOV v novogoriški občini je dve tretjini politično aktivnih v političnih organizacijah, v organih krajevnih skupnosti, v raznih delegacijah, v organih splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite itd. To je poudaril tovariš Franc Vidič-Aleš, sekretar občinskega odbora ZZZB NOV Nova Gorica in član medobčinskega sveta ZZZB NOV severnoprimorske regije, na četrtkovnem občnem zboru Združenja borcev NOV Rastislav Delpin v Novi Gorici.

Združenje borcev krajevne skupnosti Rastislav Delpin v Novi Gorici šteje trenutno 295 članov. Povprečna starost članov tega združenja je 59,8 let. Iz teh podatkov je mogoče sklepati, kako potrebna je bila ureditev posebnega dispanzerja za borce NOV, ki so ga vsi pozdravili.

Ceprav združenje sestavljajo predvsem starejši občani, pa borci NOV še vedno aktivno politično in družbeno delujejo na vseh področjih. Tako so bili aktivno udeleženi pri izbiri kandidatov za delegate, pri izvajanju volitev in pri reševanju raznih problemov v krajevni skupnosti in širše, v mestu in novogoriški občini. Tako je bilo mogoče zabeležiti vidne uspehe pri delu delegatov in delegacij na območju te krajevne skupnosti in občine, kar se posebej potrjuje, da stopamo v novo obdobje v razvoju nadaljnje demokratizacije in samoupravnega socialističnega sistema, z uresničevanjem Titove pobude o kolektivnem delu in odgovornosti pa osvajamo nove vrhove za nadaljnji razredno politični boj.

»Med delegati prevladujejo borci NOV, ki se zavzemajo za dosledno uresničevanje stabilizacijskih ukrepov ter za uresničevanje sklepov in stališč Zveze komunistov Slovenije in Jugoslavije,« je dejal Silvo Zornik.

»V tej zvezi pa moramo še povečati svojo aktivnost. Se vedno je odločilno, kako se vsak član ZZZB NOV obnaša na delovnem mestu, v družbenopolitičnih organizacijah, v splošno obrambnih in samozaščitnih strukturah, v družini, privatnem življenju itd. Vsi se moramo vključevati v politično bitko na osnovi sklepov in stališč Zveze komunistov in ustavnih določil... Naša skupna obveznost je tudi, da se vključujemo k izvajanju nalog krajevne skupnosti, kjer moramo biti nosilci revolucionarne ideologije in misli... Humanistične vrednote revolucije lahko postanejo dediščina in kazipri prihodnjim generacijam le v primeru, če jih bomo potrjevali v vsakdanji praksi...«

Tem izhodiščnim mislim v poročilu Silva Zornika je sledil natančen pregled dela odbora in komisij, ki je bil zelo uspešen. Potem so bili udeleženci občnega zbora seznanjeni z novostmi v predlogu novega občinskega statuta ZZZB NOV, s smernicami za nadaljnje delo združenja in so evidentirali kandidate za volitve v vodstva in organe ZZZB NOV, ki bodo leta 1982.

Borci so v razpravi posebej opozorili, da je socialistična Jugoslavija še vedno objekt političnih, gospodarskih in drugih pritiskov ter subverzivnih dejavnosti ostankov razrednih sovražnikov, njena moč pa se kaže v razširitvi demokratične baze, tako da o vseh zadevah odločajo ljudje sami. Borci v tem sistemu igrajo veliko vlogo. Bojevati se morajo za revolucionarno demokratično delovanje borcev v delegatsko-skupščinskem sistemu, v SZDL, skratka med ljudmi, tam kjer delajo, živijo in odločajo o svoji usodi in vseh družbenih vprašanjih.

Mile Gojković

Slovenj Gradec – Letna konferenca ZZZB NOV

Potem ko je Ivan Majcen, predsednik delovnega predsedstva, pozdravil vse navzoče, zlasti pa prestavnika RO ZZZB NOV Slovenije Franca Mrcino, predstavnika izvršnega sveta skupščine občine Slovenj Gradec Maksa Vončina, Ivana Močnika, predsednika medobčinskega sveta ZZZB NOV za koroško regijo, je Ludvik Pušnik, prdsednik Zveze združenj borcev NOV občine Slovenj Gradec podal obširno poročilo za preteklo obdobje.

Podčrtati velja učinek borčevske organizacije v bazi in krajevni skupnosti. Opazimo lahko njihovo aktivnost na vseh področjih delovanja. Pri delovanju združenja ZB NOV v KS je potrebno opozoriti na medsebojno skrb med borci. Krajevna organizacija mora poleg ostalih nalog posvečati skrb tudi medsebojni pomoči. Naše starostno povprečje hitro raste. Bolezen in osamelost sta lahko tudi nevarnost za izgubljanje idealov, zaradi katerih smo šli v narodnoosvobodilni boj. Zato mora tako naša organizacija, z našo spodbudo pa tudi drugi organi, skrbeti za onemogle in ostarele borce, da ne bodo prepuščeni samim sebi. To je skrb nas vseh, posebno pa še članov komisije pri našem združenju občine in v združenjih ZZZB NOV v krajevnih skupnostih.

O zdravstvenem varstvu borcev lahko povemo, da imajo le-ti od 1. 1. 1981 izenačene pravice, česar v letu 1980 ni bilo. V letu 1980 je bilo sistematsko zdravniško pregledanih 188 udeležencev NOV, kar je še vse premalo, če vemo, da ima to pravico 947 članov s priznano dvojno dobo. Na področju sistematskih pregledov bo potrebno izboljšati organizacijo zdravstvene službe, kar velja tudi za patronažno službo, obiske, nego na domu, s katero po podatkih naših združenj in komisije za socialna in zdravstvena vprašanja nismo zadovoljni.

Na področju stanovanjske izgradnje in kreditiranja obnove stanovanj kmetov borcev NOV ima ZZZB NOV vrsto odprtih vprašanj. Če sem odkrit, misli velika večina naših ljudi, da kreditiranje kmetov-borcev ni samo naš občinski problem, temveč problem širše skupnosti, ker je bila tudi NOB širša vseslovenska oziroma jugoslovanska in ne le občinska. Na žalost do sedaj kakšne širše solidarnosti ni čutili, kar nas vse preseneča in neprijetno prizadeva.

Adolf Ankon

Maribor – Kontrarevoluciji odločen udarec

Sestal se je aktiv borcev NOB vseh šestih mariborskih občin in posebne družbenopolitične skupnosti borcev Maribor in obravnaval dogodke, ki so se odigrali na Kosovu v dneh 11. 26. marca in 1. aprila letos. Osnova za to razpravo je bila informacija, ki jo je na zboru posredoval Alojz Vindiš-Dunda, predsednik mestne konference ZK Maribor.

Borci so ocenili dogodke na Kosovu kot poskus ogrožanja naših pridobitev, ki smo si jih izbojevali in uresničili v revoluciji, in da je to tudi udarec razbijanju našega bratstva in enotnosti. Sovražniki na Kosovu so z organiziranjem demonstracij hoteli, da bi prišlo do prelivanja krvi, izzvati nered in ustvariti nezaupanje med albanskim in drugimi narodi ter narodnostmi v tej pokrajini. V bistvu so napadli bratstvo in enotnost ter našo enakopravnost. Seveda so pri tem izkoriščali izkušnje iz minule vojne, ko so pod okupatorjevim okriljem že pred vojno nastalo mednarodno mržnjo še podžigali med vojno in jih tako sprte potegnili v bratomorno vojno.

Borci so opozorili, da nam morajo biti vsem jasen cilj, značaj in bistvo svoražnih akcij na Kosovu. Zaradi tega je treba ločiti med kontrarevolucionarno in razbijaško akcijo albanskih nacionalistov in iredentistov, od resničnega razpoloženja večine delovnih ljudi in občanov albanske in drugih narodnosti na Kosovu, se pravi ljudi, ki so bili v vojni, v revoluciji in povojni graditvi aktivni subjekti uresničevanja politike ZKJ, graditve in razvijanja Titove Jugoslavije ter socialističnega samoupravljanja.

Tako torej moremo in moramo izpričati budnost in se ostro odzivati na vsak poskus oživljanja nacionalizma tudi v drugih okoliš, kjer bodo nekateri sovražni elementi poskušali dogodke na Kosovu izkoristiti za svojo razdiralno dejavnost in vzbujanje sovražnosti do albanske narodnosti. Pri ocenjevanju teh dogodkov, je treba iti še dalje in se ne le vprašati, ampak tudi odgovoriti na vprašanje, kje so korenine vsega tega, kako se je moglo zgoditi, da je sovražnik z demagoškimi gesli zbral del mladine in jo pahnul v to pustolovščino.

Borci so se zavzeli, da je treba napraviti idejnopolitično analizo dogodkov, in o tem, kar se je dogajalo pred tem. Seveda se je treba ob tem tudi vprašati kaj je bil uvod v to kontrarevolucionarno akcijo, katere šibkosti je izkoristil sovražnik. Pri tem se zavedamo, da imamo zato dovolj moči, da to storimo in da tudi do kraja izvedemo gospodarsko stabilizacijo, ki je zavestna družbenopolitična in ekonomska akcija.

Borci so poudarili, da se naši delovni ljudje in občani na slehernem koščku naše domovine še kako zavedajo svojih dolžnosti in pravic pri čuvanju svetlih pridobitev revolucije. Slehera kontrarevolucija, kjer koli se pojavi, pomeni ogrožanje miru in neodvisnosti naše Jugoslavije.

V tej zelo zavzeti razpravi so načenjali borci številna družbenopolitična vprašanja. Med drugim, da pri nas še vedno niso do kraja uveljavljeni pravilen odnos do dela, nagrajevanje po delu, gospodarjenje z družbenimi sredstvi in do zavestnega sprejemanja posamezne in splošne odgovornosti ter nujnosti učinkovitejšega delovanja v raznih družbenih službah.

Ob tem so se zavzeli, da se je treba na organiziran način bojevati proti vsem slabostim v naši družbi, ne glede na meje med republikami in pokrajinami. Hkrati pa brez kakršnih koli kompromisov ukrepati proti vsem tistim, ki rušijo naš politični sistem socialističnega samoupravljanja in temelje naše enotnosti.

Izrazili so tudi vso podporo predsedstvu CK ZKJ Srbije in predsedstvu SR Srbije, predsedstvu CK SAP Kosovo in predsedstvu SAP Kosovo.

Drago Miklavc

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČ

Načrti skregani z življenjem na zemlji

Malčki ujeti med beton in asfalt

V celjski Novi vasi se vprašujejo, kaj bo jutri

Severno od mestnega jedra, nad Dečkovo cesto do Spodnje Dobrove pa zahodno pod obronki hriba Golovec, leži celjska krajevna skupnost Nova vas, krajevna skupnost z vsemi značilnostmi mestne krajevnosti, ki je nastala pred tremi leti. Tisoč štiristo gospodinjstev premore in skoraj štiri tisoč petsto prebivalcev, ki se še kar naprej priseljujejo, bloki namreč še vedno trmasto poganjajo iz prijazne kotlinice na robu mesta. Semkaj prihajajo ljudje iz vse celjske regije, veliko je tudi delavcev iz drugih republik in prav zaradi tega je krajevna skupnost Nova vas celjski Babilon v malem. Nimajo delovnih organizacij, imajo pa celodnevno šolo Fran Roš, vzgojno varstveno ustanovo Zarja in Zavod za požarno varnost. Prebivalci te, gotovo ene najmlajših krajevnih skupnosti v Celju, so zaposleni v celjski industriji, na delo odhajajo v Štore, Sentjur, Velenje pa tudi v Laško.

Pestrost življenja na sedeminštiridesetih hektarjih betonske džungle, ki je omejena na eni strani s hribom Golovec in na drugih treh s cestami, kamor ni varno stopiti zaradi gostega prometa, je pa treba tu in tam skočiti nanje po žogo, ki se ne zna in noče sprijazniti z divjimi zakoni urbanizacije, divji tempo krajanov Nove vasi poraja težave.

Bodo tujki zagospodarili v naselju?

Krajevna skupnost Nova vas je posledica zastarelega zazidalnega osnutka izpred let, ki je naselju vtisnil pečat spalne krajevnosti, brez infrastrukture in pripadajočih, nujno potrebnih objektov. Takrat so menili, da je treba pridobiti kar največ stanovanj, za ostalo niso poskrbeli. Posledica tega je izredno gosta naseljenost in seveda kup težav, ki jih danes rešujejo krajanje kakor pač pride. Zmanjkuje prostora za zelenice, otroška igrišča, vzgojno varstvene ustanove, parkirišča, trgovine, objekte splošnega družbenega pomena... Rešitve, ki bodo kot vsiljivi osat na beli dan, so prav tako vsiljene in predvsem neustrezne. Polomija načrtovalcev, ki so, in ne le v Celju, s svinčnikom v roki načrtovali današnji dan in ne jutrišnjega, kaj se tistega čez leto in več, je očitna.

Vodstvo krajevnosti vasuje zunaj domačih meja in si deli prostore skupaj s še dvema krajevnima skupnostima kakšnih sto metrov vstran. In tako se predsednik krajevnosti konference Socialistične zveze Boris Rosina, podpredsednik sveta skupščine Drago Černetič, predsednik borčevske organizacije Vinko Završnik pa poverjenik štaba civilne zaštite Lovro Blažin in Emil Jančar, tajnik organov krajevnosti in njena duša, s katerimi smo se pogovarjali o »betonskih križih in težavah«, stiskajo v sobici, natlačeni s papirji, in moral bi imeti zelo bogato domišljijo, da bi si lahko zamislil eno samo njihovo sejo, četudi ne bi bila sklepna.

»Prav v tem času«, je dejal Boris Rosina, »nas mrcvarita dva problema: stiska v vrteu in neustrezna lokacija nove trgovine, ki so jo vrinili med dve stolpnici, tako da je objekt oddaljen le bora dva metra od oken stanovalcev v bloku. Trgovino sicer res potrebujemo, vendar smo v javni razpravi opozorili na neustreznost. Zdaj, ko je že prepozno, je treba povedati, da naše pripombe niso bile dovolj upoštevane, ljudje pa, ki tam stanujejo, niso imeli nobenega vpliva. Povedati moram tudi, da je prav socialistična zveza v letih 1976 in 1977 ostro nastopila proti gradnji treh, na majhnem prostoru zbranih stolpnic, saj smo se zavedali, da nam bo zmanjkovalo življenjskega prostora, da ne bo zelenic in igrišč in tako naprej. Tistikrat so nas vsi podprli...«

Skoncentrirana gradnja in pičlo odmerjen prostor med hišami ne ustrezajo več načinu življenja v Novi vasi. Otroci se igrajo med avtomobili, ki prav tako nimajo parkirišč in uničujejo še tisto trohico zelenega, ki so ga blagovolili vnesti v betonski kaos kratkovidni načrtovalci. Vodstvo krajevnosti je tudi zahtevalo, da izvajalci gradenj po zaključku uredijo tudi okolje. Z obljubami ni bilo težav, nekaj več pa z uresničitvijo. Kot kaže, nihče, ki bi moral skrbeti za novogradnje v Novi vasi, ni upošteval življenjskih potreb stanovalcev. Po neki čudni logiki bi se moralo v »spalnem« naselju res samo spat...

Rosina sicer pravi, da se v zadnjem času stvari vendarle premikajo na bolje, nemogoče pa je to zagotoviti tam, kjer ni ustreznih pogojev. Človek pač ne more imeti leva, če nima kletke, ustrezno velikega stanovanja in bržkone še kakšnega dovoljenja.

Rosina je opozoril tudi na individualne hi-

šice, ki se skrivajo med bloki, na »staroselce«, ki jih je vznemiril novi čas s svojim divjim, stihijemskim temperamentom. Ti imajo še najmanj problemov, vendar jim bloki jemljejo sonce pa tudi življenjski prostor. Skupaj z objekti splošnega družbenega pomena, ki bodo nemara vendarle še zagledali luč sveta v Novi vasi, bodo postali tujki.

»Ce bi hotel na kratko oceniti sedanje stanje v Novi vasi, ne bo treba izgubljati preveč besed. Predvsem je to, kar se dogaja, posledica kratkoročnega videnja, zadovoljevanja s sedanostjo, težnja, da bi prišli do kar največ stanovanj,« je zaključil razmišljanja Boris Rosina.

Vprega krajevnosti Nova vas. Od leve proti desni: Emil Jančar, Drago Černetič, Boris Korošec, Boris Rosina, Vinko Završnik in Lovro Blažin.

Nihče ni rad utesnjen, videti pa je, da so urbanisti izjema. Betonski velikani rastejo, zemlja se izgublja, vse več je asfalta, občanov glas se izgublja v veselje. Kdo odloča?

Novozgrajena trgovina se je zrinila med dve stolpnici in odžrla prostor jutrišnji generaciji. So v Celju pozabili, kaj pomeni otrok?

Najlažje je prevaliti krivdo na tuje rame.

Štirideset tisoč kvadratnih metrov stanovaljske površine ogrevajo v Novi vasi iz centralne toplotne. Ljudi sicer ni zeblo, so pa bili in so še temeljito razgreti. Ne zaradi toplote, pač pa zaradi tega, ker je po enem letu začela napeljava štrajkati in je toliko cenjena energija odšla v zrak, še posebej cenjena zaradi tega, ker v Novi vasi ogrevajo z najdražjimi gorivi. Že res, da so začeli popravljati, res pa je tudi, da so to počeli po polzevo. Zaradi nepravilnosti pa tudi nepopolne informacije s strani izvajalcev popravil in upraviteljev toplotne je prišlo do tega, da se cena ogrevanja ni uskladila z rastjo cene goriva in nena doma so se v Novi vasi zavedeli, da imajo sedemsto starih milijonov dolga. Kot je že navada, je bil predlog za sanacijo precej poenostavljen (nihče tudi ni upošteval napake izvajalcev, da je uhajala toplota): z zvišanjem cene ogrevanja je treba pokriti primanjkljaj. Rad bi videl tistega, ki ne bi bil ogorčen nad takšnim načinom. Tudi stanovalci Nove vasi niso držali jezika za zobmi.

Emil Jančar se zaveda, da bodo morali pokriti tisti del dolga, ki so ga dolžni, nikakor pa ne nameravajo plačevati tujih grehov. Zaveda se tudi, da celotni samoupravni mehanizem ni deloval tako, kot bi moral, in da je nekaj krivde naposled tudi pri stanovalcih, krajanjih. Sedaj bodo skušali najti najustreznejšo rešitev, ki pa vendarle ne bi preveč bremenila proračuna.

Voziček z bremenom se kotali gor in dol in namesto, da bi bil vse lažji, se dogaja prav obratno. Jančar, Rosina, Završnik, Blažin in Černetič in z njimi še drugi, se trudijo, da vprega ne bi tako hudo rezala v ramena. Kot kaže, breme ni lahko.

Krajevna skupnost je iz sredstev drugega samoprispevka med prvimi zgradila vzgojno varstveno ustanovo, ki pa je že v drugem letu obstoja postala premajhna. Dvesto otrok varujejo vzgojiteljice, dvesto se jih podi med avtomobili in čaka. Ko bodo zaključili gradnjo celotnega kompleksa v Novi vasi, bo na voljo še dvesto petdeset stanovanj in še več otrok se bo podilo med betonskimi velikani, hladnimi trdnjavami.

Iskali so rešitve, je povedal Černetič, hoteli so preurediti stanovanja, pa to ni bilo mogoče. Razmišljajo o tretjem samoprispevku. Imajo novo šolo, toda potrebe presegajo zmoglosti.

»Bojimo se, kako bo sploh mogoče obvladovati položaj, ko bodo začeli graditi sosesko Dolgo polje III. Že sedaj skušamo opozarjati, da ne bi prišlo do podobnih napak, do problema prenasitosti. Naše razmišljanje se ne ustavlja le ob mejah naše krajevnosti, trdno smo povezani z drugimi,« naglašujeta Završnik in Černetič.

In vendar se premika

Bili bi krivični, če bi zapisali, da je voziček z bremenom vseskozi enako poln. Preskrbovalni center je končan, vsiljen sicer, del problemov pa bo z vozička le padlo. V njem bo tudi banka, zbiralnica za čistilnico, žensko frizerstvo, domovanje bodo dobili ljudje iz krajevnosti, mladina, borci... Vsako drugo gospodinjstvo bo imelo jeseni telefon, pripravljajo se, da bi začeli graditi garažno hišo s sto enotami. Že sedaj imajo petinšestdeset naročnikov (okvirna cena za enoto je 12 starih milijonov). Nekdo pač mora razmišljati o prihodnosti, če so to pozabili načrtovalci.

Zdaj ne kaže tarnati. Iskati je treba takšne rešitve, ki bodo kar najbolj omilile probleme, vendar le z odločnim samoupravnim dogovarjanjem, kjer bodo morali dejansko biti zajeti vsi stanovalci brez izjeme. V sami krajevni skupnosti to ni problem, zatrjuje Rosina. Kaj hitro so navezali stike s šolo, vzgojno varstveno ustanovo, skupaj razrešujejo vse težave, šola jim odstopa prostore za različne dejavnosti, pomaga mladim, življenju krajevnosti skupnosti se močno pozna delo borcev...

»Mogoče smo včasih preveliki idealisti, je za zaključek pribil Završnik, predsednik borčevske organizacije, čeprav to ni tako slabo. Je pa res, da bi morali vsi skupaj vendarle nekoliko bolj živeti za svojo krajevno skupnost, za okolje, kjer živimo. Če bi bilo tako, do vsega tega ne bi prišlo, kljub samovolji nekaterih. Ni še prepozno, poskrbeti je treba, da se kaj takšnega ne bo dogajalo tudi drugje.«

Milenko Strašek

Država v državi

Na dan obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda so v Kulturnem domu Ivana Cankarja slovesno odprli razstavo o Osvobodilni fronti in njeni zibelki, ilegalni Ljubljani, mestu za bodočo žico, ki ni vsa leta vojne klonilo, in ne le da ni klonilo, ampak je spodbujalo in dajalo polet upor po vsej Sloveniji.

Razstava, ki je prvič zajela to tematiko in stoji pred nami v prostorni avli našega največjega kulturnega hrama, je zapustila zatohle prostore muzeja ljudske revolucije in mestnega muzeja ter svobodno zadihala. Ne moremo reči, da je vse gradivo, ki ga na tej pregledni in zračni razstavi srečujemo, za nas novost, zato pa je nesporno res, da sistematično in po vrsti predstavljeno ter podkrepljeno z učinkovitimi povečavami fotografij, z izrednimi muzealijami, kot so na primer radio Osvobodilne fronte in plakati, deluje na obiskovalca živahno in neposredno, ne utrujajoče, kar je bila včasih šibka plat razstav na temo NOB.

Tudi mlad obiskovalec bo lahko s pomočjo skrbnega dela muzealcev začel svoje potovanje skozi vojni čas v Ljubljani z začetkom vojne in okupacije slovenskega ozemlja, skozi prikaz fašistične raznarodovalne politike in konkretnih prijemov tega utečenega stroja, skozi priprave na oboroženo vstajo in ustanovitev Protiimperialistične fronte – OF. Od tod nas popelje razstavljeno gradivo k partijskemu posvetovanju in ustanovitvi Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet in vse do srčike, delovanja OF v Ljubljani, tej državi v državi, ki ni klonila niti za hip ne pred fašističnimi kilometri žice ne pred nacističnimi krvoloki.

Fotografije nam kažejo hišne vhode bivališč ilegalcev, bunkerje in skrivališča vseh vrst, z dokumentarnim gradivom in razlagami na panojih spoznavamo delovanje odborov delavske enotnosti in matičnih odborov, pomen mladinske Osvobodilne fronte, SNP (slovenske narodne pomoči), borbenih grup, Vosa in Narodne zaščite. Sem ter tja prepoznamo ulice in hiše, sem ter tja nas s povečanih fotografij gledajo znani obrazi in vedno znova nas presenečajo iznajdljivost, inovatorstvo, znanje in spretnost, ki so jih ljubljanski ilegalci vlagali v vsako ponarejeno izkaznico, v tisk vseh vrst in tisoče vedno novih načinov prelisenja sovražnika.

Lep prispevek k štirideseti obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda!

B. Ž. J.

Mogočna manifestacija

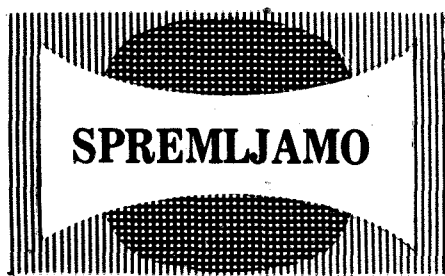
Sarajevska zveza amaterskih kulturno-umetniških društev in RTV Sarajevo sta bila letos organizatorja 4. festivala partizanskih pesmi in plesov pod geslom »Lijepo ti je druga Tita kolo«. Na tem festivalu, ki je bil 19. aprila, so nastopali 9 pevskih zborov, 8 vokalnih skupin, 30 folklornih ansamblov in solisti sarajevske opere. Umetniški program je vseboval 7 točk, po scenariju in režiji Branka Karakaša, ki je v njem prikazal, od uvodne pesmi Oj Kozaro... do zaključne scene Lijepo ti je druga Tita kolo, Jugoslavijo – bratsko zvezo narodov in narodnosti. Dvorana je bila napolnjena do zadnjega kotička. V njej so bili predstavniki vseh republik in pokrajin, pa tudi najvišje politično vodstvo SR Bosne in Hercegovine. Stranske tribune so bile videti kot velikanske ikebane rož vseh barv, ki so vsem obiskovalcem in izvajalcem nudile veličastno in nepozabno sliko.

Na tem festivalu je sodeloval tudi Partizanski pevski zbor iz Ljubljane pod vodstvom dirigenta Milivoja Šurbeka. SR Slovenijo je predstavil v Pesmi upora s Pahorjevo Na juriš, Sivičevo Svobodna Slovenija in Borovo Hej brigade.

S pesmijo in partizanskimi plesi so se predstavile tudi druge republike in obe pokrajini. Folklorne skupine, oblečene v narodnih nošah, so lepo izvedle zahteven program, v katerem sta skupini AP Kosovo in SR Črne gore želi še posebno priznanje publike.

Celoten program je zelo lepo uspel. S pesmijo in plesi so bili simbolično prikazani ljudska vstaja, partizanski boj, žrtve in veselje, zmaga in svoboda narodov in narodnosti Jugoslavije. Končali so s pesmijo Druže Tito, mi ti se ku-nemo, katero je skupaj z izvajalci stoji pela več kot osem tisoč glava množica. Mogočni aplavz bratstvu in enotnosti, ki je kar vrel iz množice, je izzvenel kot klic k obujanju tradicij NOB z željo, da bo 5. festival še lepši.

-če-

Po televiziji in radiu

Ko smo poslušali govor Josipa Vidmarja, to najbolj avtentično živo pričo duha prelomnih časov, ki bodo na razvojni poti slovenskega naroda vselej označeni s preprosto, nenadomestljivo kratiko OF, smo hočeš-nočeš premisljevali o smislu njegovih besed in ga tehtali. Dejal je: »Upravičeno je govoriti o zgodovini, kajti kar je bilo pred štiridesetimi leti, je za nas že zgodovina...«

To je res – in hkrati ne. Pač odvisno od tega, kako je v naši zavesti izoblikovan pojem »zgodovina.« V šoli so nas učili in nas še, da je zgodovina nekaj, kar je minilo in postalo nespremenljivo del preteklosti. Pogledi, uprti nanje – na te pretekle dogodke in dejanja – iz sedanjosti, zgodovinske slike vsaj v njenem temeljnem bistvu ne spreminjajo več. Kar je bilo, je bilo.

V skladu s takšnim, recimo mu kar šolskim pojmovanjem zgodovine, stopa prepričanje, da je sedanjost eno in preteklost nekaj povsem drugega. Drugi ljudje, druga pota, druga življenjska in družbena vprašanja... Zgodovino, skratka, smo se navadili obravnavati kot nekaj, s čimer nimamo posebnega opravka in le malo zares osebnih, čustvenih vezi. V sebi, navznoter seveda čutimo, da tak pogled na zgodovino in njena raznotera poglavja, ki pa so hkrati vtakana v rdečo nit narodove usode, ni pravi, kleni odnos, kakršnega bi po vsej priliki morali gojiti. Zavedamo se celo, da nas šolsko pojmovanje zgodovinskega predmeta v našem razmerju do zgodovinske preteklosti tako ali drugače deformira. Kajti preteklost, bodi junaška ali suženjska, tista iz zakotij ali ona z visokih vrhov, ki so jih osvajali naši predniki, je nezamenljivi sestavni del vsega, kar imamo – pač glede na poglavja, ki so bila zapisana vanjo. So dejstva, ki se jih sramujemo in jih obžalujemo, in spet dejstva, na katera smo ponosni in se nanje sklicujemo, toda vse, karkoli se je zgodilo, je nauk in spodbuda in trajna sestavina zgodovinskega »imetijskega«, ki ga imenujemo dediščina.

Takšno pojmovanje zgodovine seveda zanika pojme, ki nam jih vcepi povprečni šolski pouk tega predmeta. Ko je torej Vidmar na veliki proslavi ob štirideseti obletnici ustanovnega sestanka »delegatov«, ki jih je v najtežji uri zgodovine »imenovala« razumna samoohranitvena volja slovenskega naroda, izrekel citirano misel, je bilo jasno, da nima v mislih nikakršnih šolskih pojmov. Govoreč o tem, kar se je zgodilo, ni govoril o preteklosti – in tudi mi drugi mu nismo prisluhnili kot starcu, ki bi prišel obujat spomine iz davnih časov. Kar se je dogajalo pred mnogo leti, za večino vseh, ki zdaj razobežamo praznične zastave, že dolgo pred rojstvom, ni klasičen ali kakorkoli zaprašen pojem zgodovine. Enaštrideseto in leta, ki so sledila (pa tudi vsa poprejšnja napredna gibanja, ki so ta revolucionarni prelom pripravljala ter omogočala), so »zgodovina« predvsem v tem smislu, da so postala trajnica v našem sedanjem pojmovanju življenja in družbenih tokov. V to našo sedanjost je sicer vpleteno marsikaj, kar nam ne v nas ne okoli nas ni ljubo. Je tudi precej lagodne pasivnosti, delovne in duhovne jalovine, malomeščanske otopelosti, nemarnosti, sprenevedanja, egoizma, malobrižnosti, kar vse pa – o tem smo prepričani, – vendarle niso »zgodovinske kategorije« slovenskega ali jugoslovanskega življenja ne v preteklosti ne v sedanjosti ne v prihodnosti. Temeljna zgodovinska karakteristika je kljub vsemu spoznanje, ki veje iz duha Osvobodilne fronte, to pa ni bil samo duh spopada s fašizmi, klerikalizmi in nacionalizmi tistih časov, temveč duh vsega nadaljnega zgodovinskega razvoja v prihodnosti. Njegove temeljne postavke so bile in ostale: samozavest, opora na lastne sile, zaverovnost v moč in vrednost dela, združeno delo namesto jalovih pričrkarij. Energija teh spoznanj je bila zgročena v zvenu gesla »vsi za enega, eden za vse.« Imenujmo jo kakorkoli: samoupravljanje, fronta, bratstvo in enotnost – vselej izkazuje eno samo vizijo drugačnih odnosov med ljudmi, kot jih je izkazoval in uveljavljal poprejšnji družbeni red.

Marsikaj tega še ni uresničeno. Marsikaj se je znašlo na stranskem tiru. Marsikaj smo popačili, ali pa se nam je popačilo. Toda vizija je živa, kot je bila tudi v najtežjih časih, med okupacijo in osvoboditvijo ter še tudi po njej. Zato je zgodovina duha Osvobodilne fronte nekaj povsem

Nepozabni večer

V soboto, 18. aprila, 1981 je imel PPZ pod vodstvom Milivoja Šurbeka celovečerni koncert v dvorani KSC Ilidža, Sarajevo. Program »S pesmijo do svobode in s pesmijo v svobodi« je vseboval pesmi jugoslovanskih narodov.

Začetek koncerta je bil za pevce PPZ prijetno presenečenje. Po uvodni pesmi Hej brigade in pozdravnem govoru predsednika občinskega odbora ZZB NOV občine Ilidža je sledil nastop pionirskega zbora in folklorne skupine KUD Ilidžanka kot častni pozdrav zboru. Pevci so nadaljevali s programom in za vsako pesem dobili veliko odobravanja. Splošna ocena poslušalcev je bila, da je bil nastop pevcev PPZ za njih enkratno in posebno doživetje. Pesem Konjuh planinom s solistom Tonetom Lovcem je navzoče tako prevzela, da so po končanem programu prosili pevce PPZ za skupno fotografijo v spomin na nepozabni večer partizanskih in narodnih pesmi z željo, da jih še obiščejo.

-če-

drugega kot poglavje iz zgodovinske čitanke.

O tem smo razmišljali v dneh proslav, ko so se tudi po radiu in televiziji – kot na tekočem traku – vrstili spomin-ski zapisi, meditacije in tolmačenja tega »fenomena«, ki še kako zaposluje našo zavest, nam daje misliti in nas iz dneva v dan človeško spodbuja ter obvezuje.

To pa je veliko več kot samo – zgodovina. Ali pač: to je – ZGODOVINA.

(V tem kontekstu posameznih oddaj in njihovih bolj ali manj pronicljivih avtorjev ne omenjamo posebej. Kajti izžarevale so istega duha.)

Na filmskem platnu

(O televizijski nadaljevalki – ali filmu – Ko pomlad zamuja, tem nedvoumnem dosežku kosovskega filmskega prizadevanja, katerega aduti so predvsem izrazita avtentičnost, zgodovinska verodostojnost in umetniška prepričljivost, bomo nadrobneje spregovorili med potekom prikazovanja, ki se je šele začelo in meni biti razpo-tegnjeno v naslednjih šest tednov.)

V kinematografih smo te dni spet v gosteh pri starem, preizkušenem Veljku Bulajiću, avtorju Kozare in Vlaka brez voznega reda. Sam pravi, da skuša s filmom **Visoka napetost** nadaljevati »raziskave«, ki jih je začel v obeh naštetih »epopejah«.

Dogodki, vpeti v zgodbo o Končarevcih, so za potek naše revolucije prav tako značilen iz jedra povojnega zgodovinskega dogajanja izluščen fragment. Celotno več: »glavni junak« te drame, v kateri dogajanje ni osredotočeno k enemu samemu individuumu, pač pa se razkriva prek doživetij in usod celega niza posameznikov, je – zgodovina. Končarevci, ljudje, ki so v izjemno težkih zgodnjih povojnih letih, pod pezo neizkušenosti in pomanjkanja, h kakršnemu je pomemben delež prispevala tudi nenadna informbirojevska ekonomska blokada, na izrazito partizanski, torej samodejni, improvizirani, kampanjski, z mnogimi žrtvami povezani in v neprikriti politični boj vpeti način gradili in tudi zgradili prvi jugoslovanski generator, so samo ilustrativno sredstvo za predstavitev takratne Jugoslavije, takratne generacije in takratnih zgodovinskih dejstev. Bulajić se je namenil z barvami fabulativne oživitve zapolniti eno izmed v tem pogledu še belih lis na zemljevidu naše povojne zgodovine.

Dogajanje je skušal povzeti v kolikor mogoče realnih ponazoritvah, med kakršne sodijo prizori brigadirskega horuka na gradbišču, sestanki in mitingi, veselice in podobna kolektivna obeležja časa, v katerem za individualizem in intimnost ni bilo prostora, oziroma sta se morala, če nista hotela biti izločena, kolektivnemu usmerjanju človeških gibanj podrejata. Tej plati svoje »raziskave«, temu »kaljenju jekla po jugoslovansko« je Bulajić sledil z dokaj natančnimi potezami svojega čopiča – seveda s potezami, kot jih je mogoče videti danes, iz neobremenjene časovne distance, ki si skuša preteklost ogledovati v njenih realnih dimenzijah, brez »navijaških strasti« za ali proti.

Zdi pa se, da je prav na tej točki stopil v zanko, ki odločilno posega v učinek njegovega prikaza. Slika, ki jo postavlja pred nas, je skušala zgodovinski čas odsliskati kolikor mogoče verno, na način verzima z rahlo patino poetizacije, pač v Bulajićeve maniri. Takšno jo tudi doživimo. Toda kaj je pri vsem tem tisto, kar nam želi avtor vendarle sporočiti, kakšen je globlji umetniški credo te rekonstrukcije, kaj lahko ugotavljamo o njeni »filozofiji«, o njenih opredelitvah?

Razmišljanja v to smer nas ne pripeljejo kdove kam. Bulajić ni avtor takšnega kova. Zadovolji se z ilustracijo – in ne teži h globlji analizi. Takšna je tudi njegova dramaturgija. V Visoki napetosti prihajajo njene značilnosti (in pomanjkljivosti) na dan zlasti v situacijah, ki so vozliščnega pomena za usodo posameznikov v mozaiku celotne zgodbe. Odločitev za Tita in Jugoslavijo – ali za Stalina in torej zoper Jugoslavijo je bila nedvomna prelomnica v zavesti in ravnanju razmišljujočih ljudi tistega časa. V Bulajićevem filmu je prikazana kot usodno prelomna predvsem za dvojce mladih ljudi, zaljubljenec, ki pa sta tudi zagnana skojevska aktivista: Stjepan se odloči za Stalina, Sonja za Tita – oba seveda z vsemi konsekvencami vred. To je konec njune ljubezni in za Stjepana tudi konec njegove eksistence. Njegov beg in strelji na meji so nedvomno znamenje zapečatene usode. Odprta pa ostaja odločilna vprašanja: zakaj? Kaj je njega in še nekaj njegovih somišljenikov v kolektivu Končarevcev gnalo, da so se opredelili za Stalina in njegovo plat »resnice«? Bulajić se z globinskimi razčlembami tega vprašanja ne ubada. Zadovolji se z nekaj površinskimi političnimi oznakami, ki pa za naša pričakovanja le niso zadostna. In tak je skoraj ves njegov »dokazni material«: realizem vnanih plasti zgodovine, njena konstatacija – ne pa tudi dejanska raziskava njenih vzvodov v človekovi zavesti in ravnanju.

Viktor Konjar

Štiri novitete založbe Borec

Tretjič Prušnikovi Gamsi na plazu

Suhodolčanu sta se pridružila Gradišnik in Vogrinc

Pred dnevi so v počastitev naših jubilejev v založbi Borec predstavili štiri novitete, knjige, ki bodo prav gotovo v marsičem obogatile slovenski knjižni trg. Gre za roman Leopolda Suhodolčana *Snežno znamenje*, ki ga je za tisk pripravil prijatelj pokojnega pisatelja, Ivo Zorman, Prušnikovo delo *Gamsi na plazu* in Janeza Gradišnika zbirko šestih novel *Plamenica ter Vogrinčeve spomine Nočem umreti v Šleziji*.

Sleherna izmed knjig po svoje kvalitetno dopolnjuje naše znanje o polpretekli zgodovini, je v kratki uvodni besedi dejala urednica Kmečlova, dogodek pa je pomemben tudi zaradi nekaterih značilnosti. Predvsem je treba poudariti, da je delo pokojnega Karla Prušnika-Gašperja kot eno najbolj celovitih in dokumentiranih pričevanj o koruškem partizanstvu, tokrat izšlo že v tretji izdaji: v nemščini, slovenščini, prav v teh dneh pa so knjigo izdali tudi v srbohrvaščini. Izjemne okoliščine so spremljale tudi Suhodolčanovo knjigo *Snežno znamenje*. Pisatelj je imel sicer rokopis v grobem že pripravljen, a ga je prehi-

tela smrt, zato je delo pripravil za tisk njegov prijatelj Ivo Zorman, ki je opravil le najnужnejše posege, ni pa se lotil ničesar, kar bi okrnilo celost.

O Suhodolčanovem delu je Ivo Zorman dejal:

»Zelo malo je primerov v naši književnosti, da bi prijatelj dokončal neko delo, če odštejemo Janka Kersnika, ki je izdal Jurčičev rokopis. Trudil sem se, da bi kar najmanj posegal v pisateljevo snov.

Zagotovo bi bil to Suhodolčanov najboljši tekst, saj razodeva povsem nove poteze. Snovno je posegel v NOB, četudi je to obdobje doživljal kot otrok in tako se znova odpira večno vprašanje, ki vznemirja današnje ustvarjalce: ali je prav, da piše o tem obdobju človek, ki vsega tega ni sam doživljal? Suhodolčan dokazuje in potrjuje z izredno živostjo in plastičnostjo situacij, da je prav.

O Prušnikovem delu je spregovoril inž. Pavle Zavcer.

»Zdi se mi izredno pomembno, da je knjiga doživela tri izdaje. Rad bi naglasil, da je Prušnikovo pisanje v nemškem jeziku naltelo na izjemen od-

mev, kar je vsekakor prijetno presenečenje. Bralce, ki bodo vzeli v roke Gašperjeve spomine, bi rad opozoril na skico južne Koroske z najpomembnejšimi dogodki. Izdaja knjige v slovenščini in srbohrvaščini je gotovo najprimernejša odločitev Gašperjevemu spominu ob prvi obletnici njegove smrti.

»Vseskozi po vojni,« je o svojem delu dejal Janez Gradišnik, »sem čutil, da moram spregovoriti o trpljenju Slovencev v zaporih. Čas in kraj dogajanja sta druga svetovna vojna in medvojni Zagreb. Nisem hotel pisati kronologije, zgodovine, to bi bilo preveč suhoparno, zato sem se spoprijel z novelistiko. In če se povrnem k vprašanju, ki se je porajalo ob Suhodolčanu, kdo lahko piše o teh stvareh, bi dejal, da pač tisti, ki ima kakršnekoli tovrstne izkušnje.

Kaj me je pravzaprav gnalo, da sem pisal o usodi kmečkih ljudi, ki so jih Nemci pregnali z rodne grude v taborišče daleč od domovine, se je vprašal Jože Vogrinec.

»Snov še ni zadostno obdelana, je med drugim dejal. Bil sem star šestnajst let, ko so nas

izgnali. Nemci so mi ukradli mladost. Te podobe so me dolgo spremljale. Četudi je Ferenc zapisal, da je takšno usodo doživljalo okoli šestdeset do sedemdeset tisoč ljudi, je o tem bore malo napisanega. To so razlogi, da sem se lotil pisanja.

O dogodku je spregovoril tudi predsednik republiške konference SZDL Mitja Ribičič, ki je dejal, da je izdaja štirih knjig gotovo veliko priznanje jubilejem, ki jih ne smemo gledati le kot slavnostno akademijo.

»Knjiga ostaja v zavesti našega naroda. Še posebej takšne knjige. Bolj ko bomo napredovali, bolj bomo cenili preteklost. Za sedanjí čas je, denimo, problematika, ki jo obravnava Gašperjevo delo, aktualna, za Avstrijo še posebej.

Knjiga je gotovo tudi prispevek k širitvi naše Osvobodilne fronte. Prav je tudi, da problemu izseljenstva posvetimo več pozornosti, to smo nekoliko zanemarili.

Založniški podvig je torej vreden vse pohvale, pa tudi načrti, ki jih pripravljate, saj v najkrajšem času napovedujete nove knjige!

Milenko Strašek

Odgovornost

Vse bolj postaja jasno, da bo treba nedelu, nedisciplini, neodgovornemu ravnanju in drugim podobnim početjem odločneje stopiti na prste. Kršitev samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov, raznih zakonskih in drugih predpisov je v praksi še vedno vse preveč.

Že velikokrat smo rekli, da je zaradi tega potrebno nosilce teh pojavov poklicati na odgovornost. V zakone in sporazume smo vnesli ostrejša merila in pocstrili kazni. Pa doslej ni veliko pomagalo. Res je, da so se mnogi streznili in da ne ravna več mimo dogovorjenega, toda tistih, ki mislijo po starem, še vedno ne manjka.

Veliko neodgovornosti je mogoče opaziti v slovenskem gradbeništvu. Tisto, kar je v svojem poročilu zapisal gradbeni inšpektor po obisku gradbišča draveljske gmajne v Ljubljani, se zdi prav neverjetno. Ugotovil je namreč, da so fasadne betonske plošče namesto osem centimetrov debele le šest. V njih je nameščena le ena armaturna mreža, čeprav bi po projektu morali biti dve. Med že pritrtjenimi ploščami so zijale globoke špranje...

Vse to dovolj zgovorno priča o nemarnosti gradbincev in o nestrokovnem delu. Gradnjo so seveda morali ustaviti. Izvajalci bodo napake morali popraviti. Koliko denarja bodo zato porabili, je težko reči, očitno pa je, da ne tako malo. In iz katerega žepa bo to šlo? Tega ni težko dognati, zanimivo pa bi bilo vedeti, če bo za to kdo tudi odgovarjal. Ne le zaradi nepotrebnih izgub pri tej gradnji, marveč tudi za to, da se te napake ne bodo več ponavljale, da zaradi neodgovornosti ne bo ogrožena varnost novih stnovalcev.

Iz Koroškega so sporočili, da v skladišču temeljne organizacije Žaga v Mušeniku pri Črni že tretje leto leži najsodobnejša oprema za posodobitev proizvodnje. Veljala je trinajst milijonov in kot vse kaže, bo v skladišču trohnela vsaj še nekaj let, kajti slovenjegraška Lesna, ki je obnovo žage načrtovala, nima denarja. Sodobni stroji bodo v tem času seveda zastareli in zmanjšali pričakovan dohodek. Treba bo začeti odplačevati anuitete za kredite in to v devizah, proizvodnje, ki bi ustvarjala potrebna sredstva za vse to, pa ne bo. Na dlani je, da je šlo za zgrešeno naložbo, da je posredi slaba poslovna politika. V slovenjegraški Lesni so se po vsej verjetnosti uštel, ko so načrtovali vse mogoče, ne da bi poprej temeljito proučili dejanske možnosti. Sedaj je škoda storjena in vprašanje je, kdo je za to odgovoren. To se vprašujejo predvsem delavci v Črni, ki bodo najbolj neposredno čutili posledice take politike.

Pred nami je primer mariborskega Talisa. Družbeni pravobranilec samoupravljanja je zahteval odstop nekaterih vodilnih osebnosti, ker je ugotovil vrsto nepravilnosti. Delovna organizacija se že nekaj let otepa z izgubami. Izdelanih je bilo več sanacijskih programov, ki pa jih niso uresničili. Vzroke za težave so videli predvsem zunaj tovarne, lastne slabosti pa so zakrivali. Vse to ni moglo peljati daleč. Sklepna ugotovitev pravobranilca je, da so dohodkovni odnosi v Talisu popolnoma neustrezni in da so ukrepi neizbežni.

Zdi se, da so stvari jasne, pa vendar odgovornosti ne bi smeli pojmovati preozko. Verjetno bi morali videti, ne samo, kako so v preteklih letih ravnali poslovodni organi v Talisu, temveč kaj so za odpravo pomanjkljivosti storili tudi drugi, denimo osnovna organizacija zveze komunistov, sindikati in tako naprej. Kaj je storil zbor združenega dela občinske skupščine, ko je videl, da sanacijski programi kar naprej šepajo, in kako so svoje delo končno pripravili delegati.

Značilna so nekatera poročila iz Celja. Tudi pri njih pogosto govorijo o neustreznem nagrajevanju. V zadnjem času je veliko slišati o uravnilovki in drugih pojavih, ki nikakor ne peljejo k spodbudnemu sistemu nagrajevanja po rezultatih dela. Presenetljivo pa je, da so v občini priča tudi primerom, za katere so menili, da smo jih že zdavnaj odstranili.

Na občinski konferenci zveze komunistov so ugotovili, da je v gradbeni operativi Ingrada razmerje med najnižjimi in najvišjimi osebnimi dohodki kar 1:9. V temeljni organizaciji zdravstveno varstvo žena znaša to razmerje 1:8,9. Kako so prišli do takšnih razponov, je težko ugotoviti. Vsekakor gre za pretiravanje, saj smo se v naši družbi takim razponom med najnižjimi in najvišjimi osebnimi prejemki že zdavnaj odrekli. In kdo bo za to odgovarjal?

V Štorah delajo traktorje. Do letošnjega leta so poslovali z izgubo. Železarji so se jezili in iskali vse mogoče poti. Nekateri trdijo, da bi bila izdelava traktorjev veliko bolj donosna, če bi stopili le nekaj deset kilometrov daleč, namreč do Sipa v Šempetru. Toda do povezanosti obeh kolektivov še ni prišlo. Na zadnji programsko volilni konferenci zveze komunistov v Žalcu so menili, da je treba vzroke iskati v zapiranju v lokalizmu. Toda tudi za to je nekdo odgovoren. V Žalcu, pa še kje.

Lahko bi še naštevali. Toda že iz teh nekaj primerov je mogoče razbrati, da povsod dejansko še ne ravna najbolj odgovorno. Ne gre le za kazensko odgovornost, marveč tudi za družbenopolitično in moralno, ki bi jo veljalo ta čas še posebej zaostri.

Darko Marin

Končno zbirka NOB v dolenjskem muzeju

Končno so tudi Dolenjci dočakali svoj dan, ko so v prelepi novi muzejski zgradbi pod Kapitlom odprli v čast štiridesete obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte stalno zbirko o narodnoosvobodilnem boju in revoluciji na Dolenjskem.

Bogdan Osolnik, ki je bil slavnostni govornik ob tej priložnosti, je orisal zgodovinski čas od srede devetnajstega stoletja do začetka druge svetovne vojne na Dolenjskem, ustanovitev OF ter o narodnoosvobodilnem boju na Dolenjskem med drugim dejal:

»V osvobodilnem boju je stoletja zatirani in izkoriščani dolenjski človek pokazal vso svojo žilavost in visoko domovinsko zavest. Pokrajina, ki je imela pred vojno skupaj z Belo krajino nekaj čez

85000 prebivalcev, je dala Titovi narodnoosvobodilni vojski prek 20.000 borcev in obojenih aktivistov. V NOB je izgubilo življenje 4339 ljudi, od tega 409 žensk. Samo v novomeškem okrožju je dalo življenje za svobodo 3055 ljudi.

»Ne bom našteval podatkov o materialnem prispevku Dolenjske, ki je več let prehranjevala partizanske enote in mnoge zaledne ustanove. Naj navedem samo nekaj podatkov o vojni škodi, ki jo je utrpelo novomeško okrožje. Na njegovem področju je bilo uničeno ali poškodovano 2/3 javnih poslopij (šol, domov in cerkva), uničeno ali poškodovano 2764 stanovanijskih zgradb. Močno je bilo ob bombardiranju porušeno Novo mesto, porušeni ali požgani pa je

bilo tudi veliko kmečkih domov, 3895 gospodarskih poslopij in 1656 hlevov za veliko živino, kar pomeni, da je bila uničena ali poškodovana skoraj vsa peta zgradba okrožju. V obrambi svobodnega ozemlja je bila uničena železniška proga in porušeni so bili vsi železniški mostovi. Uničeni so bili tudi redki industrijski objekti, ki jih je Dolenjska premogla pred vojno.

Vendar smo vse to po osvoboditvi s skupnimi napor in ob pomoči vse Slovenije obnovili in zdaj tudi nekoč tako zaostala in v vojni prizadeta pokrajina uspešno dohiteva splošni tempo razvoja Slovenije v socialistični Jugoslaviji.

Danes je Dolenjska lahko ponosna na prispevek, ki ga je dala osvobodilnemu boju.

Največji prispevek svobodi in zmagi pa so dali tisti, ki so zanje žrtvovali svoja življenja...

Bogdan Osolnik je o sami zbirki NOB dejal, da je nastala namesto spomenika padlim, hkrati je pojasnil, da je delo za ureditev te zbirke trajalo dlje, kot so predvidevali vsi, ki so pri njem sodelovali. To pa se je zgodilo zaradi vrste dokumentov in gradiva, ki jih je bilo treba še zbrati in tudi preveriti. No, muzealci svojega dela prav gotovo niso dokončali. Gradivo bodo zbirali tudi poslej in upati je, da bodo poleg elegantnih panojev našle v muzejski prostor pot tudi nekatere muzealije, predmeti iz NOB na tem območju, ki utegnejo sedanjo stalno razstavo še obogatiti.

B. Ž. J.

Ostanimo v duhu OF

Na slovesni akademiji v počastitev štiridesete obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda je zbranim v dvorani Kulturnega doma Ivana Cankarja ter gledalcem pred televizijskimi zasloni spregovoril tudi udeleženec ustanovnega sestanka OF Josip Vidmar. Orisal je svetovne in jugoslovanske razmere časa tik pred začetkom vojne ter o Osvobodilni fronti dejal:

»Veličino in pomembnost Osvobodilne fronte je treba občutiti tudi zgodovinsko. Z nemškim in italijanskim napadom, s kapitulacijo, s pobegom vlade iz države, z nastankom Nezavisne države Hrvatske je bila Slovenija povsem odtrgana od jugoslovanske skupnosti. Naša javna in politična misel je obtičala v popolni temi. Nihče ni vedel ne kam ne kod, ne kaj storiti, nihče kaj opustiti v dogodkih, ki so se rušili na nas in nas hoteli pokopati. Resnično! Tema in brezizhodnost in popolna zbeganost v vsem in v vseh. V tem strahotnem stanju pa je že štirinajst dni po okupaciji komunistična partija predložila naši javnosti preproste in jasne smernice, ki naj bi bile misel in orientacijski temelj za naše življenje in ravnanje; boj proti fašizmu, nepriznavanje razkosanja Jugoslavije in Slovenije, boj za združeno Slovenijo v federaciji enakopravnih jugoslovanskih narodov in boj za ljudsko oblast v našem odporu in po njegovem zmagovitem koncu. Ustanovitev gibanja in organizacije s temi cilji. To je bil predlog partije, ki je bil v odločnem nasprotju z vsem, kar je snovala fašistična okupacija. Junaški in uporniški je bil, kdor je hotel biti časten član naroda, in ki se je, četudi samo instinktivno, zavedal zgodovinskega trenutka, ni mogel odkloniti tega programa ali se potuhiniti pred njegovimi zahtevami. Bil je kakor luč, prižgana v temi, in mahoma je vsakdo vedel, kaj mu je storiti in kje mu je pot. Zato je bil vsem, kljub temu, kar nam je težkega nalagal, olajšanje in radostna odrešitev, kakršne dajejo človeku samo velike odločitve.

Veličino naše tedanje odločitve potrjuje zlasti čudežno nagla rast Osvobodilne fronte, ki se je pričela oblikovati na osnovi tega programa. Če našejem malone dvajset večjih in manjših političnih strank ali njihovih frakcij, ki so se vključile v fronto, še nikakor ne bi zadostno pojasnil tega dogajanja. Takrat je mahoma začelo vreti v Ljubljani, pa ne samo v Ljubljani. Po vsej Sloveniji, kamor je segel glas o Osvobodilni fronti, so mu Slovenci prisluhnili in so sami začeli ustvarjati frontno organizacijo. Tako se je fronta širila kakor ogenj v viharju in naš svet ni več poznal ne zbeganosti ne strahu ne nekdanjih sporov. Taka je bila sugestivna moč ideje, ki jo je s povsem izredno ostroumnostjo in energijo začel uresničevati Boris Kidrič, ki je kratko malo stvarnik tega največjega dejanja v naši zgodovini pri čemer je kasneje s svojo modrostjo pridružil mogočen delež še tovariš Edvard Kardelj...«

V sklepni besedi, ko je Josip Vidmar želel poudariti živo vez med nami danes in OF pred štiridesetimi leti, je rekel:

»Duh Osvobodilne fronte naj ostane v nas živ tudi po štiridesetih letih in z njo v svoji zavesti in srcu lahko mirno gledamo v bodočnost, ki skoraj ne bo mogla biti usodnejša od preteklosti, v kateri nas je ta organizacija vodila, in od preteklosti, ki smo jo z njeno pomočjo zmagovito preživeli...« Bile so to besede, namenjene mladim, jasne in preproste, ki so v komaj nekaj minutah povedale vse bistveno, kar danes uokvirja zgodovinski pomen ustanovitve OF za slovenski narod.

Julij Beltram

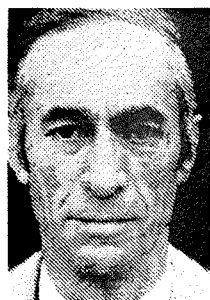
Stane Bobnar

Vera Brgoč

Dolka Boštjančič

Benjamin Božiček

Jože Modic

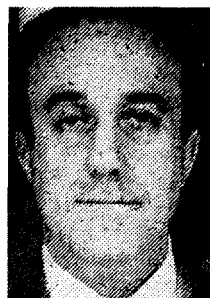
Srečko Čebren

Viljem Černo

Avgust Dugulin

Leo Fusilli

Manko Golar

Valentin Hribar

Ignac Karničnik

Olga Kastelic-Marjetka

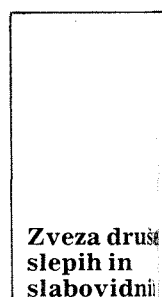
Lojze Korošec

Vida Kulovec

Stane Markič

Zveza društev slepih in slabovidnih

Franc Mrcina

Maks Peklar

France Perovšek

Franc Poglajen

Ivan Repinc

Dragica Rome

Stane Semič-Daki

Vladimir Ivo Svetina

Franc Tavčar-Rok

Ela Ulrih-Atena

Feliks Wieser

Lovro Cerar

Vlado Kresnik

Zapiski
iz vojnega
ujetništva
1941-45

Kdo ve – se sprašujem – kako bi danes Tichy oblikoval formulo Opuščanja.

Ob žici stalaga tiste zavrkatne jesene 41 pa nama je bilo predvsem jasno, da bo treba za sovjetske organizirati pomoč.

Akcija za pomoč je stekla. Skromna, kolikor je sploh v taboriščnih pogojih bila možna.

Prihod sovjetov je vnesel v taboriščno politično vzdušje nove elemente. Pri pe-tainistih – frankistih in pri poljskih slahčičih so se izrazili protisovjetski vzgibi: sov-jete-komuniste je treba bojkotirati. Predvsem pri Poljakihi so se pojavljali ek-stremni nagibi, češ, komunista je dovolje-no tudi ubiti – sveta mati Čenstohovska!

Krogi, razporejeni proti sovjetskim ujetnikom niso uspeli. Akcija zbiranja hrane za sovjetske je povsod po barakah vodila mnoge roke, da so segle pod slam-njačo, v krušno torbo, v nahrbtnik po skrito konzervo – za Sovjete. Poljska šlahta in frankisti se niso priključili. Izolaci-ja od ostalih ujetnikov taborišča je ostala njihova usoda vsa leta ujetništva.

Tichy se je pozimi poslovil. Prinesel je še nekaj berila: Cahier du communisme (Zvezek o komunizmu). Broširan zvezek s tezami leninizma v francoščini. Poseb-nost zvezka je bila v tem, da je bil prvi list v nemščini natisnjen izvelek nekega ro-mana. Prvi list, na katerega so bili organi-zatorji skrbi za ideološko raven komuni-stov po ujetniških taboriščih verjetno zelo ponosni, bi naj bil kamuflača. Izredna za-misel – če bi seveda na primer nemška vojaška policija znala ob morebitni prei-skavi odpreti samo prvo stran vsakega zvezka, ki bi ji prišel v roke, in nobene naslednje strani več.

Ceč je hitro prelistal Cahier du commu-

nisme, jaz sem bil še hitrejši. Takoj sem ga vrnil Tichyju.

Tichy se je poslovil s kratkim »Adieu, Vlado!« Stisnil je levico v pest, ne da bi jo dvignil previsoko. Objela sva se hitro. Navsezadnje – gotovo več kot pol leta sva dihala isti taboriščni zrak, gledala isto mrzlo nebo, gnetla iste misli, mislila na iste reči. Adieu, prijatelj Tichy!

3. Daleč je domovina

V drugi polovici leta 1941 je začela kap-ljati pošta iz Jugoslavije.

Iz pisem je dihala nešteto skrbi: zginil je sosed; odpeljali so nam kravo; izselili so polovico vasi; najbolje bo, če ostaneš, kjer si; pika-poka se sliši o tam za goro itd. V pisemih se je uveljavljala prepro-stost, pa tudi pesniška iznadljivost. Iz vse pošte, naj je prihajala iz katerega koli ob-močja razkosane Jugoslavije, pa je vela približno ista misel: vse okrog nas se je spremenilo.

Cečeve in moje starše so iz Celja izselili v Srbijo. Trajalo je več kot pol leta, da so se nama oglašili. Prvo pošto sem dobil enkrat pozimi 41–42 od tete Ane Cocej iz Celja. Oglašila se je nato večkrat.

V baraki številka 23 je vladalo nočno razpoloženje. V sosednji sobi je bil nemir okrog bolnika, ki je umiral. S peno na ustih se je poslavljajal od sveta že dva dni. Njegova agonija je dramila vso barako. Agonija ni bila glasna, komaj nekaj hro-penja, a bila je plastična kot pantomima.

Prsni koš je v zamahih hlatal za sapo in usta so se obenem odpirala, kot da hočejo zapeti – ostajala pa so nema. Oči so se hkrati široko ozirale v prazno in spet ugašale. Bolniki in osebeje so prihajali gledat prispodobo smrti, stali so ob umirajočem, ko da se ne morejo odtrgati od njegove pojave... baraka je bila uročena. Tako kot vedno, kadar je nad njo zaplavala smrt ujetnika.

Na mizi je ležalo pismo tete Ane in naz-nanjalo, da so Dušana Finžgarja, sekretar-ja Skoja, ustrelili.

Dušana torej ni več. Ubili so ga, kdo ve kje. Mogoče ob Savinji, kjer smo sestan-kovali, se kopali, kjer smo bili doma. Ali pri Joštovem mlinu na poti k Franju Vrnčnu, ilegalcu-revolucionarju. Ali nek-je v Vojniku, na Gomilskem, v Šoštanju, ko je sekretaril, vlekli iz pipe močate ko-lobarje dima, poslušal, govoril, modroval in zapisoval, pa spet pihal dim iz ust, ki jih je obrobljal prvi naval brk in brade in terjal tedenski poseg britve – bili smo fantje osemnajstih devetnajstih let, svet smo videli jasno pred seboj in ga poskušali smelo krojiti na boljše.

Dušanova smrt je Ceča in mene pretre-sla. Po vojni – sva uporno razmišljala – po vojni mu bova postavila sredi Celja spo-menik. Velik, iz kamna, z napisom, Sekre-tarju Skoja Dušanu, ki bo živel, čeprav so ga nacisti ubili.

Kadar je iz Celja prišlo pismo tete Ane, je iz njega govorila žalost: za Dušanom so odšli drugi, na primer nogometaš Ključar iz Gaberij, pa nekateri člani športnega kluba Olimp, pa črkostavec Ciril Debe-ljak; ko je odhajal Ciril, je po poti grede

Podelili letošnje nagrade OF

Na dan OF, sedemindvajsetega aprila, so na slovesni seji RK SZDL ob prisotnosti članov sveta republike, predstavnikov borčevske, mladinske in sindikalne organizacije ter drugih predstavnikov iz republike, zamejstva in federacije, podelili devetindvajsetim posameznikom in Zvezi slepih ter slabovidnih Slovenije priznanja Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Predsednik republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Mitja Ribičič je v svojem nagovoru najprej obudil spomin na dva velika slovenskega narodnoosvobodilnega boja ter pobudnika za ustanovitev OF Borisa Kidriča-Petra in Edvarda Kardelja-Krištofa.

»... Brez Krištofa in Petra si skorajda ni moč predstavljati Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Bila sta prva frontovca naše dežele. Bila sta kot gora in odmev, kot misel in akcija, kot napoved in ravnanje, kot razum in pogum. S Kardeljevo vizijo je Komunistična stranka Slovenije že ob svojem rojstvu na Čebinah začrtala programsko smer, ki je pomenila nekaj novega v teoriji, vlogi in praksi delavskih avantgard. Nekaj novega zato, ker je takratno delavsko gibanje temeljito prekril rja stalinskega dogmatizma, ki je ob naraščajoči državni moči poleg idejnega monopolizma porajal tudi rast hegemonizma. Čebinski manifest je bil, čeprav tega z besedami ni povedal, globoka negacija stalinizma. Slovenska komunistična stranka se je že ob svojem nastanku odpovedala monopolu na oblast ter se zavezala množicam in delavskemu razredu kot vodilni sili naroda in edinega nosilcu demokratične vladavine. Sprejeto je videl perspektivo slovenskega naroda v nenehno delujoči moči slovenskih združenih množic, ne pa v nekakšni odtujeni moči partije. Le revolucija kot dejanje množic bo zmogla in vzdržala vse pritiske. Nobene stvari se tovariš Kardelj ni bal tako kot tega, da bi se komu od zunaj ali od znotraj posrečilo razbiti epotnost slovenskih množic v Osvobodilni fronti, da bi kakršnakoli strankarsko-politična, ideološka, verska ali njim podobna vprašanja zamagljala naš skupni osvobodilni, demokratični in socialni smoter. Krištof je aktivistom na Pugledu prav na ta dan leta 1943 govoril, da bi kaj takega pomenilo zlom naše vstaje in poraz naše vojske. Takrat nismo vedeli za jaltško mešetarnjenje. Danes poznamo politiko interesnih sfer velikih sil in blokov in vsak naš človek ve, kako končajo primeri neenotnosti in vodstvih sodobnih narodnostnih in emancipacijskih gibanj na vseh celinah sveta. Zato se vse bolj zavedamo, kako pomembna je bitka partije in zveze komunistov za monolitnost in

programsko enotnost v široki fronti organiziranih narodnoosvobodilnih, sedaj socialističnih sil našega naroda in vse jugoslovanske skupnosti...«

Ribičič je v nadaljevanju poudaril pomen Dolomitske izjave in pomen celotne organizacije Osvobodilne fronte za slovenski narod. Ko je govoril o ustanovnem sestanku OF, je med drugim ugotavljal:

»Ta sestanek pri Vidmarju sam po sebi ne bi pomenil nekaj izrednega, ostal bi v kroniki dogodkov zapisan kot pogumno zarotniško dejanje peščice pogumnih mož, če ne bi sprožil največjega plaz v zgodovini slovenskega naroda, če ne bi zanetil požara vstaje, če ne bi Osvobodilna fronta v Ljubljani postala čez noč država v državi in če ne bi partizani podrl vseh krivičnih versajskih in reichovskih mejnikov med šestimi deli razkosane slovenske zemlje. Tako pa 27. april pomeni začetek enkratnega in neponovljivega vse ljudskega narodnostnega in socialnega gibanja slovenskih množic, pomeni začetek vstaje, iz katere je zrastle prva resnično ljudska slovenska in jugoslovanska vojska in prva resnično ljudska demokratična slovenska in jugoslovanska oblast...«

Ko je Mitja Ribičič ob koncu svojega govora povezal medvojno Osvobodilno fronto z današnjim časom, je še dejal:

»Naj bo moja zadnja misel v času, ko tudi prek naše dežele divjajo viharji, da so korenine našega mladega drevesa, ki je tako široko razpelo svojo krošnjo, zasidrane globoko v naši zemlji, in da je ni sile, ki bi mogla premagati naše narode, če bomo poleg svoje spoštovali tudi svobodo drugih, če bomo enotni in združeni, če se bomo zavedali, da so nam tudi danes potrebne temeljne točke Osvobodilne fronte zaradi sedanjih in prihodnjih preizkušenj naše trdnosti.«

Predsednica žirije za podelitev nagrad OF Olga Vrabčičeva pa je k utemeljitvam dodala še svoje razmišljanje, v katerem je med drugim povedala:

»Ob 40. obletnici ustanovitve OF slovenskega naroda podeljuje republiška konferenca SZDL 30 priznanj Osvobodilne fronte. Iz velikega števila predlogov občinskih, obalnih in mestnih konferenc SZDL ter družbenih organizacij in društev ter družbenopolitičnih organizacij v republiki in organizaciji v zamejstvu je bilo razmeroma težko oblikovati konkretni predlog. Vendar pa je žirija s polno mero odgovornosti oblikovala ta dokončni predlog, prepričana, da bo leta v letošnjem jubilejnem letu v največji možni meri celotno odražal sedanjí utrip razvejanega dela socialistične zveze.«

Naši partizanski znaki / 24

Proslava prvih slovenskih brigad 1952

Danes vam obujamo spomin na značko, ki je značka v pravem pomenu besede. Še leto dni in stara bo trideset let. Ni redka in marsikdo jo hrani doma ali v svoji zbirki značk, čeprav ni nujno – kar velja predvsem za zbiralce – da bi vedel, kaj pomeni in ob kateri priložnosti je bila izdana. Ker so zapisi v Slovenskem poročevalcu leta 1952 prav gotovo verodostojen vir, lahko zapišemo, da gre za »zlatno značko« ob proslavi ustanovitve prvih slovenskih brigad 1942–1952.

Za uho naših dni je naziv »zletna« značka nekoliko ne-navadna. Pred tremi desetletji je bilo drugače, ker je bil med ljudmi še živ spomin na razne prireditve pod tem imenom, zlasti na sokolske zlete. Zanimivo je, da je samo pri znački obveljalo, da gre za »zletno« značko, čeprav je časopisje pisalo o proslavi in ne o zletu. V nedeljo, 14. septembra 1952 je bila namreč v Dolenjskih Toplicah velika proslava, na kateri je bil tudi predsednik Tito. Priprave nanjo so bile temeljite, in zato se je na prireditvenem prostoru tudi zbra-

lo okrog 250.000 ljudi. Številka je visoka. Večina je dopotovala z vlaki. Danes si je težko predstavljati, kaj je dejansko pomenilo navodilo v Slovenskem poročevalcu, ko je bilo zapisano, da bodo udeleženci potovali v zaprtih tovornih vagonih. Organizacije zveze borcev so bile zadolžene, da te vagone opremijo z deskami za klopi. Kar štirinajst dni pred proslavo je deževalo in grozilo, da bo slabo vreme tudi na dan proslave. Za vse, ki so razmišljali o vremenu, je bila dana (kot je bilo zapisano v reviji Borec) hudomušna vremen-ska napoved o tem, kakšno bo vreme, za partizane: Nikdar nismo vprašali po vremenu! Za omahljivce: sončno! Nedeljsko jutro na dan proslave je res bilo sončno in moker pozdrav z neba je bil prihranjen tudi vsem, ki so noč prebili na prostem ob ognjih. Borci, ki so se kadarkoli bojevali v prvih slovenskih brigadah, so se morali zbrati na prireditvenem prostoru v Starem parku že ob osmih zjutraj. Tja so morali priti zaradi izdelave spiskov borcev posameznih brigad,

vsak pa je dobil tudi knjigo »Iz življenja in borb prvih štirih slovenskih brigad« ter prej omenjeno zletno značko. Značka je lepa, srebrne barve, z rdečo emajlirano zvezdo. Na zvezdi je stisnjena pest, pod njo letnici 1942–1952 in imena brigad: Tomšičeva, Serčerjeva, Can-karjeva, Gubčeva. Iz časopi-snega poročila lahko sklepamo, da so borci dobili te značke brezplačno. Na fotografiji v Borcu je mogoče lepo videti, da so imeli značke pripete na levem zavihu suk-njiča tudi maršal Tito, Boris Kidrič in Franc Leskošek-Luka. Vendar pa značka ni bila namenjena samo bor-cem, pač pa vsem udeležem-cem proslave in dejansko tu-di drugim. Od tretjega sep-tembra dalje so namreč okrajni odbori zveze borcev delili osnovnim organizaci-jam ZB in kolektivom znač-ke, ki so bile namenjene za prodajo. Ena je stala 50 di-narjev, kupil jo je lahko vsakdo. Ob proslavi so bile natisnjene tudi posebne raz-glednice. Na njih je bila v štirih barvah upodobljena značka proslave. Te razgle-dnice so stale po 5 dinarjev ena. Značke in razglednice so bile na prodaj tudi po traf-ikah. Kljub temu pa lahko rečemo, da so značke večinoma le prišle na prsi borcev in udeležencev proslave, ker le-ta 1952 še ni bilo zbirateljsko značkar-ske mode, pa tudi ljudje niso imeli preveč de-narja, da bi ga lahko izdajali kar tako. Prav gotovo ni kupil značke tudi sleherni ude-leženec proslave, ker bi 250.000 značk pomenilo veli-ko količino tudi za današnje čase. Zato lahko to značko mirno uvrstimo med borčev-ske znake.

Ni nepomembno dodati, da je značko likovno zelo uspešno oblikoval akademski kipar Boris Kalin.

Janez J. Švajncer

pel Gozdič je že zelen, travnik je razcve-ten... je zapisala teta Ana.

Domacija, še pred nedavnim polna naše prisotnosti, polna življenja, se je spremenjla v planjavo, posejano z grobovi. Po vojni bo treba postaviti spomenik celi generaciji, če bo šlo tako naprej.

Nekateri fantje iz istrsko-prostovoljske legije so medtem jemali slovo od taborišča, po raznih poteh so odhajali domov. Tako pravnik Zoran Vudler iz Celja, pa inženir Edo Birs iz Žalca. Protifašistična ilegala taborišča jima je zaupala, dogovorili smo se z njima za konspirativne stike in za ilegalno korespondenco. Enkrat mesečno naj bi poslali vsak po paket, in v vrečki za moko naj bi znotraj bo z nevidno pisavo (pisano z mlekom) izpisala sporočilo, ki bi obsegalo: 1. objektivna poročila z bojišč, 2. povezavo protifašistične orga-nizacije v domovini z našo vojnojetniško ilegalo. Z Edom smo se poleg pošte v paketu dogovorili tudi o šifriranju v nava-dnem pismu.

Pod objektivnimi poročili z bojišč smo si predstavljali poročila angleškega in moskovskega radia. Takrat smo bili povsem odrezani od sveta, od vsakega vira obveščanja. Kolikor smo mogli kaj izve-deti, je to bilo iz nemških časopisov, ki so po naključju kako prodrli do nas. Toda tem poročilom nismo verjeli. Nismo na primer mogli verjeti, da se nacistična voj-ska nezadržno pomika v Sovjetsko zvezo in da ogroža Moskvo. Zoran in Edo naj bi nas torej o položaju objektivno obveščala.

Povezava s protifašistično organizacijo v domovini je bilo jedro dogovora z Zora-nom in Edom. Osmrtno, ki jih je pošilja-la teta Ana, so govorile, da se doma nekaj dogaja. Trdno smo verjeli, da se je izobli-koval upor zoper fašističnega okupatorja.

Verjeli smo v oborožen spopad z nacisti. Želeli smo si zvezo z organizacijo upora, da ne bi bili vezani samo na navodila iz Pariza, temveč bi se stvarneje usmerjali v domovinsko gibanje.

Zoranu sem dal naslov tete Ane. Če kdo, potem je ona, delavska aktivistka v Westnovi tovarni, povezana z uporniško ilegalo.

Odšla sta, najprej Zoran, nato Edo. Zo-ran, silen politik, ki ni imel smisla za poli-tično nepoštenost. Neprizanesljivo je na-badal predvojno Celje na ražen in si pri-dobil sloves »enfant terrible« levega krila demokratov, iz katerega je izhajal. Edo preudaren, a premočrten, nepopustljiv. Boljše možnosti za vzpostavitev povezave z domovino od Zorana in Eda si torej nismo mogli predstavljati.

Nestrpno smo čakali. Minevali so dnevi, tedni. Končno je prišlo pismo od Zorana. Paket sledi, je napisal.

V baraki številka 22 si je poleg zdravni-ske ambulante uredil zobni ambulatorij dentist Štepic iz Šmarji pri Jelšah. V zo-botehničnem laboratoriju je bil Bunsenov plinski gorilnik, edini primerni vir za ogrevanje vrečk iz Zoranovega paketa. S Čečem sva se spravila nad moko, tako kot je bilo dogovorjeno. Presipala sva moko, razprla vrečko in jo vihtela nad ognjem. Nič. Nobena črka tajnega pisma se ni pri-kazala.

Štepic je bil nervozen. Stal je na straži pri vratih in vlek el z ušesi v hodnik. Bilo je pozno popoldne, ko ambulanta ni dela-la, a kakršenkoli slučaj je vedno lahko pripeljal bolan ali boleč zob na dentistični stol.

Na hodniku so se oglasili koraki. Lese-ne coklje, šle so mimo.

Lotila sva se sladkorja, nato polente, presipavala v škatle vsebino in papir vrečke pražila v ognju. Papir se je vžgal in sproti sva ga gasila z vlažno cunjjo. Šte-pic je cinal med stražarskim mestom pri vratih in gorilnikom, kjer se je odvijala napeta predstava.

Postopek je bil zamuden. Po več kot pol ure je bil okronan z uspehom: v eni od vrečk se je končno prikazalo nad ognjem besedilo. Nekaj vrstic, ki so povedale, da kremeljskim zvonovom trda prede. Nič drugega.

Iz Žalca je čez več kot mesec prispelo pismo Edove zaročenke. Rodbino Birs so izselili na Hrvaško, je pisala. Edo se je oglašil kmalu zatem s Hrvaške. Držal se je dogovora o šifriranju pisma in poročal o pokolu, ki so ga ustaši uprizorili nad srbskim prebivalstvom v Glini.

Obeh zvez, one z Zoranom in s teto Ano ter tiste z Edom je bilo nato konec. Teto Ano so odpeljali v koncentracijsko tabori-šče Auschwitz, Zorana so mobilizirali v nemško vojsko. Prestrelil si je stopalo in se tako odtegnil pogubljenju nekje na fronti. Edo je izginil nekje na Hrvaškem.

Vse je tiste mrzle, zavratne zime delova-lo zoper nas. Poskušali smo dojeti, da se v domovini pripravljajo velike reči, čeprav nam je domovina zginjila z obzorja.

Usojeno nam je torej bilo, da ostanemo osamljeni, v naročju ilegale, ki ji je od daleč poskušal botrovati Pariz s svojo ste-reotipno revolucionarno dinamiko: Beži-te že vendar iz ujetništva! Dokler pa ste ujetniki, sabotirajte!

Medtem je za Čaletom skozi lazar-et po-toval partijec Vaso Svirčević iz Bečejja in se vključil v jugoslovansko komunistično

skupino. Na drugi strani taborišča pa se je oblikovala baraka številka 18, naseljena z Jugoslovani, zaposlenimi po delavnica-h in pisarnah taborišča. Skratka, posadka Jugoslovancov se je v taborišču postopo-ma ustalila, ljudje so se med seboj pozna-li. Začeli smo razmišljati o tem, kako raz-širiti ilegalo z ozke konspirativne revolu-cionarnosti komunistov na protifašistični odpor, in kako se dokopati do virov infor-macij.

Tedaj je dohitel naše misli nemški časo-pis z notico pod naslovom: Banditenkrieg im Balkan.

Bilo je v začetku leta 1942. Vedeli smo: zdaj bo šlo zares.

April 1941 nas je vrgel v temo in nesna-go skodlastih odsluženih barak, s trohne-čim podom in razpokanimi stenami ter z osteničenim stropom, pribil nas je ob zga-rane postelje po prenatrpanih sobah, sko-zi katere je vel preplah pred zdravnikom Heftom, unterarztom nemške vojske. Ba-hava drža, okrašena z uniformo iz izbrane-ga oficirskega blaga je spominjala na na-cističnega kolovodjo Göringa. V bolniške barake je prihajal na vizito enkrat teden-sko, z bičem v roki, z dvema dogama ob nogah. Doktor Heft. Glasen, zadirčen, neobrzdan v besedah in gibih. Bil bi lah-ko potomec pruskih plemičev, pruski jun-ker. Prek levega lica sta sekali dve vzporedni pravilni brazgotini. Narejali bi naj vtis, da se je mož viteško sabljal. Toda takšna znamenja junaštva so proizvajali za nekaj mark frizerji-mazači širom po Nemčiji.

Se nadaljuje

NOVO MESTO

Tradicije 15. divizije

V Novem mestu je bil posvet predstavnikov odbora skupnosti borcev 15. divizije in njenih enot. Tega pogovora se je ustvarjalno udeležil tudi Bojan Škrk. Predstavniki brigadnih skupnosti borcev Gubčeve, Cankarjeve, 12. brigade ter 15. brigade (belokranjske) kot tudi artilercev so skupaj s predstavniki vodstev DPO v občini Novo mesto poudarili potrebo po še večji aktivnosti razvijanja in ohranjanja tradicij NOB, še posebno med mladimi. Tudi ulice, kot so katero od šol bodo poimenovali po 15. diviziji, kot so že poimenovane nekatere ulice oziroma pionirski odredi.

Med razpravo je bila ocenjena dobra povezava brigadnih odborov z domicilnimi občinami in njihove skupne aktivnosti in javnem življenju. Izrečeno je bilo tudi priznanje vodstvu novomske garnizije JLA. Ta enota, ki nosi ime Matije Gubca, razvija tradicije te brigade. Pripravila in s pomočjo vodstva odbora 15. divizije je opremila spominsko sobo z dokumenti in drugimi eksponati Gubčeve SNOUB ter same divizije. Vsak vojak te enote dobi po končanem vojaškem roku skrajšano monografijo Gubčeve brigade. Izšle so že monografije bojev vseh brigad 15. divizije, skupna monografija pa bo izšla v letu 1982.

Sprejeta je bila pobuda planincev (PD Novo mesto in medobčinski odbor), da bodo povezali poti 15. divizije v eno planinsko pot ter jo poimenovali po tej diviziji. Mladi v OK ZSMS, krajevnih organizacijah, šolah in drugih oblikah organiziranosti bodo prirejali športna tekmovanja. Vse prireditve bodo potekale pod pokroviteljstvom 15. divizije ali njenih enot, ki imajo domicile v občinah dolenske regije.

Iz besed Ivana Slapnika, ki je posvet vodil, razberemo, da je bila že doslej opravljenih vrsta aktivnosti. Potrebna pa bo še večja povezanost odborov brigad, povezovati se s KS ter sveti za razvijanje in ohranjanje tradicij NOB pri OK SZDL, posvetiti še večjo skrbnost mladinskim domicilnim brigadam. Le tako bodo naloge 15. divizije in njenih enot opravljene v njenem poslanstvu razvijanja in ohranjanja tradicij NOB, še posebej v jubilejnem letu praznovanja 40-letnice ustanovitve OF in vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti.

M. P.

SROMLJE

Nov pomnik kurirjem

Tudi visoko zgoraj nad Sromljami, kjer se na majhnem vaškem križišču pot odcepi proti Volčjem, so ob letošnjem dnevu OF mogočno plapolale zastave, kajti na jasi, od koder sega pogled vse do Hrvaške, so odkrivali spomenik kurirjem TV postaje 28 S. Kovinsko skulpturo je zasnoval in izdelal sevnški kipar Rudi Stopar, delo pa kot »cvet bratstva« simbolizira našo revolucijo in delo kurirjev te postaje, njihovo sodelovanje s kraji te partizanske vasice na obrobju Kozjanskega, predvsem pa vezi kurirjev TV 28 S s sosednjo Hrvaško. Spomenik je odkril komandir te TV postaje Ivan Deržanič-Sergej.

Kot je v slavnostnem nagovoru in ob bogatem kulturnem programu povedal Jože Papež iz Sevnice, je tudi TV 28 S zagotavljala hiter in učinkovit prenos vseh vrst pošte in pošiljk na

Cvet bratstva simbolizira človeško moč in povezanost jugoslovanskih narodov ter narodnosti.

določena mesta vojaškega ter političnega vodstva. Kurirji so po svojih poteh vodili in spremljali organizatorje in aktiviste, komandante in politične funkcionarje, saj so dodobra poznali poti in skrite steze, ki jih je bilo mogoče premagati tudi v najtežjih okoliščinah. Osebnost, hrabrost, iznajdljivost, požrtvovalnost, poštenost in tovarištvo so bile najlepše vrline kurirjev. To posebej velja za kurirje TV 28 S, ki so vzdrževali zveze med Kozjanskim in prek Sotle z Zagorskim odredom. Premagovali so minska polja ter zastraženo mejno reko, sodelovali pri osvoboditvi Brežic, skratka delovali so vse do konca vojne, ne da bi bili odkriti, izdani ali napadeni. Bili so ena od 145 TV postaj z okrog 1.800 kurirji, kolikor jih je bilo leta 1945 na Slovenskem.

VLADO PODGORŠEK

STANDREŽ

Spominska plošča 22 padlim v NOV

V domu Andreja Budala v Standrežu v Italiji so 25. aprila odkrili spominsko ploščo 22 padlim borcev v NOV. Odkritje plošče se ujema z dnevom zmage nad fašizmom, zmage italijanske republike ter 40. obletnico ustanovitve OF. Ob tej slovesnosti so govorniki poudarili, da so padlim borcev in vasi Standreža hoteli dati častno mesto, in so že dalj časa načrtovali spominsko ploščo ter jo končno vzdali v avli kulturnega doma v Standrežu. S tem se je uresničila dolgoletna želja organizatorjev ANPI iz Standreža.

V kulturnem programu so nastopali otroški pevski zbor, ki ga je vodila Elda Nanut, mešani ter moški pevski zbor pa pod vodstvom Stanka Benka ter mladi recitatorji iz Standreža.

Tajnik VZPI – sekcije Standrež Milan Pelicon je zbral in pripravil življenjepis vseh padlih, katerih imena so na spominski plošči. Za nekatere od padlih kljub vsestranskem prizadevanju niso mogli ugotoviti, kje so padli in kje so pokopani. Z odkritjem plošče, ki jo je odkril predsednik sekcije VZPI Standrež Marušič, so se tako oddolžili padlim in njihovim svojcem.

Slovesnosti so se udeležile matere padlih, svojci, znanci, številni borci Standreža, gostje občinske konference ZZZ NOV Nova Gorica ter šempeterske organizacije ZB.

Tega dne je delegacija VZPI na pokopališču v Standrežu položila venec 120 bivšim borcev ter venec slovenskim partizanom.

L. KOTAR

TOLMIN

Aktivnost borcev SPO

Odbor Severno-primorskega odreda, ki ima domicil v občini Tolmin, je na drugi seji dne 9. aprila 1981 sestavil program dela v letu 1981.

V tem letu, ko poteka 40 let od vstaje Jugoslovanskih narodov, se bodo borci severnoprimorskega odreda kot organizirana enota s svojim praporom polnoštevilno udeležili slovesne proslave skupaj s teritorialno obrambo in mladino na Kneži v Baški grapi.

To partizansko srečanje bo v septembru letos. Na srečanju bodo odkrili spominsko ploščo partizanski bolnišnici šte. 2, ki je delovala v sotočju reke Kneže v bližini vasi Podleskovca in Lisc od aprila 1943. do novembra 1944. Na plošči bosta imeni borcev, ki sta edina podlegla ranam.

V središču vasi Kneža pa bosta KS in ZZB postavili ob glavni cesti na mostu čez potok Knežo tablo, na kateri bodo zabeležene vse točke od Prodov nad Knežkimi Ravnami pa vse do vasi Kneža. To so kraji, kjer so imele partizanske enote bojne akcije in sedeže štabov in drugih enot. Tako bo vsak že pred vhodom v divjo sotesko reke Kneže seznanjen, da so med NOB tu delovali 2. bataljon Soškega odreda, potem štab Severnoprimorskega odreda in njegov 1. bataljon. Tu je bilo zborna mesto Gradnikove in Gregorčičeve brigade, kurirska postaja P 22 je tu delovala od začetka leta 1943. do septembra 1943. kasneje pa komanda mesta Tolmin, ter bolnišnica šte. 2 od aprila 1943. do novembra 1944.

Polég tega se bodo borci SPO vključevali v vse slovesnosti in proslave v občini Tolmin, ki jih bodo organizirale občinske in krajevne borčevske organizacije v počastitev jubileja ob vstaji naših narodov. Da bi v delo povezali čim več bivših borcev, bodo ustanovili sekcije SPO v Kopru, Idriji in Ljubljani.

Odbor pripravlja izdajo monografije SPO in še vedno zbira dokumentacijo in spomine borcev, zato vabi vse nekdanje borce, da s svojimi spomini obogatijo gradivo, da bi monografijo izdali vsaj do leta 1983.

Na lanskem srečanju borcev SPO v Rutu so bile borcev podeljene spominske značke. Tisti borci, ki jih še niso dobili, jih bodo prejeli na letošnjem srečanju na Kneži.

DOMICILNI ODBOR SPO

PTUJ

Razstava o osvobodilnem boju

V okviru letošnjih jubilejev, ko med drugim obujamo tudi spomine na prve začetke Osvobodilne fronte na Slovenskem, je Ljudska in študijska knjižnica v Ptuj pripravlja v svojih prostorih zanimivo razstavo raznih, predvsem pa verodostojnih dokumentov, ki so povezani z dogodki še posebej na ptujskem območju.

Razstava bo odprta do 15. maja 1981 ter smo prepričani, da si bo to res zanimivo razstavo ogledalo čim več ljudi, zlasti pa še šolska mladina, ki ravno z ogledom takšnih razstav lahko največ pridobi v znanju iz polpretekle zgodovine, iz časov naše revolucije in bojev za svobodo.

FRANJO HOVNİK

DOBRNIČ

Nič jih ne more presenetiti

Prejšnji teden je pionirska kurirska četa z osnovne šole Dobrnica, pod »taktirko« prosvetne delavke Danice Gerden prej kot v dveh urah opravila akcijo raznašanja tednika Dolenjski list. Na »začasno zasedenem ozemlju« so se pionirji povsem živeli v vlogi partizanskih kurirjev, ki so v rekordno kratkem času raznesli na razne naslove v štirinajst vasi več kot 300 izvodov Dolenjskega lista.

Ko so se vrnili na zborna mesto pri Zagorici je mentorica ugotovila, da »sovražnik« ni zajel niti

Mentorica Danica Gerden razdeljuje pionirjem izvide »dolenjca«, ki so bili vsi na določenih naslovih že v dveh urah.

enega kurirja in da so bile vse šolske torbice prazne – kar pomeni, da so pionirji-kurirji svojo nalogo opravili brez najmanjše pripombe.

Akcija sodi v sklop priprav na splošni ljudski odpor, kjer se je pionirska kurirska četa iz Dobrnice že večkrat izkazala.

SLAVKO DOKL

KUZARJEV KAL

Spominski park narodnoosvobodilnega boja

Ob letošnjem dnevu Osvobodilne fronte slovenskega naroda so občani Kuzarjevega kala pri Novem mestu v spomin na dogodke izpred 40. let odprli spominski park narodnoosvobodilnega boja. Drevesa simbolizirajo število domacij, občanov, udeležencev v NOB in padlih partizanov. Na spominski slovesnosti je zbranim govoril borec Jože Petrič, spominski park, ki so ga zgradili domačini, mladinske delovne brigade iz Novega mesta in Prečne, delavci novomeškega Gozdnega gospodarstva, Pionirja in pripadniki JLA, je odprl narodni heroj Stane Potočar-Lazar.

S. DOKL

SEŽANA

Partizanske ljudske pesmi primorskih avtorjev

V počastitev 40-letnice OF so v Kosovelovi knjižnici v Sežani pred praznikom 27. aprilom odprli razstavo partizanskih ljudskih pesmi primorskih avtorjev. Bogato gradivo, ki so ga organizatorji razstave, ravnateljici knjižnice, poslali številni primorski ljudje, priča, kako je bil čas narodnoosvobodilnega boja močan buditelj čustev, ki so morala planiti na dan. To je bil čas, ko so prijele za pero celo okorne kmečke roke, ki na Primorskem niso mogle še nikdar pisale slovensko, toda tedaj so bila čustva in doživetja tako močna, da so prekipevala in jih je bilo treba izliti na papir.

Na vabilo ravnateljice knjižnice se je odzvalo 32 avtorjev, ki so poslali nekaj sto pesmi, nekateri cele zvezke. Avtorji so prav iz vseh krajev Primorske – s Krasa, s Tolminskega, iz Vipavske, Goriške, Brd, z obale in Brkinov. Nekaj gradiva sta prispevala Goriški muzej in zgodovinski odsek pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu. Goriški muzej je posodil tudi glasila primorskih partizanskih enot, v katerih so borci objavljali svoje pesmi na primer: »Tolminski puntar« – glasilo Gradnikove brigade, »klic s skrajnih meja« – glasilo Briško-beneškega odreda, »Naprej v borbo« – glasilo Kosovelove brigade, itd.

Nekatere pesmi so se ohranile samo v teh glasilih; druge niso bile še nikoli objavljene in so tokrat prvič prišle v javnost; nekatere so anonimne ali pa podpisane samo s partizanskim imenom. Razstavo popestruje dragocen izbor risb znanega slikarja Borisa Kobeta, ki so nastale v času, ko je bil umetnik v Dachau. Te risbe je za razstavo posodil Muzej ljudske revolucije iz Ljubljane.

Prisrčno je bilo ob otvoritvi razstave, ko so navzočim avtorjem pripeli rdeč nageljček. Po uvodnih besedah predsednika občinske skupščine Sežane Borisa Bernetiča, sta študenta igralske akademije iz Ljubljane občuteno recitirala izbor iz razstavljenih pesmi.

Razstava je neprecenljiva priča enkratnega trenutka naše zgodovine. Za vse številne obiskovalce, zlasti pa za šolsko mladino je hkrati tudi priča o neusahljivi moči slovenske besede in o neuničljivi volji do življenja nekega naroda, ki je bil že na smrt obsojen.

Zaradi velikega zanimanja bo razstava odprta do 20. maja.

M. P.

DUH NA OSTREM VRHU

Več kot tisoč mladih pohodnikov

Nedavno tega je občinska konferenca ZSMS Maribor organizirala spominski maratonski tek po poteh, ki sta jih še pred drugo svetovno vojno prehodila tik pred svojo smrtjo Djuro Djaković in Nikola Hečimović. Ta pohod je bil letos že tretji. V njem pa je sodelovalo kar 84 tekačev – maratoncev. Start je bil v Mariboru, cilj pa pred spominskim obeležjem na Duhu na Ostrem vrhu.

Poleg teka maratoncev se je tega pohoda udeležilo še blizu tisoč mladih pohodnikov, ki so se del poti peljali z avtobusi, del poti pa prehodili peš. Pohoda so se med drugim udeležili tudi vojaki mariborske garnizije.

FRANJO HOVNİK

NOVO MESTO

Skupščina skupnosti 12. SNOUB

V soboto, 25. aprila, so se v Novem mestu zbrali delegati dvanajstih območnih odborov skupnosti borcev 12. SNOUB. Na svoji prvi ustanovni skupščini so slišali bogato poročilo o delu dosedanjega odbora borcev 12. SNOUB in predsedstva odbora, katerega je podal predsednik odbora Ivan Slapnik.

V razpravi je več delegatov izreklo obsodbo nekaterih stališč, ki se javljajo pri posameznikih ob reševanju vprašanj borcev. Obsodili so razbijsko dejavnost, ki se je javila v marčevskih in poznejših dogodkih na Kosovu, kakor tudi dejavnost vseh tistih, ki so s svojimi stališči pripomogli, da so se dogodki razvili do take stopnje.

Delegat območnega odbora skupnosti borcev 12. SNOUB iz Kopra je seznanil prisotne, da letošnje srečanje borcev 12. SNOUB pripravlja območni odbor skupnosti borcev 12. SNOUB Koper, pokrovitelj pa je skupščina občine Koper. Srečanje bo 12. septembra 1981 na Poljanah pri Šmarju na Primorskem.

JOZE LUZAR

JESENICE

Borci za severno mejo na slovesnosti

Kakor z vseh slovenskih občin je prišla tudi z Jesenic skupina ostarelih prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/1919 dne 22. aprila v Maribor k odkritju spominske plošče na novi osnovni šoli na Pobrežju. Ta dan je bil res pravi praznik za nekdanje, danes že močno ostarele prostovoljce, ki so prispeli v Maribor, kljub visoki starosti, vsi že prek osemdeset let.

Ze več let so potekale priprave, da se Maribor oddolži legendarnemu generalu Rudolfu Maistru in njegovim prostovoljcem, ki so v času po prvi svetovni vojni doprinesli svoj veliki delež, da so ostali Maribor in še nekateri drugi kraji naše Stajerske matični domovini Jugoslaviji. Tako je bil dan 22. aprila, na občinski praznik Maribora, res pravi številni ostarele veterane, pač pa tudi za številne ostarele veterane z vseh strani naše ožje domovine. Na zelo veliki reliefni skulpturi na novi osnovni šoli v Pobrežju je upodobljen general Rudolf Maister, katerega obkroža skupina prostovoljcev. Skulptura je del kiparke Vlaste Tihčeve.

S. S.

VIPAVA

38. obletnica
Gradnikove brigade

V Vipavi so 25. aprila letos gradnikovci skupaj z enoto, ki nadaljuje tradicije 3. SNOUB Ivana Gradnika, in s krajani proslavili 38. obletnico ustanovitve brigade. Ob tej priložnosti so mladi vojaki podali slovesno zaobljubo. Slavnostna govornika sta bila polkovnik Biondic, poveljnik enote, in viceadmiral Franjo Rustja-Canči, ki je bil prvi načelnik štaba brigade. Prvi govornik je orisal sedanje mednarodne in notranje razmere ter razčlenil vlogo enote na tem območju, drugi govornik pa je zlasti poudaril velik prispevek brigade, s podporo ljudskih množic, za osvoboditev Slovenskega primorja. Po prvem delu proslave so se še živeči borci brigade v dokajšnjem številu zbrali v domu JLA na 1. zboru skupnosti borcev 3. SNOUB Ivana Gradnika. Zbranim borcem je predsednik domicilnega odbora brigade generalpodpolkovnik Rado Klajnsček-Jakec, ki je bil zadnji komandant vojnega sestava brigade, podal poročilo o delovanju organizacije borcev brigade v zadnjem mandatnem obdobju in izhodišča za nadaljnje delovanje. Zbor skupnosti je zatem sprejel tudi predlog pravilnika o smotrih, organizaciji, nalogah in poslovanju te skupnosti, ki je dokaj obsežen, vendar pa temelji že na dosednji organiziranosti in delovanju borcev brigade. Ker sprejeti pravilnik predvideva kot enega izmed virov financiranja delovanja skupnosti tudi prostovoljne prispevke, so na pobudo borcev kar takoj zbrali približno 7.000,00 dinarjev.

Za družabno srečanje borcev brigade, ki je sledilo, pa so pripravili presenetljivo prisrčen in dober program učenci OŠ, krajani in pripadniki enote iz Vipave. V kulturni del programa se je vključil tudi znani partizanski kulturnik in nekdanji borec Gradnikove brigade Danilo Turk-Joco, ki je prireditev še bolj poživil.

Nato so bili vsi udeleženci postreženi s tradicionalnim vojaškim fizeolom in golažem, pa tudi pižame ni manjkalo.

Prav vsem se moramo gradnikovci iskreno zahvaliti; bilo je to res prisrčno, tovariško in nepozabno srečanje.

In še topla zahvala gradnikovcev Idrjcem in Tolmincem, ki so postavili spominska obeležja in jih tudi skrbno vzdržujejo in ki vsako leto organizirajo spominske pogohe v počastitev spominov na dogodke 3. SNOUB Ivana Gradnika.

V. T.

JESENICE

Skupščina vojaških
vojnih invalidov

Združena KO ZVVI krajevne skupnosti Javornik, Koroška Bela in Blejska Dobrava je imela letno skupščino na Javorniku. Kljub vojnim ranam invalidi aktivno sodelujejo v družbenopolitičnih organizacijah. Iz poročila njihovega odbora je razvidno, da imajo visoko starostno povprečje od 68-78 let. V živahni razpravi so invalidi poudarili, da morajo ostati trdni v svojem delu. Obsojajo vsako sovražno dejavnost, kjer koli bi se pokazala na tleh naše socialistične domovine. Strogo obsojajo izgrede na Kosovo in v vse tiste, ki bi ogrozili našo drago svobodo.

VELJKO MANDIČ

ŽALEC

Osrednja proslava na
Šmiglovi zidanici

Potem ko so na predvečer prvega maja zagoreli kresovi po vsej Savinjski dolini in so bile številne proslave v počastitev praznika dela, je bila na sam praznik osrednja proslava občine Žalec na Šmiglovi zidanici, kjer je bila leta 1939

1. konferenca KPS. Osrednji govor je imel sekretar OK ZKS Žalec Franc Jelen, v kulturnem programu pa so sodelovali godba na pihala iz Liboj, pevski zbor Gomilsko in recitatorji iz Žalca. Pri Šmiglovi zidanici se je zbralo mnogo Savinjsčanov, ki so se ob legendarni zidanici zadržali do večera.

T. TAVČAR

Zidanškova
in Šlandrova za dan
borca

V noči na 12. oktober 1944 so Zidanškova in Šlandrova brigada ter Kamniško-zasavski odred izvajali eno pomembnih zmag. Preboj dveh brigad prek Save na Dolenjsko prek močno utrjenega mostu na Savi je bil edinstven podvig. Zidanškova brigada je imela nalogo, da ob podpori in zavarovanju šlandrovcev in KZO uniči sovražnikovo postojanko v vasi in pri mostu Sava. Z bliskovitim udarom je 1. bataljon Zidanškove skupaj s četo 3. bataljona v piclih treh urah uničil sovražnika in omogočil 1400 borcem Zidanškove in Šlandrove brigade preboj prek mostu na Dolenjsko. V preboju je padlo 6 partizanov.

Da bi ta zgodovinski dogodek dostojno obeležili, so se odbora Zidanškove in Šlandrove brigade ter občinski odbor ZZB Litija dogovorili, da na kraju preboja letos postavijo spominsko obeležje.

Odkritje obeležja bo 4. julija letos na Savi pri Litiji. Takrat bo tudi zbor borcev Zidanškove in Šlandrove brigade ter Kamniško-zasavskega odreda. Priprani smo, da se bodo na slavlju zbrali tudi aktivisti in obveščevalci, ki so sodelovali v akciji, drugi borci in občani, zlasti pa mladina. Na spominskem obeležju bodo vklesana tudi imena padlih. Odbor 11. SNOUB Miloš Zidanšek ima imena teh padlih sotorcev: Branko Anžlovar, Karlo Frol, Polde Martincič-Boris, Franc Mohorko, Franc Premk-Ludvik.

Imena šestega borca, za katerega je gotovo, da je pri preboju omahnil v smrt, odbor ne pozna.

Prosimo vse, ki nam lahko dajo dopolnilne in točne podatke o padlih pri preboju čez Savo 12. oktobra 1944, da to sporočijo Odboru XI. SNOUB Miloša Zidanška, Maribor, Trg revolucije 7.

Odbor 11. SNOUB
Miloš Zidanšek in
Pohorskega odreda
Maribor

Tovariško srečanje
skojevcev
in komunistov

Vse skojevce, ki so od 1942 do 1945 leta delovali na območju bivšega Idrijskega okrožja, in komuniste s 30 in več let članstva v ZKJ vabimo na tovariško srečanje, ki bo v soboto, 9. maja 1981, ob 10. uri v Rudniški dvorani v Idriji.

Po pozdravnem nagovoru Marjana Mesariča, predsednika OK ZSMS Idrija, bo slvnostni govornik Pavel Troha, predsednik OK ZKS Idrija. V kulturnem programu pa bodo sodelovali učenci OŠ Jožeta Mihevc, šolskega centra, glasbene šole Idrija in mešani pevski zbor Slovenijales Sp. Idrija.

Po kulturnem programu si bomo ogledali proizvodne prostore v IMP Idrija v Godivču, ki je tudi pokrovitelj tovariškega srečanja.

Ker nimamo vseh podatkov in naslovov skojevcev z bivšega Idrijskega okrožja, vabimo na tovariško srečanje tudi vse tiste skojevce, ki vabila ne bodo prejeli.

Pripravljalni odbor

Pozdrav nasmejanih
iz Banjol!

Samo dvanajst jih je na fotografiji, 12 nasmejanih, koliko pa je še takih, ki niso prišli pred oko fotografskega aparata. Vsakih 10 dni se menjavajo in vsakokrat nova skupina iz mnogih organizacij ZZB. Kako prijetno je prebivati 10 dni v Banjolah – to lahko preverite s tistimi, ki so tam bili. Kako prijetno in tudi koristno je za telo borca, borke, ko lahko vsak dan dopolndne in popoldne prebije uro ali dve v vodi, v pokritem bazenu, kako zadovoljni so člani zveze združenj borcev na sprehodih v okolici, da ne govorimo o tem, kako se med seboj spoznavajo, obujajo spomine in doživljajo čase, ki so za njimi.

Dvanajst nasmejanih – vsak dan, vsako jutro in večer – ves dan. Prijetno domovanje, zdravljenje in počitek. Banjole so vsem tistim, ki so tam letos že bili, nepozaben spomin in želja, se videti Banjole in biti vsaj 10 dni njihov gost.

Počitniški skupnosti Banjole za organizacijo in vodenje kottička zdravja za člane ZZ borcev hvala, tudi vsem uslužbencem za prijaznost in skrb pa tudi za potrpežljivost naša hvaležnost.

SM

Obeležja relejnih
kurirskih postaj
v Bohinju

Kurirska relejna postaja G 4 bo v nedeljo, 10. maja ob 13. uri zopet dvignila svojo bojno zastavo, ko bodo mladinke in mladinci ter ostali krajani Gorjuš in Koprivnika odkrili spominsko obeležje tej partizanski enoti. Na spominski plošči bo napisano: »NA TEM OBMOČJU JE V ČASU NOB DELOVALA RELEJNA KURIRSKA POSTAJA G 4«. Tamkajšna mladina bo to ploščo odkrila, da bo bodočim rodovom ostal trajen spomin na pogumne kurirje, ki so imeli zelo težak prehod doline Save Bohinjke, terena neprestanega partizanskega miniranja železniške proge, sabotažnih akcij in napadov na Nemce.

Odbor 4. brigade VDV kurirjev relejnih postaj Slovenije je izdal SPOMINSKI ZNAK, katerega bodo podelili vsem relejnim kurirjem Slovenije. Iz postaje G 4 bo podeljen enajstim, G 27 sedmim in G 2 devetim še živečim kurirjem. Zato naj se zagotovo udeležijo srečanja omenjenega dne na Gorjušah pri gasilskem domu (iz G 4), ostali pa vsak ob svojem obeležju.

Gotovo bodo tudi mnogi partizani in aktivisti OF prišli s svojimi družinskimi člani in prijatelji, ki so hodili po teh kurirskih poteh.

Mladina in krajani bodo presenetili z lepim kulturnim programom, eden od bivših komandirjev G 4 pa bo v svojem govoru vse navzoče seznanil z delom in življenjem kurirjev te postaje, s povezanostjo vaščanov med NOB.

Po slovesnem delu programa bo prosta zabava – partizansko srečanje. Vsi udeleženci tega srečanja boste hvaležno proslavili prvomajske praznike in 40-letnico OF ter boste spoznali dobre ljudi tega kraja.

Odkritje spominskih obeležij G 27 na Kamnari ob 24. maju ob 10. uri, G 2 pa 13. junija ob 13. uri pri gasilskem domu na N. Rovtu. Za kurirske postaje G 2, G 4 in G 27 bo izdana spominska brošura s slikami in opisom dela, življenja in akcij kurirjev teh postaj. Brošura bo izšla v samozaložbi v 1000 izvodih in je žal ne bomo mogli dati vsem udeležencem.

Pridite v čimvečjem številu! Drugih vabil ne bo!

OOZZB NOV Radovljica

Vabila

Domicilni odbor 1. tankovske brigade in občinski odbor ZZB NOV Ilirska Bistrica vabita preživele tankiste in druge borce NOV, da se v soboto, 9. maja 1981, ob 16. uri udeležijo odkritja spominskega obeležja na Hribu svobode v Ilirski Bistrici.

Slavnostni govornik bo dr. France Hočevar, vojni politikomisar 1. tankovske brigade.

ZZB NOV Ilirska Bistrica
Domicilni odbor 1. tankovske brigade

★

Odbor za obujanje tradicij NOB Dobrepolje vabi borce, mladino, znanke in prijatelje, da se v čim večjem številu udeležijo 2. avto karavane.

Avto karavana bo krenila na pot dne 31. maja 1981, ob 12. uri iz Vidma. Obiskali bomo Struge, Ambrus, Zagradec in Krko. Prek Hočevja se bomo vrnili v Malo vas in tam prisostvovali osrednji zaključni proslavi ob 7. tednu obujanja tradicij NOB 81 in odkritju spomenika padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Po proslavi bo srečanje borcev, aktivistov, mladine in občanov.

Udeležence avto karavane prosimo, da pošljejo svoje prijave na naslov: Odbor za obujanje tradicij NOB Dobrepolje, najkasneje do 25. 5. 1981. Vsi udeleženci dobijo spominske zastavice.

Dušan Kavčič

★

Borci artilerije 9. korpusa NOV In krajani KS Dolenja Trebuša na Primorskem organizirajo tovariško srečanje v nedeljo, 24. maja 1981, ob 9. uri v Dolnji Trebuši. Srečanje bo povezano z odkritjem spominske plošče v Hotenju. Odbor vabi vse preživele borce enote, svoje padlih in umrlih borcev in krajanje, da se srečanja udeležijo v čimvečjem številu.

Odbor za zgodovino artilerije 9. korpusa NOV Ljubljana

★

Osebe Slovenske vojaške partizanske bolnišnice Celje in organizator pohoda in proslave vabijo na planinski pohod Travniki in na proslavo pri SVPB Celje, ki bo v nedeljo, 17. maja 1981. Zbirališče bo ob 7.30 v Ljubnem ob Savinji. Organizator, Planinsko društvo Ljubno ob Savinji, KK ZZB Ljubno in občinski odbor ZZB Mozirje, bo pohodnike prepeljal do Rastk, od tu bo pohod krenil do kraja, kjer je od leta 1944 delovala prva partizanska bolnišnica na tem območju.

Vabljeni so pacienti bolnišnice, osebe bolnišnice, borci, borci 4. operativne cone, planinci, mladina, da bi skupaj obudili spomin. Nepozaben je ostal pogovor na lanskem pohodu, ko so se ob izprovalirani razstavi zbrali bivši pacienti in osebe in so obujali spomine. Spraševali so se, kje je bolničarka Lili, dr. Lili Cerin-Petrač, zakaj ni prišla.

Zato organizator vabi in želi, da bi se pohoda in srečanja udeležila večina od 300 borcev, ki so se zdravili v bolnišnici, da se udeležijo svojci 17 pacientov, ki so bili pokopani v bližini bolnišnice in drugi.

Vsem predavateljem
in slušateljem
partizanskih vojaških
šol v Sloveniji

Komisija za zgodovino vojaškega šolstva NOV in POS si prizadeva, da bi v Slovenskem šolskem muzeju, Muzeju ljudske revolucije in Vojaški srednji šoli v Ljubljani uredila posebne zbirke o vojaškem šolstvu na Slovenskem med narodnoosvobodilno vojno, v pokrajinskih muzejih v Metliki, Novem mestu, Celju, Cerknem in Novi Gorici pa zbirke o oficirski šoli Glavne štaba NOV in POS oziroma o podoficirskih šolah 7. in 9. korpusa in 4. operativne cone.

V ta namen komisija prosi vse nekdanje predavatelje in slušatelje omenjenih šol, da odboru za vojaško šolstvo pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije pošljejo gradivo, ki ga hranijo iz teh šol. To so lahko razni dokumenti o šolah, spričevala, priročniki, zvezki z zabeležkami slušateljev, fotografije, orožje, obleke in podobno.

Gradivu prilozite potrebna pojasnila. Gradivo pošljite na naslov: Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, odbor za vojaško šolstvo, Vrtača 11, Ljubljana.

Tisti, ki bi želeli, da jim dokumentarno gradivo ali fotografijo vrnejo, naj to v pošiljki navedejo. Komisija bo gradivo preslikala in jim ga vrnila.

Komisija upa, da bodo nekdanji slušatelji in predavatelji podprli njeno prizadevanje, saj gre za ureditev muzejskih zbirk o ustanovah, ki so v veliki meri prispevale k uspešnosti našega narodnoosvobodilnega boja, za seznanjanje mladih generacij z njihovo dejavnostjo, obenem pa tudi za ohranitev dokumentov o njihovem delovanju pred uničenjem.

Komisija za zgodovino vojaškega šolstva NOV in POS

Zahvala

Ob težki izgubi našega dragega in nepozabnega Antona Smrdela, borca 3. prekomorske brigade NOV Jugoslavije, se iskreno zahvaljujemo krajevnim organizacijam ZB NOV, osnovni organizaciji ZKS in Društvu upokojencev Pivka, ki so s svojo prisotnostjo počastili njegov spomin, posebno še govornikoma za izrečene poslovilne besede.

Kal, 2. aprila 1981

Vsi njegovi

Za dan zmage na
Blegoš

PD Sovodenj v sodelovanju s PD Žiri in Gorenja vas organizira pod pokroviteljstvom komisije za šport in rekreacijo občinskega sveta ZSS Škofja Loka že 5. spominsko-rekreativni pohod na Blegoš ob dnevu zmage 9. maju, s poudarkom na 40-letnico OF in 40-letnico vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti. Pohod bo v nedeljo, 10. maja, in bo v vsakem vremenu. Prireditelj bo poti na Blegoš ustrezno označil in zavaroval, glavna smer pohoda pa bo iz vasi Javorje proti Črnemu kalu in po JZ strani na vrh Blegoša do koče, kjer bo ob 11. uri proslava s programom. Slavnostni govornik bo dr. Miha Potočnik, častni predsednik PZS.

Organizatorji opozarjajo in prosijo udeležence, ki se bodo na pohod pripeljali z osebnimi vozili oziroma avtobusi, da le te parkirajo med vasjo Javorje – Žetina. Cesta bo v Žetini zaprta, prostor na Črnem kalu pa namenjen drugim potrebam. Posebni avtobus iz Poljan do Javorij bo vozil ob 6.20, 7. in 7.40 uri. Cesto od Škofje Loke do Poljan popravljajo, zato organizator voznike opozarja na previdno vožnjo.

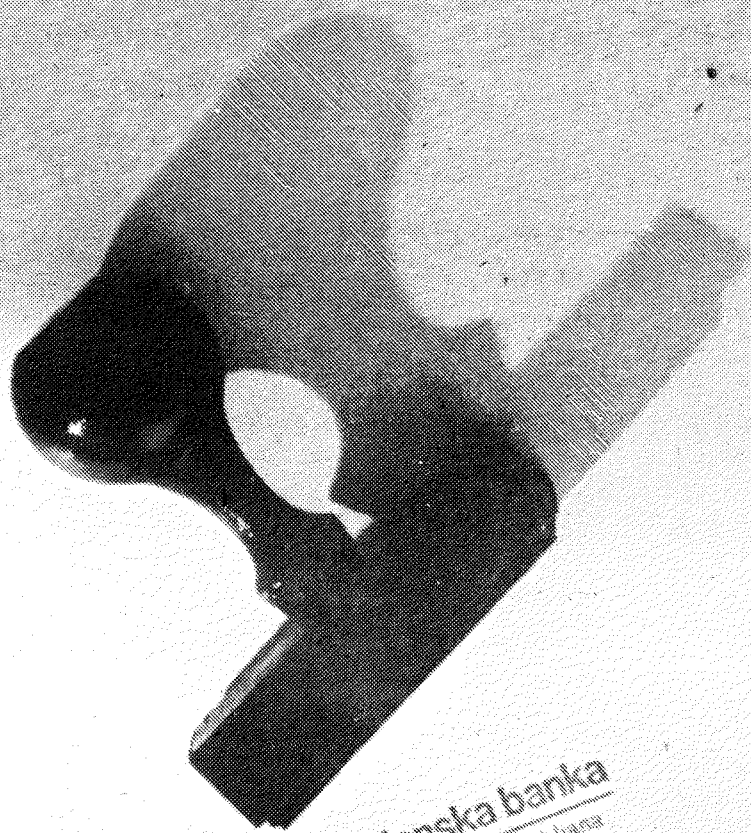
Udeleženci bodo na cilju prejeli posebne izkaznice. Za dvakratni pohod je predvidena bronasta značka, za štirikratnega srebrna, za šestkratnega zlata, za desetkratno udeležbo na pohodu pa bo dobil udeleženec posebno plaketo.

V koči na Blegošu, katero upravlja PD Škofja Loka, in okrepčevalnici na Črnem kalu, katero bo vodil mladinski odsek PD Sovodenj, bodo na voljo topli obroki, topel čaj in ostalo. Informacije posredujejo Slavko Hribar, tel. (064) 62-005 in Marko Miklavčič, tel. (064) 68-271. Na svidenje na Blegošu!

Borcem 1. tankovske
brigade NOVJ

Ob letošnjem jubileju ustanovitve brigade vas vabimo, da se udeležite obiska Hiše cvetja in grobnice tovariša Tita. Odhod vlaka iz Ljubljane bo 15. julija, v Ljubljano se bomo vrnili 17. julija. Po prejemu vaših prijav vas bomo o vseh drugih podrobnostih pisno obvestili. Prijavo pošljite do 20. maja 1981 na naslov: INICIATIVNI ODBOR, DOM JLA, 61360 VRHNIKA.

Iniciativni odbor 1. tank. briade

Ljubljanska banka
Združena banka, Ljubljana
n. sub. o.

hitreje do cilja

AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR A

POJDIMO NA RAB

Rab prištevamo med najbolj sončne predele Evrope in ga pogosto imenujemo tudi »sončni otok«. Poleti je poln domačih in tujih sonca ter morja željnih turistov, pozimi pa se le osamljene ribiške ladje pozibavajo na morju, ki čakajo domačine, da se v večernih urah odpravijo na ribolov. Tudi burja v zimskem času nemalokrat zapiha čez otok in takrat se zganejo napisi na položenih vencih spominskega pokopališča internirancev na Rabu.

V juniju, ko bodo na otoku že zrele češnje in bo sonce že vabilo na peščene plaže, se bomo za dva dni podali na morje in sicer prav na ta otok – Rab.

Tokrat bomo iz Ljubljane krenili nekoliko bolj zgodaj, ker je pot do Raba izredno zanimiva in tudi nekoliko daljša kot običajno na naših izletih.

Odhod iz Ljubljane bo v soboto 6. 6. 1981 ob 6.00 uri s Trga osvoboditve (nasproti Univerze) v Ljubljani.

Z avtobusom se bomo popeljali čez prelepo pisano Dolenjsko, ter skozi Metliko in Karlovac do Plitvičkih jezer. Kratek postanek. Kosilo. Po kosilu se bomo skozi Liko in čez gorski prelaz Vratnik spustili na Jadransko obalo. Ob morju, v Senju nas bo pozdravila lepa trdnjava Nehaj, pot pa nas bo dalje vodila do Jablanca. S trajektom na Rab, namestitev, večerja, prenočišče.

Po zajtrku – v nedeljo si bomo ogledali mesto Rab, obdanega z močnim kamnitim obzidjem. Ozke ulice nas bodo vodile mimo kulturno-zgodovinskih znamenitosti (Knežev dvor, stare cerkve, gotsko-renesančne hiše, spomenik padlim borcem NOB...) Na področju Kampora pa bomo obudili spomin na internirance, ki so bili žrtve fašizma v 2. svetovni vojni. Področje, kjer je bilo nekdanje taborišče, je po osvoboditvi urejeno v spominski park z lepo kompozicijo v mozaiku – delo Marija Preglja. Po kosilu vožnja s trajektom na obalo ter po jadranski magistrali do Reke in Opatije, kjer bo postanek in krajši sprehod po najstarejšem in najbolj znanem letovišču Kvarnerja. Povratek proti domu skozi Ilirsko Bistrico, mimo Postojne v Ljubljano. Prihod predvidoma v Ljubljano okoli 20.00 ure.

CENA izleta je 1.380 din in vključuje: polni pension, kosilo, prevoz, vodstvo in organizacija izleta.

V primeru večje skupine iz istega kraja (40–50 oseb) bomo organizirali izlet na željeni datum.

Prijave sprejemajo vse poslovalnice SAP VIATOR, lahko pa se prijavite tudi po pošti na naslov: SAP VIATOR, Trdinova 3, 61000 LJUBLJANA

PRIJAVNICA ZA IZLET »POJDIMO NA RAB«

Priimek in ime

Stalno bivališče

Poleg sebe prijavljam še oseb

Kraj in datum prijave

TV-15 IN SAP VIATOR AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR AKCIJA

svetilke svetiljke

ZMAJ

lastna proizvodnja vlastita proizvodnja

Iskra, baterije Zmaj n. sol. o.
Ljubljana, Slegne 23

MARIBORSKA LIVARNA
MARIBOR, n. sol. o.

62001 Maribor, Kejžarjeva 11

Proizvodni program TOZD 2 – proizvodnja industrijskih polizdelkov bakra in bakrovih zlitin, n. sol. o.:

- stiskani in vlečeni izdelki
- nizkolegirni baker s posebnimi lastnostmi
- kontinuirano in centrifugalno uliti bron
- bloki bakrovih kovin
- kobilni ulitki

Da ne bo tonilo v pozabo

Že več let si taboriščni odbori prizadevajo, da bi zbrali spominsko in zgodovinsko gradivo za izdajo zbornikov po posameznih taboriščih in zaporih. Pred leti je tak zbornik izšel o taborišču Ravensbrück, letos pa predvidevamo ponatis tega zbornika. Partizanska knjiga, ki je založnik zbornika, je z našo pomočjo uspela, da je zbornik vnešen v program Kulturne skupnosti Slovenije in bo verjetno še letos ponatisnjen.

Prav tako je v založbi Partizanske knjige v mesecu marcu letos izšel zbornik spominov Mate Utočiča o koncentracijskem taborišču Mauthausen. Knjiga, ki je bila sprejeta in je na voljo po vseh knjigarnah v Sloveniji po ceni 260,00 dinarjev.

Rokopis za zbornik o koncentracijskem taborišču Dachau je oddan založbi Borec in je bil že nagrajen s Kajuhovo nagrado. Mislimo, da bo zbornik še letos izšel.

Taboriščni odbor koncentracijskega taborišča Auschwitz je že oddal rokopis za zbornik založbi Obzorja v Mariboru in mislimo, da bo še letos izšel.

V lanskem letu je izšel v nakladi 3000 izvodov Vodnik po koncentracijskih taboriščih in zaporih pod naslovom »Bili so zaprti, pregnani, obešeni, ustreljeni, na suženjskem delu uporni«. Knjigo je izdala naša komisija, založilo pa turistično podjetje Alpetour iz Škofje Loke. Ker je knjiga pošla, se je uredniški odbor dogovoril z založnikom o ponatisu. Hkrati je bilo dogovorjeno, da se pri ponatisu upošteva nekatere pripombe k prvi izdaji in da se ji doda še sedem novih prispevkov.

Dogovorili smo se z nekaterimi člani naše borčevske organizacije, da začnejo akcijo za prednaročilo te knjige. Uspeh je bil dober, saj je bilo v prednaročilu prodanih 4800 knjig po 100,00 dinarjev. Ker smo želeli, da bi bila knjiga tiskana pred 1. majem, smo morali naklado določiti pred zaključkom akcije in tako smo naročili le 5000 izvodov. Da bi bila knjiga na voljo tudi v muzeju v Brestanici, se dogovarjamo z občinsko organizacijo ZZB NOV Krško o ponovnem ponatisu. V zvezi združenj borcev NOV Jugoslavije pa so se dogovorili s časopisom »4. jul«, da bodo knjigo dopolnili in jo izdali v srbohrvaškem jeziku.

Slovenske, hrvatske in črnogorske tovarišice, ki so bile obsojene na zaporne kazni in so jih prestajale v zaporih v Italiji, so se dokončno dogovorile, da bodo svoje rokopise o življenju in boju v zaporih izdale posebej v slovenskem jeziku, izšli naj bi v Ljubljani, in posebej v srbohrvaškem jeziku, ki naj bi izšli v Splitu. Knjiga naj bi izšla prihodnje leto.

Pripravljajo rokopise za zbornik o koncentracijskem taborišču Buchenwald, Flossenbürg ter o zaporih in taboriščih po Italiji.

Ob tem pa velja omeniti, da se v jugoslovanskem merilu pripravlja pri Zvezi združenj borcev NOV Jugoslavije »Projekt o zgodovini zaporov in taborišč« vse Jugoslavije v drugi svetovni vojni. Zveza združenj borcev NOV Jugoslavije je imenovala svet, ki naj bi skrbel, da bi bila ta zgodovina v sedmih letih napisana in izdana. V svetu so vidni družbenopolitični delavci in zgodovinarji iz vseh republik in pokrajin in pričakujemo, da bo njihovo delo rodilo sadove. Napravljen je tudi predračun, ki ga bodo po letih sofinancirale vse republike in pokrajine.

Ob 40-letnici vstaje na Ljubelju

Kot vsako leto bomo imeli tudi letos že tradicionalno srečanje bivših političnih zapornikov, internirancev in izgnancev ter drugih borcev z mladino na Ljubelju. Letos moramo temu srečanju posvetiti večjo skrb, saj praznujemo 40. obletnico vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti. Z občinskim odborom ZZB NOV Trzin in občinskim odborom ZZB NOV Kamnik, ki bo letos skrbel za kulturni program srečanja, smo se dogovorili, da bo srečanje dne 30. maja 1981 ob 10. uri na Ljubelju. Na srečanje bomo povabili tudi predstavnike iz zamejstva v Avstriji in Italiji. Pričakujemo predstavnike iz vseh slovenskih občin. Priprave za to srečanje pa bo vodil poseben pripravljalni odbor.

Muzej na gradu

Že več let se pripravljamo, da bi na Brestaniškem gradu kjer je že od leta 1971 zelo dobro urejen muzej slovenskih izgnancev, uredili tudi muzej za zapore in taborišča.

Občinska skupščina in zveza združenj borcev NOV občine Krško je skupno s Kulturno skupnostjo Slovenije prevzela odgovornost za preureditev prostorov v nadstropju, kjer bo prikazana stalna muzejska razstava. Za pripravo same razstave pa se je obvezal Muzej ljudske revolucije Slovenije, ki že sedaj skrbi za stalno razstavo slovenskih izgnancev. Ekipa tovarišev oziroma tovarišic, ki v muzeju skrbi za ureditev razstave, je povezana s taboriščnimi odbori, ki pomagajo z nasveti in priporočili za ureditev zbirke.

Z vsemi izvajalci, zlasti pa z občino Krško in Muzejem ljudske revolucije Slovenije je dogovorjeno, da bo muzejska zbirka do 4. julija 1981 pripravljena za otvoritev. Dogovorjeno je, da pripravijo za to slovesnost kataloge ter spominske značke.

Da bi bil ta dan čim bolj dostojno praznovan, smo se dogovorili, da povabimo k sodelovanju vse občinske odbore ZZB NOV Slovenije in predstavnike vseh jugoslovanskih republik in pokrajin kakor tudi predstavnike iz zamejstva. Za pomoč v pripravi na to srečanje pa smo imenovali tudi poseben pripravljalni odbor. Dogovorjeno je, da bo za kulturno prireditve ob otvoritvi poskrbel občina Krško in da bo ob otvoritvi govoril predstavnik aktiva republike Slovenije.

Lojze Bukovac

Ptujska mladina po poteh revolucije in spominov

Ob sicer malce oblačnem, a vendar vedrem vremenu so se v soboto, pred dnevom Osvobodilne fronte že v zgodnjih jutranjih urah začeli zbirati učenci osnovnih šol in dijaki na zbornih mestih v vseh krajevnih središčih ptujske občine, nakar so formirani v čete, ki so nato sestavljali Kvedrov, Osojnikov, Lackov, Krambergerjev in Sagadinov odred, krenili pod vodstvom rezervnih vojaških starešin po že sicer dobrodohri uhojenih poteh revolucije in spominov.

Ta pohod je letos potekal že trinajstič, ter je zato postal že tradicija, hkrati pa je to ena največjih manifestacij mladih, ki na tem pohodu obujajo spomine na revolucionarne dni, obujajo spomine na padle junake naše revolucije, kajti ideje prvih borcev na območju Slovenskih goric živijo naprej. V ve-

černih urah osmega avgusta 1942 so v Mostju padli junake smrti. In resnica je, da tudi smrt pomeni zmago. Živi vedno znova obujamo spomine.

Naša dolžnost je, da ohranjamo v spominu veličasten boj peščice borcev, ki so se uprli dobro oboroženemu in taktično bolj pripravljenemu sovražniku, ki je tudi imel v tem boju svoje žrtve. In resnica je, da so ti borci v vojni bolj kot sebe ljubili svojo domovino, živeli in za njo tudi umrli.

Kot prejšnja leta se je tudi letos zbralo v Mostju več kot 10.000 udeležencev, od tega je bilo kar 6500 mladih, ki so prišli v Mostje potem, ko so obiskali številne kraje, znane iz NOB, in domačije padlih junakov revolucije, kjer so položili vence, šopke zgodnjega spomladanskega cvetja in kjer so jim še živeči bor-

ci revolucije pripovedovali o dogodkih iz partizanskih dni.

Na tem veličastnem zboro-

mesecem dni prišli v Ptuj iz raznih krajev naše domovine.

Mogoče se bo ob tem kdo

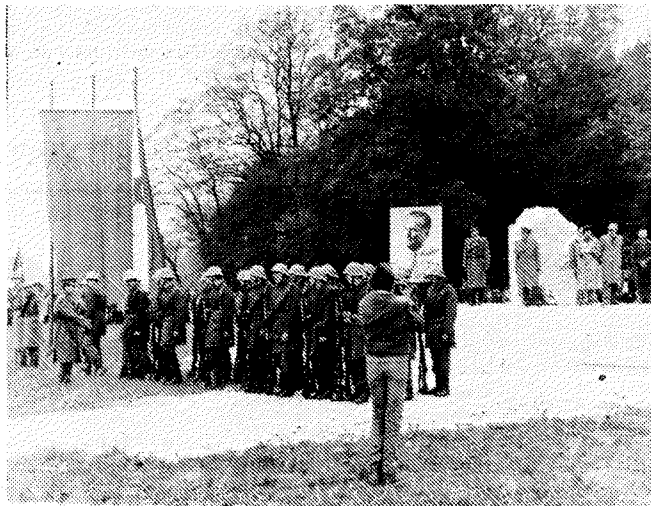

Prihod zvezne in lokalne štafete v Mostje

vanju, ki je bilo letos še toliko bolj slavnostno, ker so lahko Ptujčani tu pozdravili zvezno štafeto in lokalno štafeto, ki je dan poprej krenila iz Dolene ter je obiskala vsa večja središča ptujske občine, je imel slavnostni govor Gorazd Mazej, predsednik medobčinskega sveta SZDL za območje podravske občine, ki je med drugim obudil spomine na junaški boj slovenskogoriških partizanov ter v kratkih stavkih poudaril naše dosedanje uspehe kot tudi naloge, ki nas čakajo v prihodnje. Ob spomeniku borcem Slovenskogoriške čete so nato dali zaobljubo mladi vojaki, ki so pred

vprašal, zakaj družabna srečanja, ko se sicer ob takšnih, se pravi spominskih dogodkih spominjamo naših junakov, ki so v bojih izkpravili na bojnih poljih. In zakaj se mnogi tako radi udeležujemo takih zborovanj. Odgovor: vežejo nas na spomine, na naš čas, ki smo ga skupaj preživeli kot borci neke veličastne epopeje, revolucije, kjer se sklepajo vedno nova in nova poznanstva, prijateljstva, kar je tako značilno za naše narode in na kar je Tito v svojih govorih tolikokrat opozarjal, saj s tem krepiamo bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti.

Franjo Hovnik

Spominski park revolucije v Mostju

Neizpolnjene želje

Ce le za koga, potem velja za partizana-komunista Franca Slokana, da usoda bi je najraje najboljša ljudi. Nikoli jim ne izpolnjuje srčnih želja. Komaj osemletnemu, rodil se je 5. aprila 1927 v Braslovčah, sta umrla starša. Pri Baševih - Jakob Baš je

bil njegov sodno postavljen varuh - je hrepenel, da bo po polnoletnosti prevzel domačijo ter poleg kravice imel tudi konja. Med prvimi se je odzval klicu partizanov z Dobrovelj. Ob osvoboditvi Ljubljane je vanjo prijezdil kot konjenik. Demobilizacije ni bil deležen. Ostal je pri KNOJ in pozneje v službi javne varnosti. Zahtevna dolžnost, združena s prestavljanjem iz kraja v kraj, ga ni ovirala, da ne bi diplomiral na VEKS v Mariboru. Kot pravnik je bil nazadnje vodja kadrovske-socialne službe v Tovarni stikalnih naprav v Mariboru. Nestrpno je čakal izpolnitev pogojev za upoko-jitev. Sleherni dopust je z ženo Vido ter sinovoma Vojkom in Mitjo porabil za obnovev rojstne hišice ob cesti pri vhodu v nekdanjo graščino Zovnek.

Na nedeljo, 14. maja 1978, se je zgrudil na pragu nove domačije. Infarkt! - Pokopali so ga na Bregu pri Mariboru. Usoda mu ni izpolnila niti želje, da bi spal večni sen v rojstnih Braslovčah.

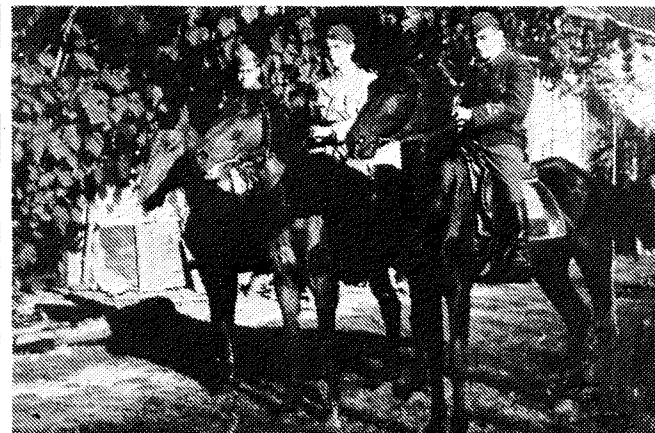
Največji del svojega življenja je žrtvoval za NOB in po-

vojno preobrazbo naše družbe in vendar ga ni evidentiral noben krajevni zgodovinar. Ob 40-letnici vstaje slovenskega naroda naj mu bo izrečena: »Hvala, nepozabni rodoljub-partizan-komunist Franc Slokan!«

J. S.

Franco Slokan

Partizanska konjenica, ko je vkorakala v osvobojeno Ljubljano maja 1945; prvi z leve je Franc Slokan

Na Primorskem je med obema vojnima prihajalo do fizičnega odpora ne le v mestih, kjer je bil raznarodovalni pritisk močnejši, temveč tudi v odročnih hribovskih krajih. Predvsem se je to dogajalo po letu 1927, ko so v Rimu sprejeli sklep o ukinitvi vseh manjšinskih pravic Slovencev in Hrvatov v Julijski krajini. Ker pa zaradi podrobno izdelanega in izvajanega policijskega nadzora nad ljudmi odpor ni mogel biti voden iz enega središča, so se pač ljudje branili, kakor so se mogli. Boj je bil naključen, pa tudi organiziran. Posledice so bile pobegi iz države, hišni pretresi, aretacije, konfinacije in internacije pa tudi smrtni obsodbe in uboji.

Sentviška planota na Tolminskem je le majhen del Primorske. Tu je na zadnjih parlamentarnih volitvah leta 1924 zmagala lista komunistične stranke. Brigadir karabinjerske postojanke na Sentviški gori je že tedaj zaslutil, da tod ne bo mirnega spanja, saj je od začudenja in iz strahu vzkliknil: »Od kod komunizem v teh hribih!«

Leta 1929 je prišlo na Sentviški gori do prvega resnejšega spopada med karabinjerji in mladinci s Sentviške gore, Prapetna brda, Dabra in Zakraja. Karabinjerji so jim s silo preprečili prepevanje slovenskih pesmi. Spopadli so se pred gostilno, se nato po temi lovili med hišami v vasi, delili psovke in bunke, tudi s krepelci. Italijanski orožniki so prijeli Franca Lapanje-Jevanovega na Dabru. V svarilo vsem so ga v postojanki pred odprtim oknom pretepali, da se je kričanje slišalo po vasi. Naslednji dan pa so izmučenega in v lisice vklenjenega vodili peš skozi vas v Tolmin. To naj bi bilo svarilo, da bodo tako kaznovani vsi, ki ne bodo pokorni. Ker so karabinjerji naslednje dni poizvedovali za »izgredniki«, so Stanko Pervanje-Klokov in Jože Laharnar-Kančerje s Prapetna brda, Jakob Feltrin iz Zakraja in Ludvik Velikonja z Dabra zbežali v Jugoslavijo. Le Ignac Pervanje-Klokov s Prapetna brda in Franc Lapanje-Martinkarjev s Sentviške gore sta se skrivala, oborožena s pištolama, dokler se vihra ni pomirila.

Fantje s Prapetna brda so kmalu za tem odšli v Trebušo in tam s kamenjem napadli skupino domačih črnosrajčnikov. Tema jih je zaščitila, da so se neopazno umaknili. Sledile so akcije narodnorevolucionarne organizacije TIGR. Leta 1931 so tigrovci na Sentviški planoti napadli davčnega izterjevalca, zagrizenega fašista iz Cerknega, Antona Kumarja. Tokrat so mu pobrali denar in dokumentacijo in ga opozorili na posledice, če se ne bo prenehal udinjati okupatorju in fašistom. Ker pa je še naprej sodeloval pri preganjanju zavednih Slovencev, so ga, na pobudo domačih tigrovcev, leto dni kasneje ubili na Sentviški planoti.

Med tem so tigrovci, ki so prišli iz Jugoslavije, na Prapetnem brdu napravili večji peklenjski stroj in ga poslali na določeno mesto v severno Italijo. Ta zaboj – peklenjski stroj je policija na vlakcu odkrila in pošiljatelj prišla na sled.

Vsem tem akcijam so sledile številne aretacije, tudi znanih komunistov. Toda policija se ni dokopala do najmanjšega dokaza, čeprav so aretirani sodelovali pri teh akcijah. V tujino se je umaknil le pošiljatelj zaboja – Peter Kogoj s Prapetna brda.

Leta 1934 karabinjerji nečesa niso mogli razumeti. Atentat na kralja Aleksandra jih je povsem zmedel. Tedaj so namreč menili, da je priložnost za izpopolnitev kartoteke

Edvin Pervanje

1

V taborišču Pisticci

nelojalnih ljudi. Opazili pa so, da so ob tem atentatu prav ti najbolj brezbržni, neprizadeti in to dejanje celo odobravajo. V tej zmedbi so bili prepričani, da so se pri marsikomu zmotili in ga napačno ocenili. V njihovi ozkosti niso vedeli, da večina Slovencev ne odobrava gnile jugoslovanske monarhije.

Leta 1936 je prišlo na Sentviški gori do ponovnega spopada s karabinjerji. Motiv je bil enak kot ob prvem spopadu, le da so tokrat padale brce, kar pa je z drznim nastopom preprečil Ignac Pervanje. Skočil je pred gostilno k najbolj razboritemu karabinjerju in ga s kričanjem prisilil v položaj »mirno«. »Ti ne veš, kdo sem jaz!« mu je prav od blizu glasno govoril. S karabinjerji vred smo obnemeli in debelo gledali navsakdanji prizor. Ne vem, kako bi se bilo končalo, če ne bi od nekom pritekel brigadir, ki je tudi začuden gledal neznanega mladega civilista, pred katerim njegov karabinjer stoji mirno z rokami ob boku. Ignac se je zavedal, da se ta predrznost zanj verjetno ne bo končala brez posledic. Mirno, vendar odločno je stopil pred brigadirja. Nalagal ga je, da čaka odhod v vojno v Abesinijo, in da so se fantje zato poveselili, kar pa so jim karabinjerji s silo preprečili. Res je bil Pervanje na vojaškem dopustu, bilo pa je že odločeno, da v Abesinijo, zaradi bolezni, ki si jo je sam ustvaril, ne gre. Posledic ni bilo, črne pike pa so se v dosjeju množile.

Italijani so uporabljali vsako priložnost, da bi ljudi zastraševali in silili v pokorščino, da bi jim poganjali strah v kosti. Neke noči leta 1936 so karabinjerji na Sentviški planoti ustavili Jožefa in Antona Makuca, ki sta se vračala z vasovanja. Legitimirali so ju in jima preiskali žepa. Pri sebi sta imela majhna žepna nožiča, kar pa je zadostovalo, da so ju aretirali. Preostali del noči sta prebila v zaporu v postojanki na Sentviški gori, naslednji dan pa so uklenjena peljali peš skozi vasi, da so ljudje lahko videli, kam sodi nepokorščina.

Nekega dne leta 1930 se je moja sestra Marija pripeljala s kolesom v trgovino na Sentviško goro. Na kolesu pa ni bilo »znamke«, kar je pomenilo, da kolo ni prijavljeno in taksa ni plačana. Ko so jo o tem povprašali, jih je Marija nekoliko ozmerjala. Odpeljali so jo v postojanko. Ljudje so strmeli in gledali proti postojanki in ugibali, kaj se je zgodilo. Brigadir je odprl okno sobe, v kateri je bila Marija, in na ves glas, da bodo ljudje slišali, zakričal: I monti si piegheranno, ma la volunta fascista mai! (Gore se bodo upognile, fašistična volja (hotenje) nikoli!).

Če dodamo še to, da so oblasti dobro vedele, da so na Planoti številni komunisti in trdni Slovenci, potem jim je bilo tudi razumljivo, da sta tu doma protifašizem in nepokorščina tujcu. Najhujši trn v peti pa so jim bili Prapetci.

Aretacije
Vsem tem kljubovanjem so sledile številne hišne preiskave, odnašanje in uničevanje slovenskih knjig. Predvsem se je to pogosto dogajalo pri nas doma in pri Kančerjevih na Prapetnem brdu. Iskali so pač priložnost za aretacije. Ta priložnost pa je prišla, ko je bila Italija v zadnji fazi priprav za vstop v vojno, in sta se zato nasilje in brezpravnost po vsej Italiji še zaostri.

Maja 1940 se je na Prapetno brdo pripeljala več policistov in karabinjerjev. Pretresli so hiše osumljenih komunistov v vasi in okolici. Aretirali so mojega brata Antona Pervanje-Klokovega, Franca Laharnarja-Kančerjevega, Ludvika Laharnarja-Prigraparjevega in Albina Kobala. Vsi so s Prapetna brda. Tedaj so aretirali še Franca Pervanje iz Polja, vendar so ga kmalu izpustili. Odpeljali so jih v zapore v Gorico.

Dne 30. maja samo nekaj dni po zgornjih aretacijah, so v Milanu aretirali še brate Stanka, Ignaca, mene in sestro Marijo. Tedaj smo tam bivali. Ob zaslišanju so nas zmerjali s komunisti, propagandisti proti fašizmu, kazali slike skupinskih izletov zunaj Milana in sliko slovenskega pevskega zbora, ki sem ga vodil jaz. Očitno so nam, da zbiramo okrog sebe sumljive ljudi. Stanka in Ignaca so zaprli v zloglasne zapore San Vittore, po desetih dneh pa so uklenjene v lisice z vlakom odpeljali v zapore v Gorico. Naju s sestro so po zaslišanju in opozorilu na »poboljšanje« izpustili na prostost. Mene verjetno zato, ker sem se bil prejšnji dan poročil, žena pa je bila tik pred porodom.

Pred konfinacijsko komisijo

Goriški zapori so bili tedaj polni. V mesecu maju so tudi po Primorski pobrali veliko fašizmu nevarnih ljudi. V celici, v katero so vtaknili Ignaca in Stanka Pervanje, so že bili aretirani Prapetci, neki Tržčan, neki Skapin, ki je neprestano ponavljal, da bo na svetu komunizem zavladal tedaj, ko bodo pomagali Kitajci, ki bodo doma kmalu izvedli komunistično revolucijo.

Se nadaljuje

Priprave na mladinske delovne akcije '81

Tovarištvo – to na akciji ni le fraza

Mladinsko prostovoljno delo dobiva vse večji obseg in vse večji družbeni pomen. Rezultati, ki jih brigadirji iz leta v leto dosegajo na mladinskih delovnih akcijah, potrjujejo usmeritev, da je treba mladinske delovne akcije še naprej širiti in krepiti prostovoljno delo mladih nasploh, saj je mlada generacija Slovenije pokazala, da želi s svojim delom prispevati k hitrejšemu materialnemu, kulturnemu in socialnemu razvoju manj razvitih in manj razvitih obmejnih območij. Ob prizadevanjih širše družbenopolitične skupnosti so brigadirji že marsikje zagotovili pogoje za razvoj teh območij.

O razvoju mladinskega prostovoljnega dela, o neposrednih pripravah na letošnje mladinske delovne akcije in o bolj dolgoročnih željah in načrtih smo se pogovarjali s sekretarjem centra za MDA pri predsedstvu RK ZMS Tonetom Bezgovškom.

»S podpisom družbenega dogovora o MDA v aprilu 1976 je ZSMS prvič postala nosilec politične akcije in povezovalac dejavnosti na tem področju med podpisniki družbenega dogovora, torej organi družbenopolitičnih skupnosti, družbenopolitičnih organizacij, SIS s področja gospodarstva in gospodarstva ter drugimi. S tem se je dosledno uveljavila potreba po združevanju in družbeni skrbi za prostovoljno delo mlade generacije. Družbeni dogovor ureja predvsem načrtovanje MDA, njihovo financiranje in izvajanje, vse na osnovi sporazumevanja in dogovarjanja, s tešnjo, da postane brigadir ne le spremljevalec dogovarjanja, ampak aktiven sodelavec.« je poudaril tovariš Bezgovšek. »Letos smo družbeni dogovor o MDA za prihodnjih pet let podpisali v aprilu. V njem je opredeljena naloga vseh podpisnikov v zvezi z mladinskim prostovoljnim delom.«

Lansko leto je bilo organiziranih enajst mladinskih

delovnih akcij, tri zvezne in osem republiških. Na vseh je sodelovalo 5.451 mladih v 123 mladinskih delovnih brigadah. Program letošnjih republiških in zveznih MDA je bil sprejet že v februarju, seveda usklajen z željami, potrebami in možnostmi posameznega območja delovanja MDB. Priprave, ki so v fazi dokončnih dogovorov, potekajo po občinah. Letos bo v Sloveniji deset akcij, štiri zvezne, na katerih bodo sodelovali tudi brigadirji iz drugih republik, in šest republiških. Vse so namenjene enakomernejšemu regionalnemu razvoju. »Prav zato je pomembno,« pravi moj sogovornik, »da so mladinske delovne akcije sestavni del celotne politike planiranja, da so vključene v temeljni plan SRS, v plan cestne, vodovodne skupnosti itd. Prostovoljno delo ni več samo mladinsko, ampak je prostovoljno delo sploh v družbi. Smo v obdobju bolj množičnega vključevanja v to delo, vseh občanov, ki jih je mladina vzpodbudila. Posebej velja omeniti lokalne delovne akcije, na katerih beležimo največje rezultate. Te postajajo neločljivi del razvojnih načrtov krajevnih skupnosti, šol in organizacij združenega dela. Občani so dobili zaupanje v mlado generacijo, obenem pa tudi vzpodbudo, kako čim bolje in čim ceneje spreminjati svoj življenjski prostor na boljše. Toda še vedno precej lokalnih MDA nima prave vsebine; vse preveč pozornosti je namenjene delovnim rezultatom, ostale aktivnosti pa ostajajo ob strani.«

Vsaka mladinska delovna brigada mora biti odraz celotne strukture mladih: od srednješolske, študentske do delavske mladine. Temu primeren mora biti program življenja in dela v brigadi, ki ga za tako pisano strukturo ni lahko uskladiti, program, ki bo tako v delu, kakor v prostem času pritegnil slehernega brigadirja. Nova usmeritev na MDA, ki naj bi

pospešila vključevanje študentov, je vpeljevanje večjega števila specializiranih programov, v katerih bodo študentje svoje znanje s fakultet lahko strokovno uporabili, kot na primer letos pri arheoloških izkopavanjih in pri gradnji male hidrocentrale na akciji Posočje '81, pri meliorizaciji kmetijskih zemljišč na Kobanskem itd.

Zveza socialistične mladine Slovenije si v prihodnje prizadeva zagotoviti razširitev mladinskega prostovoljnega dela predvsem na tista manj razvita območja, kamor ga v dosedanjih programih niso uspeli vključiti.

Vsaka občina, krajevna skupnost, delovna organizacija naj bi imele stalne mladinske delovne brigade, ki takoj pokažejo svojo pripravljenost ob naravnih nesrečah, ob zastojih v delovnem procesu, če je treba kmetom pomagati pobirati pridelek in podobno. Razvijanje takih stalnih brigad naj bo še naprej skrb osnovnih organizacij ZSMS.

Veliko pozornosti zaslužijo klubi brigadirjev, v katere se lahko vključujejo tudi brigadirji veterani, torej vsi od prvih dni mladinskih delovnih akcij pa do danes, in s tem podružbljajo prostovoljno delo.

O pomenu mladinskih delovnih akcij za vzgojo brigadirjev pravi tovariš Tone Bezgovšek: »Udeležba mladih na akcijah bo dosegla svoj namen, ko bo mladinec prišel na akcijo pripravljen, ko bo vedel, zakaj dela. Srečanje s fizičnim delom razvije čut za vrednotenje le-tega, brigadir bo dobil delovne navade. Seveda je pomembno pravilno vodstvo akcij, zato so vsako leto na različnih nivojih organizirani seminarji za pravilno vodenje brigad.«

Negovanje tradicij NOB je eden sestavnih delov brigadirskega življenja. Še posebej na zveznih akcijah pride ta do izraza bratstvo in enotnost. Tovarištvo – to na akciji ni le fraza!«

Živa Drole

Od 23. aprila do 6. maja je po žalski občini potovala kurirčkova pošta. Prišla je po skrivnih poteh iz moziške občine, v Sotli pri Letušu pa so jo predali pionirjem žalske občine. Ob predaji so pripravili pionirji obeh občin bogat kulturni program, nato pa je kurirčkova pošta nadaljevala pot po vseh osnovnih šolah žalske občine. Šestega maja so jo predali na Kalu pionirjem laške občine. Na fotografiji: Slovesnost pred OŠ v B. aslovčah.

Besedilo in foto: T. TAVČAR

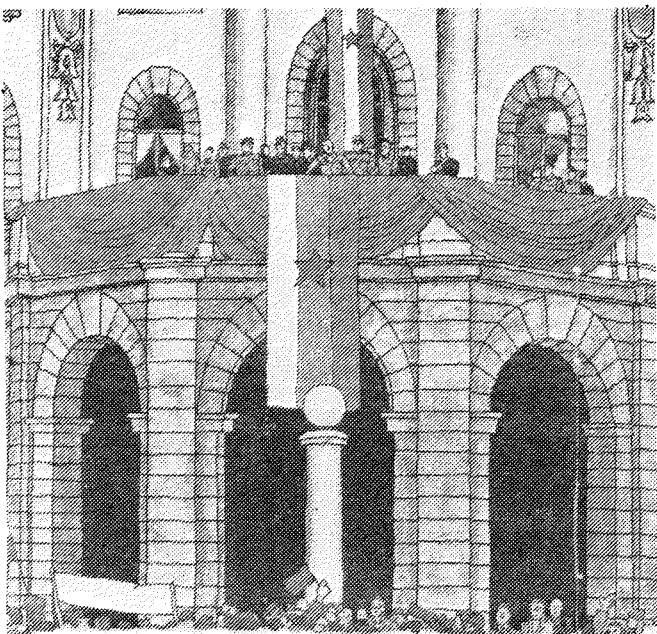
Markov maj

(Iz kurirčkove zgodovinske slikanice Leopolda Suhodolčana in Aca Mavca)

Martin, vodja partizanske izvidnice, se je nenadoma ustavil in slovesno dejal: »Fantje, Ljubljana!«

Stali so in se zagledali v majsko noč in čisto blizu so slutili mesto, ki je preživljalo še zadnje okupatorske ure. Potem jih je Martin komaj zadrževal: »Ej, ne bomo kar sfrčali tja na glavno ulico! V mesto bomo šli kot prava partizanska vojska. Danes je 9. maj 1945! Mislim, fantje, da si bomo zapomnili ta dan.«

Ljubljancani so odpirali okna in vzklikali: »Živela svoboda! Živel Tito! Tito!« Krasili so okna in vrata z zelenjem in rožami. Obešali so zastave in zastavice, se objemali in poljubljali in tekali na vse strani. Na zidove in plotove so pripenjali gesla ŽIVEL TITO! NAJ ŽIVI SVOBODNA JUGOSLAVIJA!

Na drugi dan svobodnega mesta so se Ljubljancani zbirali na Kongresnem trgu in vzklikali prvi slovenski vladi, ki jim je odzdravljala z balkona univerze. Boris Kidrič, predsednik narodne vlade, se je Ljubljancanom zahvalil za navdušen sprejem. Spregovoril je pisatelj Josip Ribičič, nato pa je osvoboditelje pozdravil pesnik Oton Župančič: »Brez svobode se ne da živeti, ker je tako življenje hujše od sto smrti.«

V Ljubljani so se začeli zbirati mladinci in drugi meščani, da bodo očistili ruševine.

Dvanajstega maja je bil Maribor znova svobodno slovensko mesto. Z vseh hiš so visele zastave, po ulicah se je razlegala slovenska pesem, ki so jo kdaj presekali glasni vzkliki: »Živeli osvoboditelji! Živel Tito!«

Predsednik republiške konference ZSMS Boris Bavdek je prihod štafete mladosti v glavno mesto Slovenije pozdravil z besedami: »Štafeta mladosti spet prihaja med nas. Potem ko je prešla več tisoč kilometrov in ko so si jo podajali iz rok v roke tisoči učencev, delavcev, kmetov, študentov, vojakov, pionirjev, je med nami na osrednjem zborovanju v Ljubljani, v delavskih Titovih zavodih v Litostroju. Milijoni delovnih ljudi, še posebej mladine, se združujejo okrog štafete mladosti. Zgrinjajo se okrog nje z željo, da izrazijo našo privrženost Titovim idealom, idejam in delu. Njena pot simbolizira mladost in trdnost naše socialistične samoupravne skupnosti ter neomajno vero v prihodnost in ustvarjalnost ljudskih množic.«

Pionirji – nosilci bojnih in revolucionarnih izročil

Triindvajsetega aprila se je v Ljubljani na srečanju zbralo 101 delegat pionirjev in 30 njihovih mentorjev iz cele Slovenije, da bi pod naslovom Pionirji ohranjajo in razvijajo tradicije NOB počastili 40-letnico vstaje in 40-letnico OF, obenem pa oblikovali smernice za prihodnost.

Pionirska vprašanja so obsegala celo vrsto stvari: od tega, koliko dobijo v družini vzgoje, ki temelji na vrednotah, pridobljenih v narodnoosvobodilnem gibanju, koliko vedo pionirji o vrednotah, ki so bile v ljudeh, ko so gradili porušeno domovino, postavljali tovarne in hiše s prostovoljnim delom, pa do tega, če dobe pionirji spodbude od staršev za sodelovanje v hišnih odborih SZDL, uličnih in vaških za dogovarjanje o razreševanju življenjskih vprašanj bivalnega okolja, slonečih na vrednotah NOB.

V nagovoru pionirjem je predsednik komisije za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB pri svetu Zveze pionirjev Slovenije Ivo Bajt med drugim dejal:

»O mestu, vlogi in nalogah pionirjev v pogledu seznanjanja, negovanja in nadaljnega razvijanja bojnih in revolucionarnih izročil narodov in narodnosti Jugoslavije moramo danes govoriti predvsem zato, ker še vedno nismo v zadostni meri zagotovili, da bi bil vsak pionir subjekt vsega tega, zato ker so pionirji še največkrat samo objekt organizatorjev aktivnosti. Se vedno se srečujemo s primeri, da samo govorimo v imenu pionirjev in pri tem pozablamo, da bodo kmalu zamenjali nas, starejše pri izpolnjevanju vseh nalog našega nadaljnega družbenopolitičnega, ekonomskega, kulturno-prosvetnega, socialnega itd. življenja – torej tudi na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Zaradi tega morajo biti pionirji usposobljeni, da postanejo pobudniki, organizatorji in dobri vodje ter nosilci dejavnosti, nujnih za nadaljnji razvoj naše domovine in s tem nas vseh.

Brez preteklosti ni naše prihodnosti.

Resnično se imamo s čim pohvaliti, in sicer, ne zaradi poudarjanja preteklosti, spominov na junaške dneve, zaradi tega, da bi postavili v ospredje neko generacijo, zlasti tisto, ki je spodbujala, organizirala in izvedla socialno preobrazbo naše, prej vedno trpeče dežele, temveč zato, ker naše sedanosti in naše prihodnosti brez vsega tega sploh ne bi bilo. To pomeni, da brez trdne dialektične vtakanosti naših bojnih in revolucionarnih izročil v našo sedanost in prihodnost, nako-pičenih v dva tisoč letih, kolikor živimo tukaj, pod pobočji Triglava, ob obalah Soče, Drave, Save, Donave, Drine, Morave in Vardarja in ki se izražajo skozi množico vstaj, uporov, bojov za ekonomski pa tudi fizični obstoj, bojov za ohranitev kulture, običajev in jezika, ne le bojov za ohranitev zgolj fizičnega obstoja, temveč tudi nepretrganosti bojov, da kljub hudim težavam, kljub fizičnemu, ekonomskemu in drugačnemu izkoriščanju številnih okupatorjev te naše majhne Slovenije in Jugoslavije – od Obrov, Bizantincev, Germanov, Turkov, Romanov, fašistov in drugih – da brez tega ne moremo ohraniti in razširiti tistega, kar smo podedovali od naših prednikov, pradedov, dedov, očetov in mater, in s tem zagotoviti našo prihodnost.

Pa ne le to – vsak Jugoslovan mora nenehno imeti pred očmi, da smo imeli kljub hudim razmeram visoko dvignjeno glavo, da smo bili pripravljeni raje umreti, kakor da bi živeli in služili tujcem. Osvobodilni boj narodov in narodnosti Jugoslavije je poseben dokument vsega tega.

In še nekaj. V časih, ko odrasli ljudje številnih narodov

Evrope niso niti pomišljali na odpor, ko so bili pasivni, ko so delali v tovarnah za potrebe fašističnih armad ali služili v njihovi vojski, tedaj so pionirji Jugoslavije z orožjem v roki, s številnimi akcijami političnega, propagandnega, ekonomskega, kulturnega in drugačnega značaja, pokazali vsemu svetu, da niso in nočejo čakati, temveč da so pripravljeni na akcijo, da bi tako vgradili v temelje svoje nacionalne osvoboditve in socialne preobrazbe svoje domovine ter v skupne napore vseh demokratičnih in svobodoljubnih sil tedanjega časa – tudi del samih sebe, del svojega ponosa, del svojih fizičnih in umskih sposobnosti – da bi bila njihova, naša in s tem tudi prihodnost otrok in narodov vsega sveta boljša, lepša, srečnejša. Generacija pionirjev je v času obnove porušene domovine dala od sebe vse, da bi čim prej ozdravela v vojni opustošena dežela. Ista generacija je trdno stala ob zgodovinskem NE! tovariša Tita, ko se je zastavljalo vprašanje našega obstoja leta 1948. Ta in druge generacije pionirjev so sprejele za svoje samoupravljanje in vse tisto, kar je samoupravljanje – najsi bo v šoli, stanovanjski hiši, pionirskem odredu, krajevni skupnosti ali širši družbenopolitični skupnosti – delo v teh tridesetih letih.

Ljubezen do domovine vsakega našega človeka, zlasti pionirjev, ni nekaj abstraktnega, imaginarnega in nekonkretnega. Domovina je namreč stkana iz naše preteklosti, njene sedanosti in prihodnosti, ki jo skupaj gradimo. Domovina niso samo polja in reke, jezik in običaji. Domovina je mnogo več. To smo mi vsi, zbrateni v boju za enotne cilje. To je naša revolucija. To je naša zmaga nad informbirojem. To je naše samoupravljanje, politika neuvrščenosti in koncepcija SLO in družbene samozaščite. Domovina je tudi naš delegatski sistem, ZKJ, ZSMJ, zveza pionirjev, sindikatov itd., torej vse tisto, kar smo s skupnimi močmi ustvarili mladi in stari. Brez tega ni in ne more biti naše prihodnosti. V takšno domovino, Titovo in našo Jugoslavijo, smo vtakli naš političnoekonomski, moralno-etični pa tudi fizični obstoj vsakega posameznika. Takšno domovino moramo graditi naprej in jo ljubosumno čuvati v našem interesu in interesu pionirjev generacij, ki prihajajo.

Vse aktivnosti morajo biti usmerjene na to, da bo pionir subjekt aktivnosti, da pionirji ne le dojamejo in sprejmejo bojna in revolucionarna izročila, temveč da bodo tudi sami pobudniki, organizatorji in vodje teh dejavnosti. To sta naša temeljna preokupacija in cilj našega samoupravnega družbenega razvoja, ki zahteva vsestransko osebnost, osebnost, ki bo vtakala nalogo izgradnje in obrambe v enotno celoto in s tem resnično bil in ostal človek Titovega kova. Starejša generacija borcev in revolucionarjev verjame v mladost te dežele, prepričana, da dela, ustvarjena v zadnjih štiridesetih letih, veličastna, velika in bogata, niso vse tisto, kar je treba in kar je možno narediti.

Pred vami, dragi pionirji, je, da to še naprej izpopolnujete in date svoj prispevek splošnim ter s tem tudi svojim osebnim interesom, skozi to pa tudi obrambnim sposobnostim naše in Titove Jugoslavije.

Biti še boljši od prejšnjih generacij pionirjev mora biti geslo, vodilna misel, sestavni del vseh prihodnjih aktivnosti pionirjev Slovenije in Jugoslavije. Starši, mentorji, prosvetni in drugi delavci pa moramo k temu prispevati s svojim znanjem, svojimi izkušnjami in s svojo vero v mladi rod.«

ZIVA DROLE

»V Ljubljani je bilo spočeto tisto ponosno gibanje slovenskega naroda, ki danes popolno zmago. Spočetje je bilo neposredno po zlomu stare Jugoslavije, neposredno po prihodu prekleth okupatorjev. Spočela ga je Ljubljana, Ljubljana ga je razvila do tako visoke stopnje, da se je že leta 1941 dogajalo, o čemer je bila prejšnje čase večina ljudi prepričana, da slovenski narod tega na zmore. Mestu Ljubljani gre danes zahvala za nastanek in razvoj partizanstva na slovenskih tleh in zahvala za to, da se je slovenski narod hkrati z drugimi jugoslovanskimi narodi uvrstil v našo ponosno, najslavnejšo, nepremagljivo, zmagovito jugoslovansko armado.« Tako je v navdušenju prvega svobodnega dne 9. maja 1945. leta spregovoril Ljubljančanom in Ljubljani predsednik prve slovenske vlade Boris Kidrič. In tako o Ljubljani pripoveduje še danes vsi nekdanji borci, aktivisti in sploh vsi, ki so se v letih upora nešteto krat v mislih odpravljali v osvobojeno Ljubljano, kajti bila jim je simbol konca vojne, simbol svobode in novega življenja.

S predsednikom skupščine mesta Ljubljane Marjanom Rožičem smo spregovorili o revolucionarnih tradicijah, o življenju in delu v Ljubljani, o vrsti vprašanj, ki uokvirjajo sedanjo razglednico tega mesta.

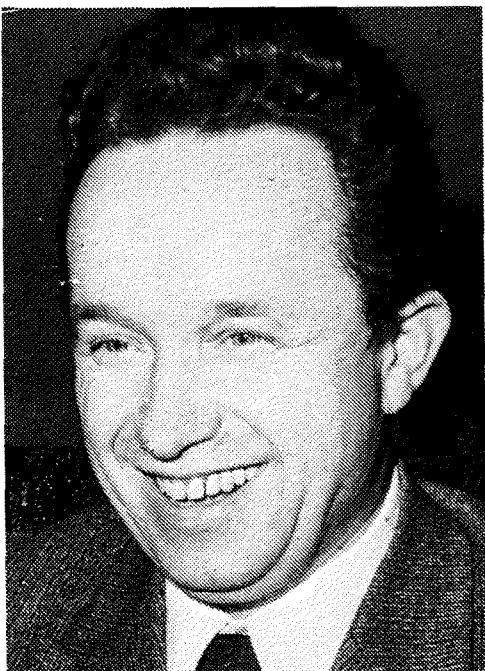
Tovariš Rožič, za Ljubljano med narodnoosvobodilnim bojem vemo, da je bila srčika upora proti sovražniku, Ljubljana pa je bila tudi veliko brigadirsko gradbišče prvih poveljnih let. Tega obdobja se nekako manj pogosto spominjamo. V ospredju so skrbi za izpeljavo začrtanih planskih nalog, gradnja novih naselij, nakupovalnih centrov in drugih objektov splošnega družbenega pomena. Je v teh načrtih tudi še kaj prostora za udarniško mladinsko delo, za prostovoljno urejanje zelenih površin, igrišč, parkov?

Dejstvo, da je Ljubljana prvo mesto heroj, nas v marsičem obvezuje. Značilnost tega herojstva moramo bolj zavzeto vnašati v vsak korak razvoja mesta na poti socialističnega samoupravljanja. Tudi sedanji čas zahteva herojstva – pri delu, v samoupravljanju, gošpodarjenju, kovanju bratstva in enotnosti in še bi lahko naštevali. Večkrat se ob tem tudi sam sprašujem, ali smo vsi, ki smo odgovorni za razvoj našega mesta, storili dovolj, da bi globina, širina akcij, množica drobnih dejanj, ki so doprinesla k temu, da je Ljubljana postala mesto heroj, zagotovili, da bi bilo to dovolj prisotno v življenju mladih, v današnjem in jutrišnjem razvoju mesta. Ni dvoma – Ljubljana gre čvrsto po poti, ki je opredeljena v osvobodilnem boju, po poti samoupravljanja, osvoboditve dela, oblasti delavcev. Toda prepričan sem, da smo doslej premalo izkoristili vse bogate ljudske vrednote iz ilegalnega boja v mestu in pred nami še vedno stoji velika naloga, da bogaštvo boja, pobude, ki so sredi tega boja vznikale in celo vrsto originalnih posegov, ki so sprožale izredne akcije, približamo za današnjo rabo, ne le skozi pisano besedo, film in podobno, ampak v vsakdanjem delu. Ne mislim, da bi se morali formalno obremenjevati z zgodovino. Poznavanje in delovanje organiziranega odpora v okupirani Ljubljani, povezanega v Osvobodilni fronti, vzpodbuja v boju za samoupravno, socialistično Ljubljano. To je kontinuiteta revolucije, ki jo moramo še jasneje izraziti. Zato mislim, da so stališča, ki so v vprašanju ponujena, pomembna. Imamo vrsto možnosti za razširjanje prostovoljnega dela mladine in prostovoljno delo nasploh kot obliko povezovanja s tradicijami narodnoosvobodilnega boja in tudi povezovanja s tradicijo brigadirskega življenja po vojni. Všeč mi je, da mladina v nekaterih krajevnih skupnostih organizira delovne akcije, da urejajo okolje, zelenice. Interesa je več kot pa organiziranih naporov.

Mladinske organizacije v občinah in mestu so in bodo organizirale mladinske delovne akcije na Poti spominov in tovarštva, kar je vsakoletna izredno pomembna akcija. Ta pot je tudi sicer originalen spomenik osvobodilnemu boju, ki bo povezoval generacije in stalno, vsak dan znova v času sedanjosti in bodočnosti izražal veličino našega boja. Zakaj, ne bi, denimo, pripravili mladinskih delovnih akcij tudi v okviru tovarn, da bi bila delovna okolja, kjer delamo, lepša, urejena. Zakaj ne bi razmislili (to pobudo je skupščina mesta že dala), kaj je mogoče urediti s prostovoljnim delom pri dokončanju obvoznice, kaj je mogoče sistematično prispevati s prostovoljnim delom za to, da bomo imeli

Pogovor z Marjanom Rožičem ob prazniku dneva osvoboditve Ljubljane

Tudi sedanji čas zahteva herojstvo

vse zelene površine v mestu čiste in urejene. S prostovoljnim delom bomo bolje spoznali okolje in se navezali nanj in med seboj. Sem torej odločen pristaš prostovoljnega dela mladih, pa tudi starejših in to prav tam, na takih mestih, ki so občanu zelo blizu. Tako lahko pride tudi do neposrednejšega povezovanja nekdanjih borcev, brigadirjev prvih poveljnih let in današnjih, mladih brigadirjev. Ne moremo reči, da tega ni, treba pa je priznati, da bi bilo lahko v Ljubljani takih akcij dosti več. Zavedati se moramo, da je delo osnova napredka, osnova sreče in zadovoljstva človeka, osnova samoupravljanja.

Ker se že ves čas sukava okrog slavnih tradicij NOB in revolucije glavnega slovenskega mesta, ne morem mimo vprašanja, kako je z načrtovanjem Muzeja ljudske revolucije Slovenije, ki naj bi bil deloma zgrajen že v tem srednjeročnem obdobju, deloma pa v naslednjem. Slišati je, da gre s podpisovanjem vseh potrebnih dokumentov po poljevo, čeprav so se v načelu vsi strinjali z gradnjo novega muzeja, ki ga, mimogrede povedano, načrtujemo že vse od konca vojne. Menite, da bo tudi ta naloga reševana po načrtih?

Ne le borci, aktivisti, ampak tudi mlada generacija je zainteresirana, da končno pridemo do slovenskega muzeja revolucije. Stabilizacija ne more biti razlog, da bi odstopali od te ideje. Stabilizacija je lahko le spodbuda, da to nalogo izpeljemo v realnih ekonomskih okvirih in rokih. O tem smo razpravljali v skupščini mesta v občinskih skupščinah in povsod je bila po temeljiti razpravi dana podpora osnovni idejni zamisli. Res pa je, da so se ljudje zavzemali za to, da bomo pri uresničevanju te zamisli realni, da bi ne prišlo do kakšnih megalomanskih rešitev, ki bi bile celo v nasprotju s konceptom bistva naše revolucije. Ljubljana se je zavzela za izbiro pravišnje lokacije in pri potrebnih pripravah pred začetkom gradnje. Nastajala pa so nekatera praktična vprašanja. Normalno je, da bo prispevek mesta Ljubljane večji kot delež vseh drugih, vendar pa tudi to breme ne bi smelo biti tako veliko, da bi ustvarjalo nepotrebne rezerve. Vse, kar bi se pokazalo še odprto, je treba učinkovito in z razumevanjem razreševati v pristojnih organih. Da bomo zgradili nov muzej revolucije, terja naš dolg do revolucije in tudi do naše novejši zgodovine, nenazadnje tudi dolg do generacij, ki bodo prihajale, ki se bodo ob muzejskih zbirkah lahko napajale in razumevale

vse to, kar je slovenski narod dal za svojo neodvisnost in svobodo, v skupnosti z drugimi narodi in narodnostmi Jugoslavije. Prav gotovo bodo tudi pri gradnji tega objekta še kakšne težave, prepričan pa sem, da jih bomo vse po vrsti uspešno ukrotili.

Razen muzeja revolucije, ki je ta hip na površju obravnave so za Ljubljano kot za vsa sodobna rastoča mesta pomembna še druga vprašanja. V mislih imam vprašanja tako imenovanih »spalnih naselij«, pa vprašanja živosti utripa mesta, mimo tistega ritma, ki ga pogojujejo delovna okolja v delovnem času. Kaj nudi mesto delovnim ljudem v prostem času, kje je in kakšno je naše kulturno življenje v mestu?

Točno je, da so v Ljubljani ponekod še vedno naselja bolj spalna. Vendar je politika skupščine mesta in drugih činiteljev v mestu usmerjena k odločnemu premagovanju takega stanja. To pa seveda ne gre vedno le z dobro voljo. Vezano je na zastarele koncepte, na materialne možnosti, pa tudi na sposobnosti vseh tistih, ki sodelujejo pri načrtovanju in gradnji nekega novega naselja, ki bi morali tako sodelovati, da bi povezali svoje dejavnosti do te mere, da bi poleg stanovanjskih naselij hkrati gradili vse tisto, kar je človeku potrebno za normalno življenje. Osebnostno mislim, da je primer takega dobrega koraka naprej v celotnem načrtovanju naselij koncept Fužin, pa tudi nekatere druge soseske postopoma stopajo po tej poti. S stanjem pa ne moremo biti zadovoljni in bomo še naprej iskali takšnih možnosti, da stvari še izboljšamo. Pri tem bi rad opozoril, da je Ljubljana predvsem mesto dela, ustvarjalnosti, graditve in da bi morali doseči v prvi vrsti to, da bodo delovni ljudje na svojih delovnih mestih lahko delali v maksimalno urejenem okolju, v pogojih, ki bodo omogočali večji delovni učinek in urejene pogoje stanovanja.

Menim, da ne drži tista teza, ki so jo nekateri zagovarjali, da postane Ljubljana ob sobotah in nedeljah mrtvo mesto. Kadarkoli se dogaja kaj kakovostnega, je ljudi vedno veliko. Je pa res nesprijemljivo, da nekateri kolektivi ne prisluhnejo potrebam ljudi in se obnašajo kot kakšni birokratizirani uradi. Smo pa v položaju, ko bo treba razmišljati, kaj storiti, da bo postalo bolj živo tudi na robu mesta, v njegovi okolici in ne le v centru. Pobud je mnogo in že letos bodo nekatere uresničene. Vsekakor pa je za naše mesto pomembna pridobitev Kulturni dom Ivana Cankarja, ki bo omogočal, da bo v tem domu na sporedu kakovosten program za različne interese, da bodo zadovoljene želje mladih pa tudi manj mladih. Morali se bomo bojevati za kakovosten program, morali bomo razvijati tudi amaterizem, da bomo v ta hram privabili najbolj kakovostne ustvarjalce iz evropskega in svetovnega prostora. Vse to bo zahtevalo potrebna sredstva, za kar pa upam, ne bo problemov, če bomo delali uspešno in ljudi tudi politično animirali za to, da bodo odvajali potrebna sredstva za kulturo, turistično dejavnost in podobno, kar Ljubljana potrebuje.

Pri načrtovanju življenja v mestu bomo morali resneje upoštevati tudi dejstvo, da imamo tu Ljubljano, ki jo bomo morali primerneje ovrednotiti in ob njej organizirati različne oblike družabnega in kulturnega življenja. Prvi koraki so napravljeni. V Ljubljani imamo tudi nekatere manifestacije mednarodnega pomena (kot je na primer ljubljanski grafični bienale) in mesto mora s takimi manifestacijami živeti. Nenazadnje pa menim, da se Ljubljani tudi takih prireditvev, kot je »ohcet«, ni treba sramovati. In živi obroč mladine okrog mesta, ki je bil letos sklenjen v čast praznika OF, naj bi postal tradicional-

na manifestacija ob dnevu mladosti. Poleg vsega, kar sem vam takole v naglici naštel, je v Ljubljani vsak dan vrsta prireditvev, o katerih menim, bi morala sredstva javnega obveščanja bolj natančno seznanjati javnost, ker je tega poročanja sedaj premalo.

Bi nam lahko povedali še nekaj besed na temo uspešnosti oziroma neuspešnosti najrazličnejših mestnih upravnih služb. Karkoli že meščani delamo, slej ko prej vsakogar pripelje pot tudi do teh služb, ki nam izdajajo dovoljenja, potrdila in podobno. Koliko se na tem področju dela razrašča birokracija ali pa, če menite, da temu ni tako, zakaj?

Moje mnenje je, da Ljubljana potrebuje moderno organizirano, učinkovito in človeku približno upravo na vseh področjih, od občin do mesta. Tudi tu je že storjenih nekaj korakov naprej (delovni čas, boljša organizacija, omejeno zaposlovanje itd.). Vendar še vedno lahko ugotavljamo, da je občan pogosto objekt pisarniškega okenca, »stranka«, kar v pogojih našega sedanjega razvoja socialističnega samoupravljanja ni več sprejemljivo. Zato se skupščina mesta zavzema za take korake naprej v organiziranosti upravnih organov in vseh drugih služb, ki bodo zagotavljali učinkovitost njihovega dela. Delovni čas je sedaj že bolj prilagojen potrebam delovnih ljudi. Treba pa bo doseči to, a bo lahko občan na enem mestu opravil več stvari hkrati in mu ne bo treba tehati od pisarne do pisarne. Velja povedati, da že uresničujemo zahtevo po zmanjševanju zaposlovanja na tem področju, treba pa bo doseči pri ljudeh, ki na teh delovnih mestih delajo, občutek, da so neke vrste aktivisti, in da so na svojih mestih zato, da ljudem pomagajo in so jim na voljo. To pa velja seveda povsod, kjer ljudje delajo v neposrednem stiku z občani, ne le na občinah in v občinskih ter mestnih uradih. Tudi v komunalnih dejavnostih, v bankah, zdravstvu, v strokovnih službah, ozdih itd.

Pa še vprašanje o sodelovanju Ljubljane s obratenimi mesti. Koliko je teh mest, kako sodelujemo in koliko ti ljudje zvedo o novejši zgodovini našega mesta, kadar nas obiskujejo?

Ljubljana sodeluje z dvaindvajsetimi mesti. Prizadevamo si, da to sodelovanje poteka na vsebinski ravni in da je čim manj formalnega sprehajanja delegacij. Težišče sodelovanja je v gospodarstvu, na socialnem področju, kulturi, komunalnih dejavnostih, telesni kulturi in podobno – na področjih, ki so vezana za razvoj mesta. Vsem delegacijam, ki pridejo k nam, pa skušamo predstaviti naš narodnoosvobodilni boj in herojstvo Ljubljane, saj to, kar se danes dogaja v našem mestu, temelji na uspehih NOB in je tudi odprtost našega mesta posledica našega uspešno izbojevanega boja.

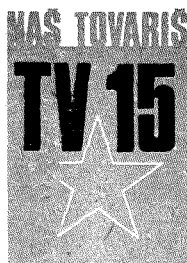
Kadar imate pred seboj celoten utrip Ljubljane, katero vprašanje, problem postavljate v ospredje?

Teh vprašanj je vsekakor veliko, vendar naj ponovim, da je eno najpomembnejših in vedno aktualnih vprašanj razvoja gospodarstva in industrije, ki bo, če bo uspešen, zagotavljal polno vpetost ljubljanskega gospodarstva v slovenski, jugoslovanski in svetovni prostor. Celi vrsti drobnih vprašanj, ki jih je mogoče reševati na ravni krajevnih skupnosti pa je treba pustiti prostor za neposredno akcijo. Ta so za človeka izredno pomembna.

Kaj sporočate svojim someščanom, nekdanjim brcem, aktivistom in drugim udeležencem NOB ter mladim ob prazniku osvoboditve Ljubljane?

Najprej vsem, ki so v času NOB gradili mozaik odpora v Ljubljani, čestitam za dan zmage in praznik Ljubljane in se jim zahvaljujem ter jim želim, da bi bili tudi danes vsi, ki živimo in delamo v mestu, skupni in enotni borci za dosedo vsega tistega, kar smo si začrtali na Titovi poti in opredelili v srednjeročnih planskih dokumentih. Na poti, ki smo jo oblikovali s Titom in Kardeljem, na njenih usmeritvah bomo samo združeni in enotni uspeli premagovati težave in odpore, ki jih rojeva naš hiter razvoj.

Bojana Žokalj-Jesih

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; **Odgovorni urednik:** TONE URBAS; **Novinarji – uredniki:** ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; **MILENKO STRAŠEK** – reportaža; **BOJANA ŽOKALJ-JESIH** – naša organizacija; **Lektor-redaktor:** KATJA HVALA; **Tehnični urednik:** SINE KOVIČ ml.; **Tajnica uredništva:** MARA OKORN; **Vodja uprave:** MILAN SENICAR; **Telefon uredništva:** 327-780; **Telefon uprave:** 320-486

Uprava in naročniški oddelček: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana
Letna naročnina 300 din, za inozemstvo 340 din, posamezna številka v prosti prodaji 6 din

Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35